

ОДБРАНА

НОВЕ
МАСКИРНЕ
УНИФОРМЕ

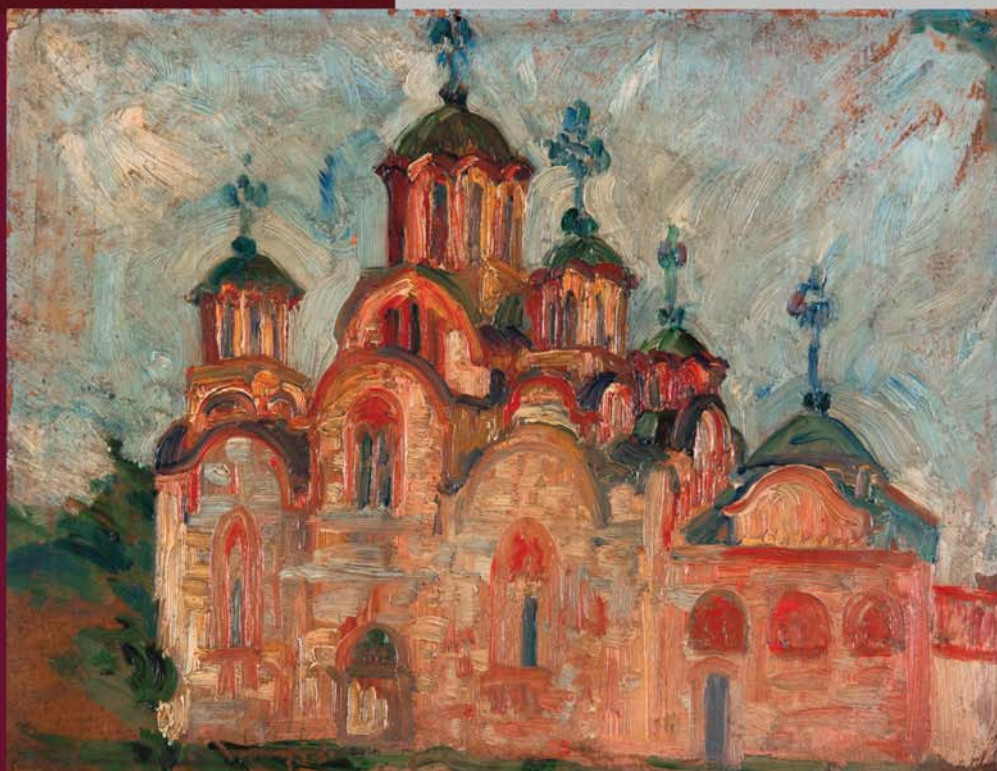
Интервју Бригадни генерал Драган Владисављевић,
заступник директора Војнообавештајне агенције

Потреба за разменом

ИЗЛОЖБА
УМЕТНИЧКЕ ГАЛЕРИЈЕ
„НАДЕЖДА ПЕТРОВИЋ“
ЧАЧАК

ОД 7. АПРИЛА ДО 4. МАЈА

ВЕЛИКА ГАЛЕРИЈА
ДОМА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

ROADSTAR RADIO

98,5^{Mhz}

U ritmu
proleća!

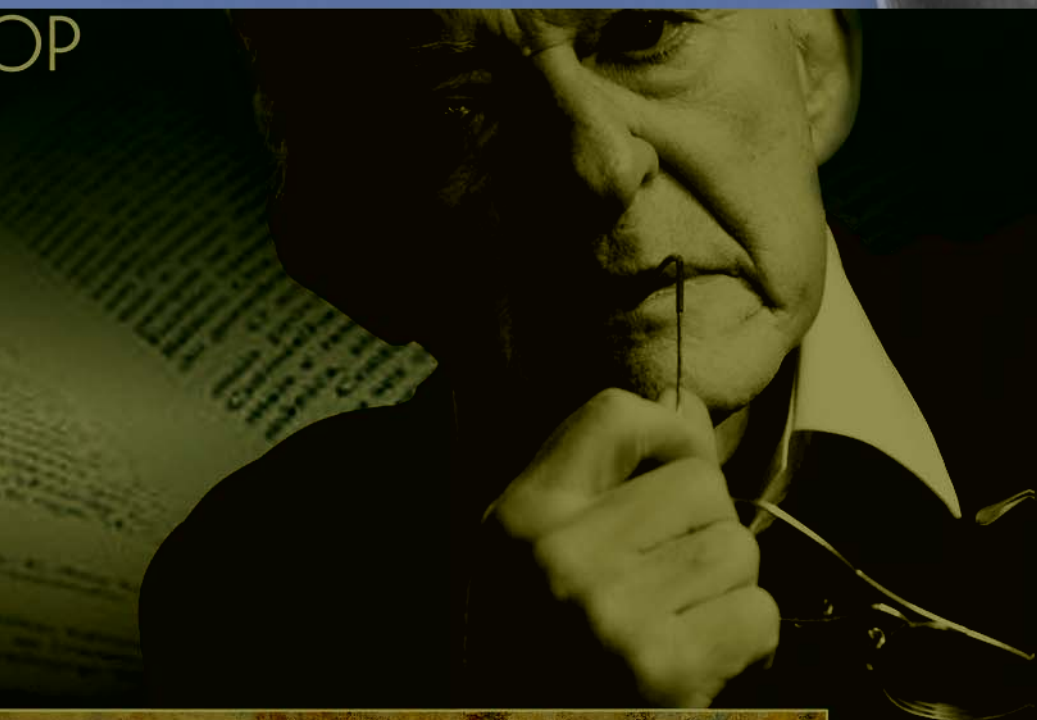
www.roadstar.rs

БЕОГРАДСКЕ ПРИЧЕ

ОР

МОМО КАП

изложбе 7. маја у 20 часова
Галерија Дома Војске Србије
Београд, Браће Југовића 19

Отварање
Велика галерија
Београд

„Одбрана“ наставља традицију „Ратника“, првог војног листа у Србији, чији је први број изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Главни и одговорни уредник

мр Раденко Мутавић

Заменик главног уредника

Владимир Почуч, мајор

Уредници

Мира Шведић

Душан Глишић

Александар Петровић, поручник

Стални сарадници

Станислав Арсић, мр Себастиан Балаш,
мр Славиша Влацић, Милосав Џ. Ђорђевић,
Владица Крстић, др Милан Мијалковски,
мр Зоран Миладиновић, мр Миљан Милкић,
Крсман Милошевић, др Милан Милошевић,
Никола Остојић, Никола Оташ, Иштван Пољанац,
Будимир М. Поподић, Влада Ристић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),
Станислава Струњаш, Бранко Сиљевски,
Марија Марић и Слободан Михаиловић
(технички уредници)

Фотографија

Даримир Банда (уредник)
Горан Станковић и Јово Мамула (фоторепортери)

Језички редактор

Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Ђрба

Секретар редакције

Вера Бијеловук

Документација

Радован Поповић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809
Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808
Секретар редакције 3201-809; 23-079
Прелом 3240-019; 23-583
Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765
Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

e-mail

odbrana@mod.gov.rs

redakcija@odbrana.mod.gov.rs

Internet

www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-19540845-28 са позивом на број
122742312923110000 за МЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РС
месечно 160 динара.

За претплатнике преко Поштанске штедионице
месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,

Македонска 29

ОДБРАНА ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења војних новинара

БРОЈ 135

НА НАСЛОВНОЈ СТРАНИ:

Припадници 63. падобранског батаљона на испитивању нове маскирне униформе М-10 у околини Врања

Снимио Јово МАМУЛА

САДРЖАЈ

■ АКТУЕЛНО

- 6 Министарка одбране Словеније Љубица Јелушич у посети Србији

ПОДРШКА САРАДЊИ ОДБРАМБЕНЕ ИНДУСТРИЈЕ

- 8 Међународна конференција о заштити људских права у оружаним снагама

РАВНОПРАВНОСТ ГРАЂАНА У УНИФОРМАМА

Заштита права припадника оружаних снага у мултинационалним операцијама и разматрање облика синдикалног организовања ради остваривања њихових економских и социјалних права биле су доминантне теме конференције, а Србија је потврдила институционалну спремност да штити права „грађана у униформама“.

■ РАЗГОВОР С ПОВОДОМ

- 12 Саша Јанковић, Заштитник грађана Републике Србије

ИНСТИТУЦИОНАЛНА ЗАШТИТА

- 14 Конференција војномедицинских служби земаља југоисточне Европе

УДРУЖИВАЊЕ СНАГА

Циљ конференције је да се сагледају капацитети војномедицинских служби земаља учесница и да се у будућности постигне евентуални договор о њиховом заједничком учешћу у случају акцидентата и елементарних непогода када је потребно реаговање више земаља

■ ИНТЕРВЈУ

- 16 Бригадни генерал Драган Владисављевић, заступник директора Војнообавештајне агенције

ПОТРЕБА ЗА РАЗМЕНОМ

ПАДОБРАНАЦ 6

Специјални прилог о падобранским јединицима и падобранству код нас и у свету

20 Свечаности у Новом Пазару поводом пет и по векова града

МИНИСТАР ШУТАНОВАЦ ДОБИТНИК ГОДИШЊЕ ПЛАКЕТЕ

22 Почело снимање телевизијске серије „Војна академија“

КАДЕТСКИ ДАНИ

Реч је о пројекту који подржава Министарство одбране, а који на сликовит начин треба да прикаже како данас живе и раде кадети, али и официри и подофицири Војске Србије

26 Акција „Очистимо Србију“ И ВОЈСКА УЛЕПШАВА МОРАВУ

ТЕМА

28 Нова маскирна униформа Војске Србије ДЕСЕТКА ЗА „ДЕСЕТКУ“

У пешадијском батаљону Четврте бригаде у бази „Југ“ и нишком падобранском батаљону, средином априла почело је испитивање маскирне униформе М-10

СПОРТ

44 Успех једриличара Војне академије ОСМИ У СВЕТУ

Једриличари Војне академије учествовали су на престижној регати у Ливорну у Италији и освојила осмо место у свету и четврто место у класификацији земаља Медитерана и Црног мора.

реч уредника

ДЕСЕТКА

5

Нове маскирне униформе М-10 јавност је први пут видела у фебруару ове године на војницима заставних водова на вежби поводом Дана Војске Србије на београдском Ушћу. После 17 година војска добија нову униформу, уместо модела М-93 који је још у употреби.

Недостаци модела М-93 делимично су отклоњени на моделу М-03, развијаном у оквиру пројекта „Опремање војника пешадије за 21. век“. Корекцијама тог модела почиње развој нове униформе чији су прототипови верификационо испитивани током лета 2010. године у Техничком опитном центру. На основу задовољавајућих резултата поручена је „нулта серија“ од 8.500 комплекта, које за потребе Војске Србије ради „Јумко“ у Врању. Посао израде нових комплекта униформе вредан је три милиона евра и њиме се значајно помаже бржем опоравку врањске компаније.

Пешадијски батаљон 4. бригаде у бази „Југ“ и нишки 63. падобрански батаљон прве су јединице које су добиле нове униформе на испитивање, започето средином априла. Уз надзор стручњака уочавају се евентуални недостаци, после чијег отклањања нова униформа улази у серијску производњу.

Планирано је да „десетке“ добију сви припадници Војске током 2012. године, а резервни састави до 2016. године.

Нова униформа задовољава модерне захтеве који подразумевају боље физичко-хемијске карактеристике материјала, побољшану маскирну заштиту, већу функционалност, ефикасније коришћење предмета из борбеног комплекта, а све у циљу повећања борбене способности војника.

На униформи је дигитална шара коју су израдили стручњаци Војнотехничког института, на основу фото снимака Србије у сва четири годишња доба, и на основу мерења у видном, ултравиолетном и инфрацрвеном делу електромагнетног спектра.

У комплекту нове униформе је 16 делова. Њен изглед и крој прати савремене трендове, тако да ће војници Србије, овде и у мировним мисијама, изгледати модерно, уз очување традиционалних елемената српске војничке униформе. Тако капа носи дискретна обележја шајкаче и представља модернизован верзију капе коју су носили Карађорђеви ратници. На њој су ознаке Војске Србије и видовске припадности, а на левом и десном рукаву носе се ознаке припадности Војсци Србије и амблем јединице, а на грудима значка команде, Генералштаба или Министарства одбране. ■

Раденко МУТАВЏИЋ

Министарка одбране Словеније Љубица Јелушич у посети Србији

Подршка сарадњи одбрамбене индустрије

После разговора две делегације министар одбране Драган Шутановац је посету оценио као историјску јер је ово прва посета словеначког министра одбране Србији. Потврђена је политичка подршка сарадњи у области одбрамбене индустрије, а облици и економски интерес биће конкретно сагледани.

Министар одбране Србије Драган Шутановац састао се 15. априла у Дому Гарде у Топчидеру са министарком одбране Словеније Љубицом Јелушич. После разговора две делегације министар Шутановац је, у изјави новинарима, ову посету оценио као историјску јер је ово прва посета министра одбране Словеније Србији. Он је рекао да је сарадња у области одбране изузетно добра и да се очекује њено даље унапређење.

– Ти односи су нарочито интензивирани после моје посете Словенији – рекао је Шутановац и нагласио

да План билајтералне војне сарадње за ову годину вишеструко превазилази обим сарадње претходних година и да ће се тај тренд наставити.

– Србији је такође јако значајно што на пољу одбране изузетно квалитетно сарађује са земљама у региону, нарочито са земљама бивше Југославије – истакао је Шутановац. Он је посебно захвалио Словенији на учешћу припадника њене војске у контингенту КФОР-а, превасходно због безбедности неалбанског становништва.

Министар Шутановац је рекао да је једна од тема разговора била могућност школовања официра. Раз-

говарало се и о могућности заједничког учешћа у мировним мисијама јер је од претходног сусрета Србија повећала своје учешће у још три мисије, а Војска Словеније има изузетно искуство, јер је више хиљада њених припадника било у мисијама широм света.

Шутановац је нагласио да постоји обострано велико интересовање за сарадњу у области одбрамбене индустрије, јер је Србија протеклих година направила изузетно велике уговоре ван граница земље који су нас, како је рекао, пласирали на једну од најважнијих позиција у региону. Он је изразио уверење да словеначка индустрија може да стави у функцију заједничког развоја и извоза, а такође и задовољења потреба обеју држава у том погледу.

– Постоји политичка подршка таквом облику сарадње, а експерти ће проценити шта можемо да извозимо на друга тржишта, шта можемо међусобно да размењујемо, чиме би упослили капацитете предузећа одбрамбене индустрије и уштедели новац јер средства борбене технике не би куповали од других – рекао је министар одбране Драган Шутановац.

Министарка одбране Словеније Љубица Јелушич рекла је да се радује овој посети и да дели мишљење министра Шутановца о успешној сарадњи Србије и Словеније у области одбране.

– За ове две године та сарадња је проширена, а у сусрету на Универзитету одбране Србије очекујемо да ћемо отворити могућност школовања и да једног кандидата из Словеније већ пошаљемо на Универзитет одбране у Србији – рекла је Јелушич.

Сарадња у региону

– Србији је такође јако значајно што на пољу одбране изузетно квалитетно сарађује са земљама у региону, нарочито са земљама бивше Југославије – истакао је министар Шутановац.

Он је посебно захвалио Словенији на учешћу припадника њене војске у контингенту КФОР-а, превасходно због безбедности неалбанског становништва.

Она је истакла подршку настојањима Србије и Војске Србије да повећа учешће у мировним операцијама Уједињених нација.

– Радује нас и ваше настојање да Војска Србије буде укључена у операције Европске уније. Војска Словеније спремна је да својим искуствима помогне у припремама за те мисије које имају и војни и цивилни значај – рекла је министарка Јелушич.

– Изражавамо и задовољство што је Србија подржала Резолуцију 1325 Уједињених нација о учешћу жена у оружаним снагама и њиховом доприносу међународним операцијама за подршку миру. У Београду је организована једна од најуспешнијих конференција о имплементацији те резолуције у региону Југоисточне Европе, а знамо да се и у процесу професионализације Војске Србије том питању придаје пуни значај – нагласила је Јелушич.

– Са поштовањем гледам на успехе у професионализацији Војске Србије о којима нам је говорио министар Шутановац, јер знам колико је то компликовано из искуства професионализације Војске Словеније 2003. и 2004. године – истакла је Љубица Јелушич и додала да успеси које је Војска Србије остварила у томе,

у овом кратком року последњих година, потврђује њену изграђену одбрамбену спремност.

Словенија подржава укључивање Србије у евроатлантске интеграције и различите облике међународне сарадње и позвала је представнике Војске Србије да узму учешће у предстојећој конференцији међународног војног удружења планинских јединица и специјалаца у Гармишпартенкирхену, у коме је словеначки бригадни генерал на функцији генералног секретара.

Јелушич је истакла да Словенија неће смањивати своје учешће у мисији на Косову, иако КФОР смањује своје снаге. Војници из Словеније биће присутнији у северном делу Косова ради гарантовања мира и сигурности свих грађана.

Министарка Јелушич такође је подржала сарадњу у области одбрамбене индустрије, где постоји политичка сагласност, а предузећа треба да нађу могућности и свој интерес у тој сарадњи. Одговарајући на новинарско питање које се словеначке фирме могу ангажовати у томе, она је одговорила да је то 10 до 14 фирми, превасходно из металске индустрије, као што је Железара Равне.

Министар Шутановац је појаснио да постоји политичка подршка таквој сарадњи, а конкретни облици и економски интерес биће конкретно сагледани.

После сусрета са министром одбране Шутановцем у Дому Гарде у Топчидеру, министарка Јелушич састала се са ректором Универзитета одбране проф. др Миодрагом Јевтићем. ■

Р. М. – Б. М.

Помоћ на европском путу

Министарка Јелушич је посебно истакла улогу Србије у безбедности Западног Балкана и Југоисточне Европе, али, како је рекла, без Србије нема ни комплетне ни безбедне Европе.

Словенија ће и даље подржавати проевропску оријентацију Србије и пружити потребну помоћ у изградњи и реализацији партнерских програма.

Међународна конференција о заштити људских права у оружаним снагама

Снимио: Горан СТАНКОВИЋ

Усвајањем *Меморандума о заштити људских права припадника оружаних снага* у Београду завршена је дводневна међународна конференција омбудсмана за оружане снаге. Заштита права припадника оружаних снага у мултинационалним операцијама и разматрање облика синдикалног организовања ради остваривања њихових економских и социјалних права биле су доминантне тема конференције, а Србија је потврдила институционалну спремност да штити права „грађана у униформама“.

Равноправност грађана у униформама

Дводневни скуп омбудсманима надлежних за оружане снаге, у Палати „Србија“, 14. априла, отворио је председник Републике Србије Борис Тадић. Министар одбране Драган Шутановац говорио је у уводном делу међународне конференције „Заштита људских права припадника оружаних снага: стари и нови изазови“, а окупљенима су се обратили и организатори конференције – заштитник грађана Републике Србије

Саша Јанковић и директор Женевског центра за демократску контролу оружаних снага (DCAF) амбасадор Теодор Х. Винклер.

– Од мушкараца и жена, грађана који носе униформу, очекује се да ако затреба у вршењу своје професионалне дужности, у складу са законима и међународним правилима рата, буду спремни да положи своје животе, али и да узму туђе. Зато је – према речима председника Тадића – старање о заштити и остваривању њихових права од посебног правног,

социјалног и људског значаја. То је схваћено у Србији и укључено је у реформу оружаних снага.

Демократска цивилна контрола

Председник Тадић указао је на значај увођења и оснаживања демократске цивилне контроле војске и система безбедности. Те реформе су започете 2003. године, а први важан искорак био је препотчињавање Генералштаба Министарству одбране и министру одбране и даље структурне промене у војној организацији. Тиме је прекинута изолација Војске која је тада постојала чак и према Министарству.

Други кључни реформски искорак био је укидање војног правосудја, које је у прошлости судило у свим кривичним и другим случајевима када је реч о припадницима војске. И, трећи искорак је професионализација Војске и афирмација и законско и уставно утемељење професије војника.

Председник Тадић истакао је значај мењања социјалних односа и интензивног ширења концепта родне равноправности у оружаним снагама Србије, који укида традиционалне облике дискриминације и разбија предрасуде на свим нивоима.

– Све реформе наш систем одбране и наша војска спроводе у једном веома осетљивом безбедносном

Војска није изолована

– У развијеним демократским друштвима војска није изолована средина већ систем тесно повезан са друштвом, чију окосницу чине грађани у униформама. Војска је и градивни чинилац развоја свакога друштва које је модерно и које је организовано по правним узусима и стандардима развијеног света – рекао је на почетку обраћања председник Борис Тадић и нагласио да Србија чини крупне кораке ка достизању тог стандарда, а конференција потврђује да је таква оријентација Србије и међународно верификована.

окружењу, у коме нисмо поштеђени ни глобалних, ни регионалних, ни унутрашњих безбедносних изазова, ризика и претњи. И не само због значаја који придајемо добросуседским односима, већ и због сложеног карактера безбедности у региону, за мене је од посебног значаја чињеница да су међу учесницима ове конференције и припадници институција свих суседних држава.

Тадић је указао на чињеницу да припадници оружаних снага, који су део демократског друштва, имају исте и сличне социјалне и економске проблеме као и други грађани, што се види из њиховог обраћања Заштитнику грађана.

– Добро је што пристижу жалбе на кршење права припадника система одбране, и добро је да не постоји масован број таквих жалби, што потврђује да Министарство одбране води рачуна о правима својих при-

падника. Али, тај процес успостављања поверења према новим друштвеним институцијама, као што је Заштитник грађана, показује да су припадници оружаних снага равноправни са осталим грађанима, да имају поверење у државне институције, али и да не страхују да ће због тих притужби трпети било какве негативне последице – нагласио је председник Тадић и додао да до тог поверења није дошло случајно. Стратегија националне безбедности поставила је заштиту људских и мањинских права не само за цивилизацијску вредност и мерило демократског карактера друштва и државе, већ и за основу националне безбедности.

Председник Тадић рекао је да је један од задатака политике одбране учешће у мировним операцијама, а заштита права учесника у операцијама такође је важан задатак државе и правних институција.

Он је подсетио да Устав Србије из 2006. године отвара могућност синдикалног организовања у Војсци, али та могућност у пракси још није остварена. Отварање тог новог простора за удруживање грађана у униформи, према мишљењу председника Тадића, треба да резултује квалитетнијим заступањем њихових економских и социјалних потреба, што само благотворно може деловати на ефикасност система одбране. Решавање овог питања, међутим, не сме довести у питање извршавање и спремност оружаних снага да извршавају своје уставне и законске обавезе, рекао је председник Србије Борис Тадић, похваливши реформске

Синдикално организовање

– Законом о Војсци Србије успоставили смо институционални оквир за синдикално организовање професионалних припадника Војске Србије, у складу са демократским принципима и принципима синдикалног удруживања савремених оружаних система у свету – рекао је министар Шутановац на конференцији, додајући да је синдикално удруживање условљено специфичностима те институције, тако да штрајк као инструмент синдикалне борбе није могућ, а бављење синдикалним радом одређено је оквиром којим се обезбеђују оперативне и функционалне способности Војске Србије. Он је напоменуо да је Министарство одбране упутило предлог Влади Србије о усвајању Уредбе о синдикалном организовању професионалних припадника Војске Србије, која ће ускоро бити предмет расправе у Влади.

напоре Министарства одбране и министра Шутановца да се веома храбро и успешно суоче са питањима о којима се такорећи до јуче није могло ни разговарати. У тим реформским процесима знатну подршку пружио је Женевски центар за демократску контролу оружаних снага и директор Теодор Винклер, који су организатори и ове, према оцени председника Тадића, веома важне конференције за даљу заштиту права припадника оружаних снага и функционисање свих субјеката који се ангажују на том послу.

Војска није повлашћен систем

Поздрављајући учеснике конференције министар одбране Драган Шутановац истакао је да се спроводе веома озбиљне реформе у систему одбране. Професионализација, нова унутрашња организација Министарства одбране и Војске Србије, формирање Универзитета одбране и демократска цивилна контрола оружаних снага, неки су од елемената реформе који су и од грађана и од Европске уније оцењени као константан напор Србије у процесу Европских интеграција.

– Министарство одбране је стога значајан учесник у процесу опште демократизације Србије. Свакако да ове реформе нису саме себи циљ,

већ се спроводе због обезбеђивања несметаног уживања права за све грађане Србије – рекао је Шутановац и нагласио да су свим припадницима Министарства одбране гарантована права, а лица која носе оружје имају иста права и основне слободе као и други грађани Србије, с тим што она могу бити ограничена само законима и специфичним ситуацијама. То потврђује да Војска Србије није повлашћен систем, већ интегрални део друштва.

– Надзор и демократска контрола оружаних снага имају значајно место у демократски уређенијим државама јер се на тај начин обезбеђују транспарентност и поверење у те снаге. Систем заштите права је нови однос према војницима, подофицирима и официрима, али и њих према послу који обављају – рекао је Шутановац. Он је посебно истакао да унутрашњу контролу у Министарству одбране обављају Инспекторат одбране и Генерални инспектор служби, којима припадници Министарства и Војске могу да упуте све пријаве на повреду својих права. Као другостепену заштиту Уставом и законом загарантованих права, они могу да затраже и добију и од Заштитника грађана Републике Србије.

Говорећи о родној равноправности у систему одбране, Шутановац је истакао значај усвајања и спровођења Резолуције 1325 УН о женама

у оружаним снагама у чему је Србија лидер у региону и међу првим земљама у свету. На реду је увођење особа од поверења у мировним мисијама Војске Србије, које ће на терену помагати женама жртвама оружаних сукоба, и саветника за равноправност полова у систему одбране.

Посебно је значајно увођење Генералног инспектора служби безбедности, који као цивилно лице треба да у специфичним условима њиховог деловања обезбеди увид и надзор над радом служби. Његов рад допуњује и надграђује парламентарну контролу и заокружује све неопходне елементе за потпуну цивилну и демократску контролу оружаних снага, истакао је министар одбране Драган Шутановац.

Људска права су недељива

На почетку конференције учеснике је поздравио Заштитник грађана Републике Србије Саша Јанковић, који је истакао да је ово прилика да се бавимо највишим упоредним стандардима у развоју цивилне контроле оружаних снага. Људска права су универзална и недељива и припадају сваком човеку, а истовремено припадници оружаних снага су и грађани, а оружане снаге део друштва, рекао је Јанковић.

Директор Женевског центра за

демократску контролу оружаних снага Теодор Винклер у поздравној речи изразио је задовољство због присуства бројних учесника из Србије, што је значајно у погледу заштите људских права у целокупном друштву, а нарочито у систему одбране. Нема идеалног модела, рекао је Винклер, и зато је размена мишљења и искустава овако широког круга учесника, прилика да свака земља, према својим специфичностима, гради систем демократске контроле оружаних снага и заштите права њених припадника.

Учесници конференције у Пала-

ти „Србија“ посебну пажњу усмерили су на њихову улогу у заштити права припадника оружаних снага у мултинационалним операцијама, као и начину рада и облицима функционисања војних синдиката и удружења.

У раду конференције учествовали су представници Министарства одбране и Војске Србије, омбудсмани надлежни за оружане снаге, генерални инспектори, представници војних синдиката и парламентарних тела надлежних за заштиту права припадника оружаних снага из 19 земаља. Конференцији су такође прису-

ствовали и представници међународних организација, академске заједнице, невладиног сектора и медија.

Међународну конференцију заједно су организовали Заштитник грађана Републике Србије и Женевски центар за демократску контролу оружаних снага (DCAF) уз подршку Министарства одбране Републике Србије.

Следећа међународна конференција војних омбудсмана одржаће се 2012. године у Отави, Канада. ■

Радено МУТАВЦИЋ
Биљана МИЉИЋ

Амбасадор Теодор Винклер, председник Женевског центра за демократску контролу оружаних снага (DCAF)

Партнерска улога Србије

Овде у Србији, рад на демократизацији укупних процеса почели смо пре десет година и ова конференција, одржана под значајном међународном пажњом свих који се баве питањима заштите права припадника оружаних снага, део је тог процеса и потврда његовог успеха – оценио је у изјави за „Одбрану“ Теодор Винклер, председник Женевског центра за демократску контролу оружаних снага (DCAF), један од организатора конференције.

– Имамо знатно промењене политичке услове у којима можемо разговарати и о питањима која су на дневном реду ове конференције, што потврђује да је Србија изузетно много урадила на развијању демократије, али и на реформи Војске и сектора безбедности.

Амбасадор Винклер је истакао да је Србија данас пуноправни партнер на међународној сцени и све је то добра основа „да се и о питањима о којима смо разговарали на овој конференцији оствари даљи напредак“.

На питање о чему је тежишно разговарано током дводневних дискусија, Винклер је издвојио пет најважнијих резултата. Прво је размена информације о стандардима, процедурама и добрим праксама везаним за

рад и успешно функционисање институције омбудсмана. Друго је разматрање механизма подношења жалби и координације унутрашњих и спољних органа контроле. Треће је сагледавање како државе поштују права својих припадника оружаних снага уз уважавање специфичности војног позива. Четврто је анализирање положаја војних синдиката и удружења и пето је бављење мултинационалним и екстериторијалним питањима када је реч о раду омбудсмана, а то су међународне мировне операције.

Винклер је такође указао на једну од улога омбудсмана, а то је борба против корупције, посебно када је реч о сектору одбране и безбедности. Према његовом мишљењу, транспарентност и јавна одговорност битни су елементи решавања питања у тим областима и зато је за Србију и земље у транзицији важан остварени напредак у демократској цивилној контроли.

– После конференција омбудсмана у Берлину, Бечу и сада ове у Београду, ближи смо остварењу пројекта о изради компаративних политичких анализа и представљања резултата општој јавности – истакао је Винклер, а после београдске конференције биће, како је најавио, об-

јављена „једна практична политика која ће показати њене резултате“.

Такву публикацију Винклер је најавио и у уводном излагању на отварању конференције у Палати „Србија“, када је истакао напредак у развоју још два пројекта – израде веб-сајта за институцију омбудсмана и платформе за размену информација о њиховом раду за транзиционе земље и оне у постконфликтним ситуацијама.

– Не постоји једна шема ни један начин који би одговарао свима и због тога ћемо прикупљати најбоље праксе и најбоља национална решења, што ће нас довести до унапређења праксе војних омбудсмана – истакао је Теодор Винклер, најављујући да нови допринос тој пракси очекује од наредних конференција омбудсмана, у Отави (Канада) и Ослу (Норвешка). ■

Уверен сам да ће припадници Војске, одговорним коришћењем права на синдикално организовање, које иначе немају припадници свих европских армија, оправдати поверење и остварити његову основну сврху – омогућити себи квалитетније представљање, учешће у социјалном дијалогу и преговарање са послодавцем о условима рада и својим социјалним и економским правима

Саша Јанковић, Заштитник ИНСТИТУ

Заштитник грађана Републике Србије заједно са Женевским центром за контролу оружаних снага организовали су међународни скуп о заштити права припадника оружаних снага. До скоро било је назамисливо да се о овоме код нас разговара, али демократски процеси довели су и овде до свести и потребе да се људска права припадника оружаних снага институционално заштите. Од тога колико су његова права остварена и заштићена зависи и морал припадника војске и степен мотивисаности за извршење пре свега борбених задатака у очувању националне и безбедности сваког грађанина.

■ *Господине Јанковићу, каква су искуства развијених земаља по овом питању и каква је улога Заштитника грађана Републике Србије у заштити права припадника оружаних снага?*

– Све државе нарочиту пажњу поклањају стању својих оружаних снага, а од давнина је познато да морал војника у многоме одређује моћ војске. Развијене државе веома добро схватају да морал војника данас највише зависи од тога да ли су његова или њена лична права остварена и заштићена, да ли се осећају поштовано и да ли њихови претпостављени свој посао раде правично и одговорно. Тек тада они своје физичке и менталне способности у потпуности могу да ставе у функцију ефикасног извршења борбеног или другог задатка, а не да свесно или подсвесно размишљају о томе да ли ће им породица бити обезбеђена ако буду повређени или изгубе живот, или да можда у одсудном моменту оклевају да изврше наређење претпостављеног зато што их можда годинама уназад кињи и ужива заштиту система.

Наравно, припадници оружаних снага су пре свега грађани и уживају људска и мањинска права као и сви остали (уз нека минимална ограничења прописана Уставом и законом, нужна због природе посла који обављају). Због свега тога се у свим државама које озбиљно управљају својим оружаним снагама развијају посебни механизми заштите права припадника оружаних снага. У нашој земљи определили смо се да посебну заштиту припадницима Војске и полиције, и као грађанима али и на њиховом послу, пружа Заштитник грађана, као независан контролни државни орган установљен Уставом и Законом о Заштитнику грађана. То је посебна заштита јер ја не могу да штитим друге запослене од некоректног односа и неправде коју можда доживљавају на послу.

■ *Какве су природе захтеви које добијате од припадника Војске Србије и колико се они често обраћају Вама за помоћ?*

– Проблема и у Војсци има, али када је већ тако добро је што њене припаднике тиште исти или слични проблеми као и друге грађане. То значи да Војска више није, или убрзано престаје да буде систем изолован од друштвених токова, отуђен, са сопственим правилима која су јача од правног поретка.

Притужбе се углавном односе на социјалне и економске проблеме, становање, понекад напредовање. Било их је нешто мање од 100 и тиме нисам задовољан – морало би их бити више, тим пре што у Војсци још нису успостављени ефикасни унутрашњи механизми разматрања случајева незадовољства, већ се жалбе углавном посматрају кроз призму управног права, административно, бирократски.

Дакле, упркос устаљеном мишљењу, мали број притужби није показатељ успеха. Управо је супротно, у сваком великом систему нужно има незадовољства, а добра организација омогућава да се то незадовољство изрази без последица по оног ко се жали и да се притужба институционално и објективно провери, па ако је оправдана да се пропусти брзо отклони, а ако није, да онај ко се жалио добије додатно, детаљно, логично и разумљиво образложење због чега није у праву и тако отклони субјективни осећај неправде. Дакле, већи број притужби омбудсману и развој унутрашње објективне контроле поштовања права припадника Војске показиваће да напредујемо, а не супротно.

■ *Шта према плановима Заштитника грађана треба урадити у наредном периоду у циљу повећања заштите права припадника оружаних снага?*

– Заштитник грађана треба да се приближи припадницима Војске и да их боље обавести о стварима у којима им може пружити заштиту. До сада сам само једном посетио припаднике Војске на њиховом радном месту – у Копненој зони безбедности и то је јако далеко од довољног. Истовремено, чини се да војни образовни систем не посвећује довољну пажњу едукацији о људским правима на савремен и практичан начин. Треба омогућити официрима и војницима да схвате да се људска права дубоко тичу њих самих и квалитета њиховог свакодневног живота, а не уливати им страх да због њих могу отићи пред домаћи или међународни суд и тако им стварати одбојност.

Синдикално организовање у Војсци

Успех међународне конференције омбудсмана мери се и резултатима на унутрашњем плану, а један од најконкретнијих је то што је само неколико дана од окончања конференције Влада усвојила уредбу којом је коначно практично омогућено остваривање права на синдикално организовање професионалних припадника наше војске, које је иначе већ гарантовано законом.

Оно што није довољно познато је да се то право у Закону о Војсци Србије нашло први пут 2007. године, и то после интервенције Заштитника грађана који је у тој години први пут изабран.

Уверен сам да ће припадници Војске, одговорним коришћењем тог права, које иначе немају припадници свих европских армија, оправдати поверење и остварити његову основну сврху – омогућити себи квалитетније представљање, учешће у социјалном дијалогу и преговарање са послодавцем о условима рада и својим социјалним и економским правима.

■ *У којим међународним иницијативама учествујете када је о овој теми реч и, из тог искуства, чиме се преижежно војни омбудсмани баве у другим државама?*

– Од 2009. године омбудсмани који се баве заштитом права припадника оружаних снага окупљају се једном годишње и расправљају о најзначајнијим изазовима са којима се сусрећу људи чија права штите и они сами. Као што знате, ја сам имао част да будем домаћин тог скупа. То није признање само Заштитнику грађана Републике Србије, већ и показатељ да је наша земља ушла у круг држава за које се универзално сматра да су одређене и чине конкретне кораке ка поштовању и заштити људских права свих грађана, па и оних у униформи. Први пут смо се састали у Берлину, други пут у Бечу, а четврту и пету конференцију имаћемо у Отави и у Ослу.

Редовно учествујем и у активностима Женевског центра за демократску цивилну контролу оружаних снага, који је један од најзначајнијих центара за разматрање цивилно-војних и безбедносних питања. Говорио сам недавно у Бејруту члановима ирачког Савета за националну безбедност и ирачким парламентарцима о контроли рада тајних војних и цивилних служби, а 4. и 5. маја учествујем на сличном стручном саветовању у Женеви.

■ *Како оцењујете успех конференције којој сте били домаћин?*

– Оно што можда нисмо сви одмах приметили је да је конференција означила преокрет у положају наше земље у сагледавању интернационалне војне проблематике. Омбудсмани и војни инспектори из 19 земаља региона, Европе и света нису се окупили да би расправљали о проблемима Србије и наших војника, већ да би у Београду разматрали питања од универзалног значаја на које свет за сада нема прави или потпун одговор. Између осталог, у документу који смо усвојили први пут је званично истакнута потреба да се при доношењу одлуке о коришћењу мултинационалних снага негде у свету води рачуна и о начину заштите права припадника тих снага, али и локалног становништва. ■

Раденко МУТАВЦИЋ

Конференција војномедицинских служби земаља југоисточне Европе

Удруживање снага

Циљ конференције је да се сагледају капацитети војномедицинских служби земаља учесница и да се у будућности постигне евентуални договор о њиховом заједничком учешћу у случају акцидената и елементарних непогода када је потребно реаговање више земаља

Државни секретар у Министарству одбране др Зоран Весић отворио је 27. априла Конференцију војномедицинских служби земаља југоисточне Европе у Дому Гарде на Топчидеру. Том приликом, госте је поздравио и начелник Управе за војно здравство бригадни генерал др Вељко Тодоровић.

– Претње с којима се данас суочавају државе су такве да не познају

границе, о чему сведоче непогоде и акциденти које су претходне и ове године погодиле различите делове света – рекао је државни секретар Весић, напомињући да ни једна земаља не може да се сама избори с таквим изазовима. – Стога је и циљ конференције да се припадници војноздравствених служби земаља боље упознају и да заједнички сагледају капацитете да би били спремни за заједничку реакцију.

Весић је додао да Министарство одбране Србије има потписане уговоре о сарадњи са већином земаља у региону који су основа за сарадњу у области војног здравства.

Обраћајући се колегама, генерал Свере Диесен, представник делегације Норвешке, истакао је значај међдржавних интеграција ради смањења трошкова војске у годинама када су буџети већине армија умањени.

Вицеадмирал Вилиам Робертс, представник делегације Сједињених Америчких Држава, такође је истакао неопходност међдржавне сарадње у области војне медицине на

регионалном нивоу. Подржао је настојања балканских земаља да се приближе у тој области. Он је нагласио и важност повезаности војног и цивилног сектора, нарочито после недавних катастрофа које су задесиле Јапан, Нови Зеланд и централну Србију.

Тродневна конференција окупила је више од 50 стручњака из области војног здравства, из десет земаља. Организатори скупа су Министарство одбране Републике Србије, Министарство одбране Краљевине Норвешке и Европска команда Оружаних снага САД.

Учесници су разматрали могућности међусобне сарадње земаља југоисточне Европе у области војне медицине, а посебна пажња посвећена је искуствима у мировним мултинационалним операцијама. Разматрана је и могућност формирања заједничких медицинских снага земаља из овог дела Европе, у случају природних несрећа, технолошких катастрофа, као и међународног тероризма. ■

Б. М. – С. К.

ПОСЕТА ВОЈНЕ ДЕЛЕГАЦИЈЕ КРАЉЕВИНЕ ХОЛАНДИЈЕ

Командант Команде за обуку генерал-потпуковник Александар Живковић примио је у Дому Гарде пуковника Пита ван дер Сара, команданта холандске Краљевске војне школе за подофицире.

Циљ посете јесте унапређење сарадње у области усавршавања подофицира и подршка оружаних снага Краљевине Холандије развоју подофицирског кора Војске Србије.

Представници Команде за обуку упознали су госте из Холандије са системом обуке у Војсци Србије.

Холандска делегација потом је обишла Центар за обуку и усавршавање подофицира у Панчеву. Том приликом пуковник Ван дер Сар истакао је да су холандске оружане снаге поносне на досадашњу сарадњу с Војском Србије и да је реч о значајној обостраној размени искустава која ће се наставити.

Задовољство сарадњом изразио је и командант Центра за обуку и усавршавање подофицира мајор Милован Васић.

У оквиру дводневне радне посете пуковник Ван дер Сар обишао је и Центар за обуку Копнене војске у Пожаревцу. ■

Н. Д.

ОБЕЛЕЖЕНА ГОДИШЊИЦА ФОРМИРАЊА КОМАНДЕ ЗА ОБУКУ

Припадници Команде за обуку обележили су 21. априла четврту годишњицу формирања овог састава.

Тим поводом организована су такмичења у малом фудбалу, одбојци, стоном тенису, надвлачењу конопца и пикаду. Била је то прилика да се још једном потврди висока физичка спремност старешина и војника Команде за обуку. ■

ВЕЖБА ДРУГЕ БРИГАДЕ НА ПАСУЉАНСКИМ ЛИВАДАМА

15

Припадници Друге бригаде, на Интервидовском полигону „Пасуљанске ливаде“, извели су показну вежбу са бојним гађањем „Ласта 2011“, на тему „Ојачана механизована чета у одбрани“.

Била је то добра прилика да 27. механизовани батаљон из Краљева, уз подршку осталих јединица Друге бригаде, потврди високу спремност за извршавање задатака из додељених мисија.

Вежби су присуствовали командант Копнене војске генерал-потпуковник Љубиша Диковић, команданти бригада, батаљона и дивизиона Копнене војске.

Вежбом је руководио заменик команданта Друге бригаде пуковник Владета Балтић. ■

КВАЛИФИКАЦИЈЕ ЗА ПРВЕНСТВО ВОЈСКЕ

Почела су првенства јединица у Војсци Србије са којих ће најбољи ићи на првенства на нивоу Генералштаба и видова Војске.

Такмичења су одржана у Гарди, Првој, Трећој и Четвртој бригади, Специјалној бригади и Бригади везе и показују да већи значај који се придаје физичкој спремности већ даје резултате.

Такмичари су се надметали у пет дисциплина: војном вишебоју, стрељаштву, оријентирингу, одбојци и малом фудбалу.

Најбоље екипе и појединци са ових и такмичења других јединица која ће бити одржана наредних дана иду на првенства на нивоу Генералштаба и видова Војске, а најуспешнији ће своју спремност одмерити на Спортском првенству Војске Србије. ■

СКУПШТИНА УДРУЖЕЊА ВОЈНИХ ПЕНЗИОНЕРА СРБИЈЕ

Редовна годишња Скупштина Удружења војних пензионера Србије одржана је 21. априла у Дому Војске у Београду. На дневном реду Скупштине, којом је председавао Бранко Петковић, усвојени су Правилник о одговорности чланова и органа, тежишни задаци УВПС за наредни период, допуне Статута удружења, а поднет је и извештај о раду и деловању органа између изборне и редовне годишње Скупштине.

Скупштину је отворио Љубомир Драгањац, председник Удружења војних пензионера, а редовном годишњем заседању осим чланова скупштине присуствовали су и бројни гости и чланови Удружења. ■

Н. Д.

Потреба за разменом

Удруженим напорима у интензивирању размене обавештајних података на регионалном нивоу спроводимо у дело нову парадигму – „потреба за разменом“ (енг. need to share), уместо „потребе за знањем“ (енг. need to know). Сарадњом и уважавањем интереса партнерских страна доприносимо очувању повољног безбедносног окружења и унапређењу односа са суседним и најугроженијим земљама.

Снимио Јово МАМУЛА

Војнообавештајна агенција (ВОА) обележиће 6. маја свој дан. Тог датума 1920. године образовано је Обавештајно одељење Главног ђенералштаба и тако је, први пут од настанка модерне војске на нашим просторима, обавештајна функција издвојена у посебну организацијску целину.

Данас је ВОА део безбедносно-обавештајног система Србије, у коме су и Безбедносно-информативна агенција и Војнобезбедносна агенција, а послове усклађивања рада служби обавља Биро за координацију.

Задатак ВОА је да пружа подршку државном и војном руководству обавештајним информацијама о ризицима и претњама усмереним из иностранства против безбедности наше земље. Дакле, то је „прва лини-

ја одбране“ од спољних изазова, ризика и претњи.

Војнообавештајна агенција значајан је чинилац укупне безбедности Србије и поуздан партнер у доприносу стабилности и безбедности нашег региона.

Са заступником директора бригадним генералом Драганом Владисављевићем разговор поводом Дана ВОА започели смо управо регионалним темама.

■ *Господине генерале, у времену преишлићања безбедносних изазова, од глобалних до националних, сарадња обавештајних агенција добија на значају. Војнообавештајна агенција била је домаћин Друге конференције шефова војнообавештајних служби на*

којој је усвојена прва „Изјава о сарадњи између војнообавештајних служби земаља региона“. Како функционише ова сарадња?

– Напредак који су земље Југоисточне Европе оствариле у протеклих неколико година, у погледу европских интеграција и развоја механизма за мултилатералну сарадњу, позитивно се одражава на безбедносну ситуацију у региону. Међутим, вишегодишњи сукоби, нестабилност и изолација региона довели су до експанзије асиметричних претњи којима се државе не могу, самостално, ефикасно супротставити. Управо заједнички ризици и претње по стабилност читавог региона намећу потребу за интензивнијом разменом мишљења и ставова о њиховим узроцима и последицама.

Велики корак у идентификовању кључних безбедносних претњи направљен је прошле године, када је у Београду одржана Регионална конференција шефова војнообавештајних служби земаља Југоисточне Европе (SEE-MIC). Током сусрета усагласили смо ставове око могућих узрока нарушавања безбедности у региону, али и потврдили да је неопходно јачати међусобно поверење. Као резултат тога, девет шефова служби, од 12 колико је учествовало на конференцији, потписало је *Изјаве о сарадњи*. Иако овај документ нема правно обавезујући карактер, он представља израз спремности да се сарадња унапреди. Морам истаћи да је договорено да се удруже напори у интензивирању размене обавештајних података на регионалном нивоу, чиме ми у ствари спроводимо у дело нову парадигму – „потреба за разменом” (енг. need to share), уместо „потреба за знањем” (енг. need to know).

■ *Како ће се припреме за Трећу конференцију? Колико су јоједине државе моштивисане за сарадњу?*

– Треба имати у виду да је сарадња обавештајних служби сложен и осетљив посао. Нису ни све чланице SEEMIC подједнако мотивисане за сарадњу у овом облику, будући да су кроз НАТО, ПЗМ и ЕУ већ укључене у различите форме и нивое политичких и безбедносних интеграција. Ипак охрабрује чињеница да су у току припреме за одржавање и Треће конференције, која ће ове године бити у Сарајеву.

На том сусрету требало би да буду размотрени механизми који ће омогућити примену *Изјаве о сарадњи*. Ради се, пре свега, на дефинисању процедура о размени података из јавно доступних извора и иницирању заједничке израде периодичних информативно-аналитичких производа. Војнообавештајна агенција ће се, наравно, трудити као и до сада да

својом конструктивношћу и иницијативом допринесе успеху следеће конференције и унапређењу мултилатералне сарадње у региону.

■ *Изградња поверења значајна је за повећање безбедности и део је мисије ВОА. Како оцењујете реализацију тог задатка?*

– Војнообавештајна агенција, као модерна обавештајна служба, настоји

ИЗАСЛАНСТВА ОДБРАНЕ

Изасланици одбране војнодипломатску функцију у земљи пријема и земљи акредитације реализују обављањем неколико задатака: представљају и штите интересе Министарства одбране и Војске Србије, преговарају са представницима министарства и војске земље пријема, унапређују пријатељске односе и развијају међународну војну сарадњу са државом код које су акредитовани.

Будући да су изасланства одбране организацијска целина Агенције, ВОА као стручни носилац анализира и предлаже мрежу изасланстава одбране Републике Србије уз, наравно, редовне консултације и усаглашавања са Сектором за политику одбране и мишљењем Генералштаба Војске Србије и Сектора за материјалне ресурсе.

Такође, узимају се у обзир и економско-финансијске могућности државе, односно Војске. На крају, Влада доноси Закључак о усвајању предложене мреже изасланстава одбране и задужује Министарство одбране да, у складу са својим надлежностима, дефинише организацију и састав изасланстава одбране.

да прати савремене трендове, али тако да национални интереси Србије ни у једном тренутку не буду угрожени. У складу с тим, Војнообавештајна агенција реализује сарадњу са страним сродним службама на основу циљева спољне политике и политике одбране Републике Србије, процене значаја појединих активности за питања одбране, актуелне политичко-безбедносне ситуације у непосредном окружењу, Европи и свету, обавештајних потреба ВОА и потписаних уговора о војној и билатералној сарадњи.

Сарадњом и уважавањем интереса партнерских страна, припадници наше агенције настоје да својом конструктивношћу и иницијативом допринесу очувању повољног безбедносног окружења и унапређењу односа са суседним и најугроженијим земљама. На билатералном плану, сарадња се реализује посетама делегација на свим нивоима, разменом информација, извођењем заједничких активности и усавршавањем кадрова. Са појединим службама достигнут је висок ниво сарадње, сви постављени циљеви су успешно реализовани, а успостављени контакти допринели су потпунијем праћењу актуелних безбедносних процеса и појава, посебно по питању стицања увида у ставове и процене других земаља о кључним безбедносним изазовима, ризицима и претњама на регионалном и глобалном нивоу.

■ *Где све имамо војна изасланства и које државе су код нас акредитовале своје амбасее?*

– На основу постојеће одлуке Владе, Србија може да има мрежу која би покрила 42 државе света (на резиденцијалној основи 30, на нерезиденцијалној 12). Међутим, постојећу мрежу чини 19 изасланстава одбране, уз три акредитације на нерезиденцијалној основи. Изасланике одбране имамо у осам суседних и земаља региона (Хрватска, Босна и Херцеговина, Мађарска, Румунија,

Бугарска, Грчка и Турска) и још шест европских држава (Велика Британија, Француска, Немачка, Италија, Аустрија и Шпанија), као и у три сталне чланице Савета безбедности УН (САД, Руска Федерација и Кина) и две земље на простору Африке (Египат и Либија).

На принципу нерезиденцијалне акредитације покривене су три државе (Канада из САД и Словенија и Словачка из Аустрије). За ову годину планирано је отварање изасланства у Алжиру и поновно отварање у Израелу.

У Републици Србији тренутно има 28 изасланстава одбране других држава, а поред тога у нашој земљи је акредитовано још осам држава на нерезиденцијалној основи.

■ *Редовно подносиш извештаје скупштинском Одбору за безбедност. Шта је било тежиште последњег извештаја?*

– Војнообавештајна агенција има обавезу да два пута годишње подноси извештаје Одбору за одбрану и безбедност Народне скупштине, што представља један од механизма демократске контроле. Ми ту обавезу схватамо веома озбиљно и представницима законодавне власти пружамо увид у све релевантне активности које предузимамо у оквиру својих надлежности. У последњем извештају тежиште је било на појавама које на регионалном и глобалном нивоу утичу на безбедност наше земље, првенствено на ситуацију на Косову и Метохији.

Осим тога, разматрани су и негативни утицаји деловања носилаца асиметричних претњи, попут етничког и верског екстремизма. Такође, у складу са спољнополитичком оријентацијом наше земље, дат је краћи осврт на актуелности у Европској унији, чиме смо настојали да допринесемо припремама нашег система одбране за учешће у активностима Заједничке спољне и безбедносне политике, првенствено у мисијама ЕУ.

Члановима Одбора представљене су и активности које је ВОА предузи-

Са заступником директора ВОА бригадним генералом Драганом Владисављевићем разговарали смо пред његов полазак на Батајницу, на још један лет мигом 29. Генералова летачка каријера траје од завршетка Ваздухопловне војне академије, 1985, где је био први у рангу. Обављао је различите летачке и штабне дужности у 204. ловачком авијацијском пуку од 1985. до 1996, а до 2000. године био је помоћник команданта.

Завршио је Генералштабну школу (1996), опет као први у рангу, а 2002. Школу националне одбране. Био је изасланик одбране у Турској од 2005. до 2009. године, од када је први човек Војнообавештајне агенције.

мала на плану сарадње са домаћим и страним безбедносним и обавештајним службама, организацијским променама и реформама у нормативно-правној сфери.

■ *Како оцењујеш смањење КФОР-а са становишта безбедносних интереса Србије?*

– Међународне снаге безбедности на Косову и Метохији (КФОР) спроводе другу од планиране три фазе реорганизације и смањења бројног стања. Таква одлука заснована је на потреби за ангажовањем снага НАТО у другим кризним подручјима у свету, попут Авганистана, а не на повољној процени стања безбедности на КиМ са којом би се сложила Србија. Наиме, иако је одлука о смањењу КФОР јасан знак поверења према Војсци Србије и њеној опредељености за мир и стабилност у региону, она може имати негативне последице, у смислу да КФОР након смањења неће моћи адекватно да реагује на евентуално угрожавање безбедности на КиМ и пружи подршку мисији ЕУЛЕКС. Такође, српско становништво у Покрајини додатно је забринуто због планова КФОР да део својих надлежности преда Косовској полицији и Косовским снагама безбедности.

■ *Цивилна демократска контрола остварује се увођењем Генералног инспектора служби. Какви су први утисци?*

– Међу основним предусловима за обављање послова који су у надлежности ВОА је тајност рада. Управо то је и један од разлога због кога је и рад ВОА подвргнут демократској цивилној контроли. У том циљу, веома је битно да наш рад „прати“ како законодавна, тако и извршна власт, а у потребној мери и јавност. Тренутни правни стандарди обезбеђују да се активности ВОА надзиру и контролишу кроз више нивоа и институција. Тако своју улогу у надзору и контроли имају: Народна скупштина Србије преко Одбора за одбрану и безбедност, Влада преко Министарства одбране и Генералног инспектора, а одређене облике надзора над радом Агенције могу да реализују Заштитник грађана, Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности и Ревизор. У пракси то већ функционише.

Што се тиче Генералног инспектора, он је већ посетио ВОА и упознао се са организацијом и начином рада.

Контакти са њим су редовни, а први утисци су изузетно позитивни и сматрамо да је функцијом Генералног инспектора обезбеђен још један поуздан механизам надзора над радом служби безбедности у Министарству одбране.

■ *Да ли је сада заокружен нормативно-правни оквир рада?*

– Желео бих да истакнем да је у протеклом периоду у потпуности заокружен нормативно-правни оквир рада Агенције. Израђени су сви потребни прописи за спровођење Закона о ВБА и ВОА. Прописи су усклађени, прошли предвиђену процедуру у оквиру Министарства одбране, а разматрани су и на седници Одбора за одбрану и безбедност Народне скупштине. Након њиховог усвајања од стране надлежних институција израђена су инструктивна документа и одлуке, нормативно основана и прилагођена савременим захтевима функционисања ВОА. Наравно, приликом израде прописа водили смо рачуна о примени највиших међународних демократских стандарда, препорука и процедура. У сваком случају, за Агенцију је ово био велики изазов, поготово што је први пут на овакав начин нормативно заокружен рад Агенције.

■ *Ангажовани сће и на војнообавештајној процени мировних операција у којима би Војска Србије могла да узме учешће. Какви су резултати анализа?*

– Република Србија је определена да развија систем националне безбедности који је у стању да учествује у изградњи и унапређењу регионалне и глобалне безбедности. У складу са законском регулативом и спољнополитичким опредељењима државе, Војска Србије развија способности за активан допринос безбедносном окружењу и учешће у мировним мисијама под мандатом Уједињених нација, као и у оквиру Европске уније.

Посебан значај за успешно ангажовање у мировним операцијама има обавештајна делатност. Утврђено је да свеобухватно и систематско прикупљање обавештајних података, адекватна обавештајна анализа и процена утичу на успех мировних мисија. У том контексту, Војнообавештајна агенција прати кризна жаришта широм света, а посебно подручја потенцијалног ангажовања припадника Војске Србије и других снага одбране у мировним операцијама. Формирана је база података која обухвата сазнања о скоро свим критичним подручјима и актуелним мировним мисијама у свету.

Један од приоритета Војнообавештајне агенције је праћење стања на подручјима где се ангажују или ће у мировним операцијама учествовати наши мировњаци. Агенција не предлаже и не врши избор мировних мисија за наше учешће, али респективно утиче на одлуке путем процена које израђује. За сваку од мировних операција које су предложене у годишњем плану употребе Војске

ПРОЦЕНА МИРОВНЕ МИСИЈЕ

Да би се дао одговор на питање о процени мировне операције, потребно је извршити комплексне обавештајне анализе. Узима се у обзир велики број чинилаца, међу којима бих посебно издвојио актуелну политичко-безбедносну ситуацију и безбедносне ризике и претње за припаднике мировних снага у зони операције. Осим тога, разматрају се и модалитети потенцијалног ангажовања са аспекта структуре националног контингента. Суштина је да се успешно изврше задаци у мисији, уз минимум ризика за наше мировњаке.

Наравно, нема идеалне обавештајне процене, јер се ради о ангажовању на подручјима где су корени криза тако комплексни, да су поједине заједнице под сталним ризиком обнове оружаних сукоба.

Србије и других снага одбране у мултинационалним операцијама, Агенција је претходно израдила обавештајну процену.

■ *Шта је актуелно на плану даљег јачања ВОА у функцији националне и шире безбедности?*

– Садашње руководство ВОА види јачање Агенције, пре свега, као континуиран процес изградње и унапређења њених обавештајних капацитета, који треба да омогући ефикасну реализацију задатака у сложеном међународном окружењу у складу са стратешким циљевима и потребама система одбране Републике Србије. Да бисмо тај циљ остварили, предузимамо сталне мере на јачању потенцијала Агенције, кадровских – кроз стручно усавршавање припадника ВОА, техничких – кроз опремање савременим средствима и опремом, и инфраструктурних – кроз унапређење услова за рад свих сегмената Агенције. Имамо и «спољни ресурс». То су партнери, односно стране службе са којима сарађујемо. Унапређење сарадње са партнерима омогућује јачање капацитета кроз размену искустава и усавршавање и без дилеме је у функцији националне безбедности. Имајући у виду да су, у односу на број и карактер савремених изазова, ризика и претњи, расположиви ресурси ограничени, њихово ефикасно коришћење је пресудно за успех у нашем раду.

Остваривању претходно поменутих циљева значајно доприноси квалитет обавештајних производа Агенције, намењених државном и војном руководству, па с тим у вези улажемо посебне напоре за унапређење информативно-аналитичког рада. Уверен сам да ће Војнообавештајна агенција и даље бити значајан чинилац безбедности Републике Србије и поуздан партнер у доприносу стабилности и безбедности нашег региона. ■

Раденко МУТАВЦИЋ

Свечаности у
Новом Пазару
поводом пет и по
векова града

Министар Шутановац доб Годишње плакете

Градско веће Новог Пазара доделило је Годишњу плакету града Новог Пазара министру одбране Драгану Шутановцу за допринос у успостављању сарадње тог града и Војске Србије. Одлука је донета на свечаној седници поводом пет и по векова постојања Новог Пазара.

Градоначелник Новог Пазара др Мехо Махмутовић, на свечаној академији 20. априла, Плакету је уручио изасланику министра одбране Тањи Мишчевић, државној секретарки Министарства одбране. Она је том приликом пренела честитке министра Шутановца поводом јубилеја Новог Пазара и његову поруку да ово није награда само њему већ за цео тим Министарства одбране и Војске Србије. Тања Мишчевић је додала да „тим може бити само онолико добар, колико је вођа добар“ и изнела уверење да ће се успостављена добра сарадња Министарства и Војске са Новим Пазаром наставити, како је рекла, „у наредних бар петсто педесет година, а и више“.

Свечаној академији присуствовали су, испред Војске Србије, заменик начелника Генералштаба генерал-мајор Милан Бјелица и командант Друге бригаде бригадни генерал Душан Стојановић.

Плакете су додељене и Млађану Динкићу и Милутину Мркоњићу, док је већи број појединаца и установа добио Повеље.

На свечаној академији потписана је Повеља о *пријатељству и сарадњи градова Новог Пазара, Сомбора, Сарајева и Подгорице* и истакнуто „да је град Нови Пазар мешавина традиције, толеранције, историје и будућности“.

Егзерцир Гарде и концерт Репрезентативног оркестра

Поводом јубилеја Новог Пазара – пет и по векова постојања, на градском тргу у присуству више стотина грађана, припадници Гарде Војске Србије извели су атрактивни егзерцир – стројеве радње са оружјем, а Репрезентативни

ИТНИК

оркестар Гарде свирао је традиционалне маршове и корачнице и дела домаћих аутора. Гардисти су егзерцир

извели под командом капетана Мирка Митрића, а оркестар Гарде наступио је под диригентском палицом поручника Александра Ђурова.

Свечаности на градском тргу у Новом Пазару присуствовали су и градоначелник др Мехо Махмутовић са сарадницима, командант Гарде пуковник Миломир Тодоровић и командант 28. механизованог батаљона потпуковник Ђорђе Белић.

После егзерцира и концерта, др Мехо Махмутовић је изјавио да је Гарда овај велики празник Новог Пазара учинила још свечанијим.

– Захваљујем Министарству одбране и Војсци Србије што имају велико разумевање према Новом Пазару, не само данас, већ нам излазе у сусрет и у решавању инфраструктурних проблема и приликом запошљавања професионалних војника – рекао је Махмутовић и посебно истакао „да Војска Србије у Граду Новом Пазару има пријатеља”. ■

3. МИЛАДИНОВИЋ
Снимио С. ДЕЛИЋ

Почело снимање телевизијске серије „Војна академија“

Кадетски дани

Снимио Горан СТАНКОВИЋ

Реч је о пројекту који подржава Министарство одбране, а који на сликовит начин треба да прикаже како данас живе и раде кадети, али и официри и подофицири Војске Србије, истакао је министар Шутановац након разговора са сниматељском и глумачком екипом. Он је изразио уверење да ће серија „Војна академија“ имати бројне гледаоце и приближити ту војну високошколску установу младима у Србији.

Министар Шутановац са сценаристом Горданом Михаићем и режисером Дејаном Зечевићем

У Војној академији почело је снимање прве клапе телевизијске серије „Војна академија“ по сценарију Гордана Михаића и у режији Дејана Зечевића.

Министар одбране Драган Шутановац тим поводом обишао је сет и разговарао са сниматељском и глумачком екипом.

– Идеја за овај пројекат постоји већ дуго времена, а данас сам се уверио да ће млади и талентовани глумци под вођством одличног режисера и сценаристе задовољити све оне који воле нашу Војску и Војну академију, а такође и помоћи и онима који размишљају да једног дана упишу Војну академију, а оне који су је завршили да врати у кадетске дане – рекао је Шутановац и подсетио да је овогодишњи одзив кандидата за упис на Војну академију рекордан у последњих неколико деценија, јер се више од 1350 младих

људи пријавило на 180 упражњених места.

– Наведени подаци говоре да ће наредних година имати још боље генерације официра у нашој војсци, што је био један од циљева менаџмента Министарства одбране – поручио је Шутановац.

Према речима сценаристе Гордана Михаића, после вишемесечног напорног рада започело је снимање серије „Војна академија“, за коју је, како каже, у почетку мислио да неће успети јер је мало знао о Војсци Србије.

– Схватио сам да је једини могући начин да ту замисао остварим да свакодневно долазим на Академију и разговарам са кадетима, старешинама и помоћним особљем, а нарочито са психолозима, и на тај начин упознам живот који се у њој одвија. Пристествовао сам чак и предавањима – истакао је Михаић.

Причу о свакодневици кадета Војне академије и будућим пилотима, инжењерима и пешадинцима тумаче млади глумци - Радован Вујовић, Никола Ракочевић, Иван Михаиловић, Бранко Јанковић, Бојан Перић, Тијана Печенчић, Драгана Дабовић, Тамара Драгичевић, Ања Станић, Јелисавета Орашанин и Искра Брајовић.

Искуснији део екипе чине редитељ Дејан Зечевић и глумци Љубо-

Народ воли униформу

Дејан Зечевић, редитељ:

– Најважнија редитељска одлука је ко ће да глуми. Овога пута имао сам заиста компликован задатак, с обзиром да је требало пронаћи једно двадесетак младих глумаца који ће у овој серији имати, да кажем, велике улоге. Потрошили смо пуно времена на кастинзима, врло смо концентрисано то радили и верујем да смо изабрали сјајне младе глумце и то је био један од највећих изазова.

Љубомир Бандовић, глумац:

– Идеја за ову серију је вишеструко значајна јер нашој војсци се враћа углед који је некада имала. Ја сам из војничке фамилије и прве кораке стројеве обуке учинио сам још као дечак. Тако да ми је ово сада као остварење дечачког сна. Биће ми занимљив и рад са овим младим глумцима, а и живот ће ми бити уреднији, устајаћу рано а настојаћу и да лежем рано.

Радван Вујовић, глумац:

– Ово је сада ново на нашој телевизији и мислим да ће бити добро прихваћено.

Драгана Дабовић, глумица:

– Ово је за нас младе глумце јако изазовно. Улазимо у пројекат пуни елана и радимо ентузијастички.

Бојан Перић, глумац:

– Народ воли униформу и верујем да ће ово бити хит пројекат на нашој телевизији.

Тамара Драгичевић, глумица:

– Добра је идеја да се промовише Војна академија. Девојке имају страх да је то мушки, сурови посао, али ту итекако има љубави, забаве, пријатељстава и драго ми је да сам део серије.

мир Бандовић, Небојша Миловановић, Бранислав Лечић, Ивана Михаић, Дара Џокић и Воја Брајовић.

Да радња ове серије не буде различита од стварности побринуо се сценариста Гордан Михаић, који је Војну академију претворио у своје радно место. Тако је настао сценарио базиран на истинитим догађајима, проткан посебним хумором и необичним љубавним заплетима. Главни ликови су Академију уписали из различитих побуда и њихове приче су различите – неко од њих је одрастао у хранитељским породицама,

неко је био вођа навијача, неко је син имућног, бившег гастарбајтера, а ту су и даме које су на „мушким студијама“.

Серија се снима под покровитељством Министарства одбране Републике Србије, Војне академије и свих њених припадника, а у продукцији НИРЕ ПРО за Радио-телевизију Србије. Шеснаест једночасовних епизода биће приказано на Првом програму РТС-а на јесен, као и наредне године. ■

Б. МИЉИЋ
С. КОМНЕНИЋ

ПОМОЋНИК МИНИСТРА ОДБРАНЕ ИЛИЈА ПИЛИПОВИЋ У БРИСЕЛУ

Помоћник министра Пилиповић састао се са извршном директорком Европске одбрамбене агенције Клод-Франс Арно. Том приликом разговарали су о достигнућима српске одбрамбене индустрије и потреби за интензивнијом сарадњом у области истраживања и развоја. Дефинисани су даљи кораци у институционализацији сарадње и пре пуноправног чланства Србије у ЕУ.

Пилиповић је посетио седиште НАТО-а, где се састао са помоћником генералног секретара за одбрамбене инвестиције и председавајућим Конференције националних директора за наоружање Патриком Оруом. Оруа је изразио задовољство због планираног првог учешћа помоћника министра на Конференцији националних директора за наоружање у октобру ове године. Програм *Партнерство за мир* омогућава Србији учешће на овом форуму. Поздравио је достигнућа и планове Министарства одбране у области кодификације и материјалне стандардизације. Са НАТО сектором за одбрамбене инвестиције договорена је размена експерата и искуства у областима од обостраног интереса.

Илија Пилиповић је имао сусрет и са директором НАТО агенције за консултације, командовање и контролу др Велизаром Шаламановим. Констатован је потенцијал за рад на заједничким пројектима у области информационих система и потреба закључења Меморандума о разумевању, чији садржај је увелико почео да се усаглашава. ■

ПОСЕТА ИНОСТРАНИХ ВОЈНИХ ПРЕДСТАВНИКА БАЗИ „ЈУГ“

У организацији Управе за међународну војну сарадњу и Генералштаба Војске Србије, а у оквиру редовних годишњих активности, страни војни представници акредитовани у Београду посетили су базу „Југ“ у Бујановцу.

Гости су током посете информисани о намени базе, њеној структури, задацима и плановима у наредном периоду.

На крају дводневног боравка на југу Србије, гости су посетили и манастир Прохор Пчињски. ■

ОДБРАМБЕНЕ КОНСУЛТАЦИЈЕ СРБИЈЕ И ЧЕШКЕ

Билатералне војно-одбрамбене консултације између министарстава одбране Србије и Чешке одржане су 20. априла 2011. године у Прагу. Сарадња у области одбране са Чешком карактеришу посете високог нивоа, а у наредном периоду могуће је интензивирање војномедицинске и војноекономске сарадње.

Амбасада Чешке у Београду је контакт амбасада за сарадњу Србије са НАТО. Реализацијом активности кроз финансирање и подршку у раду групе Србија–НАТО за реформу система одбране значајно је допринела успешној реформи система одбране Републике Србије.

Начелник Управе за међународну војну сарадњу Милорад Перић и директор Управе за политику одбране Јосиф Оплуштић потписали су *План билатералне војне сарадње за 2011. годину*. Сарадња ће се тежишно одвијати у областима логистике, АБХО, стандардизације, војног образовања и размене кадета.

Потписан је *Споразум о сарадњи у области војног образовања*, који ће институционализовати већ остварену добру сарадњу војнообразовних установа. Универзитет одбране основан је према моделу чешког Универзитета одбране. ■

СРБИЈА ПАРТНЕР У PSOTC-У

Република Србија промовисана је у статус партнер државе у Центру за обуку за операције подршке миру – PSOTC, на 15. састанку Управног одбора који је одржан 19. априла у седишту центра, Бутмиру код Сарајева. Промоција је праћена церемонијалним интонирањем химне и свечаном примопредајом заставе представника Министарства одбране.

Приступању Србије, као осамнаесте државе партнера PSOTC, претходила је размена писама о намерама између министара одбрана Босне и Херцеговине и Републике Србије о упућивању представника Војске Србије, у својству предавача, у Бутмир. Представник Војске Србије ће до краја априла ове године отпочети двогодишње ангажовање у PSOTC, уз финансијску подршку Краљевине Данске.

PSOTC је као Центар за тренинг и обуку *Партнерство за мир* декларисан од 2007. године, а као Регионални центар за обуку за учешће у мултинационалним операцијама од 2009. године. Ангажовање српског представника у PSOTC биће снажан подстицај за унапређење сарадње Министарства одбране и Војске Србије и Центра за обуку за операције подршке миру PSOTC у БиХ, као и за подизање нивоа свеукупних регионалних односа. ■

ПРЕДАВАЊЕ ГЕНЕРАЛА МИЛЕТИЋА СЛУШАОЦИМА ГЕНЕРАЛШТАБНОГ УСАВРШАВАЊА

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал Милоје Милетић одржао је предавање слушаоцима 54. класе Генералштабног усавршавања Школе националне одбране. Генерал Милетић том приликом изразио је велико задовољство што се у класи налазе и слушаоци из Аустрије, Босне и Херцеговине, Турске и Црне Горе.

– Размена искустава међу оружаним снагама путем једничког школовања, обуке и вежби, гради мостове узајамног поверења и представља пут истинске сарадње. Ни један систем није довољно велики, моћан и креативан да би могао да се развија и унапређује сам, без интеракције с другим, сродним системима – нагласио је Милетић.

Током предавања генерал Милетић подсетио је слушаоце на значај Генералштабног усавршавања, које пружа бројне могућности за даље напредовање у каријери.

– Искористите време да у току школовања што више научите и да што дубље проникнете у материју коју овде изучавате и којом ћете се бавити до краја професионалне каријере. Имајте на уму да Генералштабно усавршавање представља круну и завршетак само формалног образовања једног официра, али не и крај његовог усавршавања, јер је процес образовања непрекидан – рекао је генерал Милетић.

Начелник Генералштаба презентовао је структуру, организацију и тежишне задатке Генералштаба Војске Србије, истакавши рад на даљем унапређивању међународне војне сарадње и професионализације Војске Србије као најважније задатке Генералштаба у наредном периоду. ■

Н. Д.

ГЕНЕРАЛ МИЛЕТИЋ ОБИШАО ДЕО ЈЕДИНИЦА 126. БРИГАДЕ ВОЈИН

Део јединица 126. бригаде ваздушног осматрања, јављања и навођења у Качареву, обишао је 21. априла начелник Генералштаба генерал Милоје Милетић.

Током посете командант ВиПВО бригадни генерал Ранко Живак и командант 126. бригаде ВОЈИН потпуковник Драган Радовановић, реферисали су генералу Милетићу о условима у којима припадници ове јединице извршавају задатке. ■

ЗАМЕНИК НАЧЕЛНИКА ГЕНЕРАЛШТАБА ПРИМИО ДЕЛЕГАЦИЈУ КИНЕ

Делегацију Народноослободилачке армије Кине, коју је предводио генерал-мајор Јуан Шују, начелник Бироа картографије Оперативне управе кинеског Генералштаба, примио је заменик начелника Генералштаба генерал-мајор Милан Бјелица.

Посета кинеске делегације потврда је добрих односа и узајамног уважавања две војске. Генерали Бјелица и Шују разменили су мишљења о могућностима за унапређење сарадње Народноослободилачке армије Кине и Војске Србије.

У току боравка у Србији, петочлана кинеска делегација посетила је Војногеографски институт, где се упознала са организацијом и радом ове установе, врстом и технологијама израде геотопографских материјала и системом геоинформационе подршке.

Гости из Кине разговарали су с представницима Генералштаба Војске Србије о модалитетима сарадње у овој области. ■

ГЕНЕРАЛ БЈЕЛИЦА РАЗГОВАРАО СА МИРОВЊАЦИМА

Заменик начелника Генералштаба генерал-мајор Милан Бјелица примио је 20. априла припаднике Министарства одбране и Војске Србије који ће учествовати у мировној мисији Уједињених нација MONUSCO у ДР Конго.

Пријему су присуствовали и заменик команданта Здружене оперативне команде бригадни генерал Милан Мојсиловић и начелник Центра за мировне операције пуковник Јелесије Радивојевић.

Пуковник Бранко Цимбаљевић, потпуковник Предраг Кастратовић, старији водник Јован Мрдаљ и војни службеници Сања Станковић, Марија Милић и Чедомир Мицић чине српски санитарски тим за евакуацију ваздушним путем у ДР Конго. Реч је о шеснаестој ротацији нашег санитарског тима који је у овој мировној мисији ангажован од марта 2003. године. ■

Акција „Очистимо Србију“

И војска

– Захвалио бих свима који учествују у акцији, а пре свега припадницима Војске Србије. Наш циљ је да се акција претвори у праву борбу против отпада који се налази у природи Србије – рекао је министар Оливер Дулић на почетку акције у Врању

Велико чишћење Јужне Мораве, у оквиру кога је планирано уклањање дивљих депонија дуж водотока те реке, на територији Врања, Бујановца, Владичиног Хана, Лесковца и Алексинца, започело је 15. априла као део пројекта „Очистимо Србију“.

Првог дана чишћења отпада, међу 2.000 волонтера из Врања, али и из целе Србије, био је и министар животне средине, рударства и просторног планирања Оливер Дулић, који је том приликом нагласио да слика ружне Србије мора да постане прошлост и да је зато толико људи дошло да помогне чишћењу Јужне Мораве.

Начелник групе за цивилно-војно сарадњу 4. бригаде Копнене војске, потпуковник Горан Станковић, нагласио је да су припадници Бригаде и гарнизона Врање непосредно

улепшава Мораву

учествујући у акцији „Очистимо Србију“, али и посредно, олакшавајући тај посао другима, допринели да Србија за све нас буде чистија и лепша.

Осим 150 старешина и војника, на чишћењу Јужне Мораве, од Златокопачког моста до Врањске бање ангажована су и моторна возила Војске Србије, као и десантни чамци, цистерне за воду и инжињеријски алат. Речна флотила обезбедила је спасиоце и рониоце који су водили бригу о безбедности учесника акције рашчишћавања смећа.

Због боље координације активности, Град Врање је формирао кризни штаб који ће се бавити искључиво отклањањем загађења Јужне Мораве. Како је најављено, у селима на овом подручју биће подељене пластичне кесе и једном недељно биће организовано одношење смећа, јер је у том делу Србије тек неколико процената територије покривено таквим начином одлагања отпада.

Акцију „Великог спремања Јужне Мораве“ покренуло је Министарство животне средине, рударства и

просторног планирања због великог загађења појединих локација, а једна је у низу еколошких акција у оквиру „Великог спремања Србије“. Повод за покретање акције на тој реци био је снимак дивље депоније и отпада на обали Јужне Мораве, названог „Тужна Морава“, који је привукао медијску пажњу приказујући велике количине пластичног отпада који је преплавио корито и приобаље те реке. ■

З. М. – Б. М.
Снимио Јово МАМУЛА

Десетка

У пешадијском батаљону у бази „Југ“ и нишком падобранском батаљону, средином априла, реализовано је практично испитивање делова униформе М-10, међу којима и комбинезона, који је намењен специјалним јединицама. Мишљења припадника тих јединица су, по свему судећи, веома повољна. На основу њихових оцена биће урађене и последње измене, после којих ће нова униформа ући у серијску производњу.

за „десетку“

Развоју и усавршавању униформе у свим земљама поклања се велика пажња. У најбогатијим армијама постоје посебне установе које се баве изучавањем војне одеће и њеним усклађивањем са савременим потребама професије. Уводе се нови материјали, упорно се ради на истраживањима и побољшању маскирне заштите, повећава се функцио-

налност одевних борбених комплекта, а све ради боље покретљивости и борбене способности војника.

Многи се слажу да униформа М-93, која се налази у употреби у Војсци, не задовољава потребе војника 21. века, како се то модерним речником каже, пре свега због неодговарајуће маскирне шаре и застарелих, нефункционалних материјала од којих је израђена. Зато се, крајем прошле деценије озбиљно пришло

остваривању замисли да и наш војник добије одговарајућу, савременим потребама и времену прилагођену униформу.

Испитивање

Истичући да функционалност одеће и обуће не зависи само од физичко-хемијских и механичких својстава материјала, већ и од специфичног кроја, пуковник Станко Милић, начелник Одељења за опште логистичке потребе у Управи за општу логистику Сектора за материјалне ресурсе Министарства одбране рекао је да добро одабран крој униформе повољно утиче на повећа-

Дигитална шара

Припадници Војске добили су униформу потпуно новог кроја и с дигиталном шаром коју користе најразвијеније светске армије. Српску дигиталну шару израдили су стручњаци Војнотехничког института, на основу фото снимака Србије у сва четири годишња доба, и на основу мерења у видном, ултравиолетном и инфрацрвеном делу електромагнетног спектра. Маскирни дезен нове униформе је заштићен, неће га бити у слободној продаји, а предвиђено је да се, чак и шкарт, комисијски уништава.

ње покретљивости и заштите војника, смањење умора, лакше, брже и ефикасније коришћење предмета из борбеног комплекта.

Настојећи да обезбеди униформу која ће, за дужи период, у свему да задовољи потребе савременог војника, у Војсци Србије чине оно што је данас могуће да погодним комбиновањем остваре максималну ефикасност у свим годишњим добима, временским приликама и земљиним условима, чак и при највећим напорима војника. Таквим приступом, каже пуковник Милић, штеде се знатна средства и осигурава потребан квалитет униформе и у времену које долази.

– Највећа побољшања у односу на униформу М-93 остварена су у погледу квалитета и постојаности боје и дизајна, те могућности слојевитог облачења, што је знатно допринело повећању удобности корисника. Систем слојевитог облачења, примењен код униформе М-10, омогућио је да сваки корисник доње одевне предмете користи у складу с потребама, не нарушавајући једнообразност, односно исти визуелни изглед свих, јер је горња одећа идентична. Увођењем мајице с рол-крагном и пододела, повећани су функционалност униформе и њена удобност.

Беретку смо заменили капом и тако повећали заштиту од атмосферских утицаја, а предвиђено је и да се кошуља носи искључиво лети, док ће у осталим годишњим добима, испод блузе, бити мајица или ролка, с џемпером преко ње. Није предвиђено ношење кошуље испод блузе. Нови војнички џемпер урађен је отмено, тако да може да послужи и као горњи одевни предмет. Примењено вишебојно маскирање, квалитетна тканина и модеран крој нове униформе обећавају, а поређења с најсавременијим техничко-технолошким решењима у свету, дају нам за право да 16 функционалних делова униформе М-10 видимо као веома перспективне – наводи пуковник Милић.

После испитивања спроведених у Техничком опитном центру, дораде

прототипских партија и израде „нуле“ серије, нова униформа дата је јединицама на трупно испитивање. У пешадијском батаљону у бази „Југ“ и нишком падобранском батаљону средином априла испитивани су делови униформе М-10, међу којима и комбинезона, намењеног специјалним јединицама. Мишљења припадника тих јединица, по свему судећи, веома су повољна. На основу њихових оцена биће урађене и последње измене, после којих ће нова униформа ући у серијску производњу.

Оцене

Старешине и војници 63. падобранског батаљона Специјалне бригаде Копнене војске и 41. пешадијског батаљона Четврте бригаде први су, после седамнаест година, обукли нове маскирне униформе Војске Србије. Док припадници осталих јединица нестрпљиво очекују да им стигне део од 8.500 комплекта нових, удобнијих, модернијих и естетски прилагођених униформи, може се чути да реализација тог пројекта, у години оптерећеној озбиљном економском кризом, представља успех за Министарство одбране и Војску.

Увођење униформе с дигиталном шаром, којом ће припадници

Војске заменити ону из 1993, према неким проценама, окончаће се до краја 2012, док ће се резервни састав њоме снабдети до 2016. године. Опредељење Министарства одбране да будућа униформа буде домаћи производ створило је нове послове, вредне три милиона евра, Холдинг компанији „Јумко“ и дало подстрек развоју и враћанске фабрике и југа Србије.

Квалитет и изглед униформе важан је за оружане снаге сваке земље, не само због осећања поноса и достојанства припадника војске док је носи, него и због њене борбене употребљивости у различитим теренским и временским условима. Ту леже неки од разлога што су се ранијих година умножавале примедбе на вред-

Повећана функционалност

Први утисци припадника базе „Југ“ јесу несумњиво охрабрујући и сведоче да је униформа М-10 испунила основне захтеве – максималне функционалности и удобности. Предвиђена је за урбане и екстремне услове и има 16 различитих одевних делова – од војничког рубља до трослојне ветровке. Стручњаци истичу да су нека решења налик решењима примењеним у изради униформи најразвијенијих армија.

Приликом концепирања нове маскирне униформе водило се рачуна о потребама Војске Србије, могућностима државе и мисијама и задацима Војске, што значи и учешћу у мултинационалним операцијама. Оцена стручњака јесте да униформа М-10 ствара повољније услове за извршавање наменских задатака, прати савремене трендове и следи традиције српске војске.

Капа нове униформе, на пример, носи дискретна обележја шајкаче и представља модернизован верзију капе коју су Карађорђеви ратници носили у време ратова против Турака. На њој су ткане ознаке Војске Србије и видовске припадности, док се на левом и десном рукаву униформе налазе ознака припадности Војске Србије и амблем јединице, а на грудима значка команде, Генералштаба или Министарства одбране. Нема тајни ни око цене нове униформе – износи 32.000 динара.

За дужи период

Војничка маскирна униформа је основна теренска одећа припадника Војске Србије. Комбинезон (зимска и летња варијанта) и шешир намењени су за одевање припадника специјалних јединица. Панталоне се носе током целе године, блуза у прелазном периоду (пролеће, јесен) и зими, капа током целе године (зими с поткапом), ветровка је предвиђена за зиму (с једним од два одвојива улошка). Уз униформу, у комплекту су и чизме, такође домаће израде.

Нова униформа М-10 има 16 делова, који, уз поштовање принципа једнообразности, ипак омогућавају вишеслојно облачење и већи степен индивидуалности корисника. Прилагођена захтевима времена и професије за коју је рађена, испуњава и најстроже норме у изради савремених униформи, па се очекује да траје дужи период.

31

ност војничке униформе М-93 и што се често говорило о потреби њене замене.

Пут од униформе М-93 до садашњег модела основне теренске униформе Војске Србије М-10 није био ни кратак, ни лак, ни једноставан. Значајни помаци у извршењу тог амбициозног задатка учињени су током реализације пројекта „Опремање војника пешадије за 21. век“, када је, корак по корак, развијана униформа М-03, која је имала боље особине од претходне, пре свега у тактичко-техничком смислу. Имала је бољу тканину, крој, била је вишеслојна, побољшане маскирне нијансе и ближа светским стандардима.

Истичући да је развој нове униформе М-10 започео управо корекцијом модела М-03, потпуковник Милан Кулић, начелник Одсека за интендантска материјална средства у Војнотехничком институту, каже да су установљени недостаци отклоњени, између осталог и уважавањем реалних захтева корисника у јединицама Војске Србије.

– Пробни модели нове униформе завршени су до краја 2009, а затим смо летос у Техничком опитном центру обавили и верификационо испитивање прототипова униформе М-10. Управа за општу логистику предложила је, потом, Савету интендантске службе да се комплет војничке маскирне униформе усвоји у средства

наоружања и војне опреме Војске. У складу с донетим решењима, Управа за снабдевање уговорила је производњу „нулте“ серије униформе с Холдинг компанијом „Памучни комбинат Јумко“ АД Врање, крајем августа 2010. године.

Поменута компанија уговором је обавезана да у року од шест месеци произведе 8.500 комплекта нове униформе. У овом тренутку, већи део је већ испоручен јединицама Војске. У

Развој

Практично испитивање „нулте“ серије комплекта војничке маскирне униформе и готових производа – универзалне војничке чизме и модулари ранац, набављених на тржишту, реализује се у 41. пешадијском батаљону Четврте бригаде и 63. падохранском батаљону Специјалне бригаде. Оно ће се завршити до 1. јуна, када ће бити утвр-

ма и јединицама, (о)цениће експлоатационе карактеристике и евидентирати евентуалне оправке, промене и оштећења настала током употребе. Посебну улогу у трупном испитивању униформе имаће њени корисници, чија ће мишљења о решењима примењеним у заштити од хладноће, испуњавању естетских захтева, начину копчања, омогућавању несметане покретљивости и утицају униформе на повећано знојење, свакако бити драгоцена.

току је завршно испитивање „нулте“ серије у надлежности Опитног центра и трупно испитивање у јединицама Војске Србије, које реализује Управа за општу логику. Искусни стручњаци и инжењери текстилне струке из Војнотехничког института задужени су да прикупе релевантне податке и предоче их начелнику Управе за општу логику и Савету интендантске службе ради доношења решења о пројекту „нулте“ серије, чиме би се створили услови за серијску производњу – објашњава потпуковник Кулић.

Њене компаративне предности и недостаци у односу на ранија решења и потребе у реалним условима.

Један од циљева испитивања јесте и провера задовољавања општих и посебних тактичко-техничких захтева за одећу, обућу и опрему, попут удобности, функционалности, сигурности приликом употребе, заштитних и микроклиматских особина, компатибилности, општих квалитета, потребе за оправкама, века трајања и естетског изгледа.

Радни тим, који предводи потпуковник Милан Кулић, пратиће коришћење интендантске опреме по врста-

Иако развој нове униформе несумњиво захтева време, већ сада се може рећи да „Јумко“ завршава производњу 8.500 комплекта војничке маскирне униформе М-10, коју ће до краја 2012. добити све јединице Војске Србије. Биће то, свакако, нови, значајан корак у опремању припадника Војске савременом, квалитетном униформом, ефикасном и прилагоденом и времену у коме живимо и оном које долази. ■

Душан ГЛИШИЋ

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

Снимео Јово МАМУЛА

Посета делегације Словеначке војске

Радна група Команде за доктрину, развој, образовање и оспособљавање Словеначке војске, коју је предводио бригадни генерал Бојан Пограјц, посетила је Војну академију. Госте из Словеније примио је начелник Академије бригадни генерал Младен Вуруна. Он је истакао да је између две радне посете, разменом официра у области школовања и обуке, унапређена међусобна сарадња две институције.

У наставку разговора генерал Вуруна представио је Војну академију и систем војног школства у Републици Србији, подсетивши да је то квалитетна високошколска установа са историјом дугом 161 годину, која данас функционише у саставу новоформираног Универзитета одбране.

Начелник Академије информисао је госте о могућностима новоформираног Универзитета одбране, истакавши да се војно образовање сада стиче на три основна научна поља – друштвено-хуманистичком, техничко-технолошком и медицинском.

У наставку посете, делегација Словеначке војске обишла је кабинете, лабораторије, учионице и спортске капацитете и упознала се са материјалном базом за школовање. ■

С. В.

Курс о стандардним оперативним процедурама

Средином априла у Војној академији одржан је „Курс о стандардним оперативним процедурама“ за наставнике и сараднике Катедре логистике те установе и официре логистике из Војске Србије и Сектора за материјалне ресурсе Министарства одбране. Циљ је био да се официри логистике обуче за процес планирања учешћа у мултинационалним операцијама.

Руководилац курса био је пуковник др Марко Андрејић, а предавања су одржали професори са Универзитета одбране Чешке Републике – пуковник др Збижек Корецки и др Наташа Помазалова.

Нагласак у раду био је пружање корисних информација и сагледавање методологије рада команде током планирања операција, уз приказивање искустава које су официри из Чешке Републике прикупили на различитим теренима (Европа, Азија, Африка).

Полазнике курса и извођаче наставе обишао је ректор Универзитета одбране Чешке Републике, бригадни генерал у пензији др Рудолф Урбан.

Курс је наставак сарадње између две катедре логистике, из Брна и Београда, а подржали су га Управа за логистику МО Чешке Републике и Мултинационални логистички координациони центар. ■

С. В.

Предавање надбискупа Хочеvara слушаоцима ШНО

Надбискуп београдски монсињор Станислав Хочеvar одржао је на Војној академији предавање полазницима 54. класе генералштабног усавршавања Школе националне одбране.

Предавању је присуствовао и начелник Академије бригадни генерал Младен Вуруна.

Монсињор Хочеvar је у обраћању официрима 54. класе генералштабног усавршавања говорио о доприносу који цркве и верске заједнице могу дати у процесу очувања и снажења безбедности у региону југоисточне Европе, али и у свету. На крају предавања закључио је да цркве на нашим просторима треба да помогну друштву како би његови чланови живели, сведочили и преносили вредности мира, што ће допринети безбедности. ■

А. А.

И рачунар и лопта

Представници Војне академије учествовали су на 17. конференцији о рачунарским наукама и информационом технологијама YU INFO 2011, која је у марту одржана на Копаонику. Овогодишњи скуп је по броју учесника, квалитету радова и презентацијама водећих ICT фирми у региону, превазишао досадашње.

На том научностручном скупу учествовало је четрнаест представника Војне академије, од којих шест кадета – Марко Илић, Слободан Драксимовић, Милан Кричка, Давид Поповић, Мирослав Тасић и кадеткиња Кристина Средојевић. Представници Министарства одбране и Војске Србије били су најбројнији учесници тог скупа. Непосредан повод за тако бројно учешће била је секција Рачунарске примене у војним и безбедносним системима, која је први пут организована на YU INFO. Секцијом је председавао пуковник доц. др Иван Вулић, дипл. инж. из Управе за телекомуникације и информатику, а податак да је на њој за два дана изложено 28 ауторских радова из различитих организација и области, илуструје пажњу коју је изазвала.

Представници Војне академије изложили су 21 рад. Њихови научни и стручни радови били су занимљиви за шири скуп стручњака, јер су се бавили теоријским и оригиналним практичним резултатима истраживања, те применом теоријских метода у решавању конкретних инжењеријских проблема или реализацијом познатих решења на нов начин.

Присуство великог броја младих аутора потврдило је да конференција YU INFO има добру перспективу.

Припадници Министарства одбране и Војске Србије нису се истакли само учешћем на стручном делу скупа већ и на кошаркашком турниру, организованом током конференције – у конкуренцији осам екипа освојили су прво место. ■

К. Ђ. А.

Снимила Ранка ТОМИЋ

Цивилно-војна сарадња

Стварност и потреба

Цивилно-војна сарадња подразумева координацију заједничких напора војске и цивилних актера друштва за остваривање војне мисије. Доктрина и пракса многих земаља потврђују да је она углавном везана за међународне мисије и мултинационалне операције, а у Србији је повезана са све три мисије Војске, што је рационалније решење.

Стварност и потреба, како је и наведено у називу дела, наметнули су потребу да се у оваквој публикацији саберу наше искуство у модерном поимању цивилно војне сарадње, стечена искуства из ранијих периода, те да се прикажу међународна искуства у тој области земаља сличних нама – рекао је на недавној промоцији монографије „Цивилно-војна сарадња – стварност и потреба“ државни секретар др Зоран Јефтић. Он је коаутор овог дела, са Миленком Лаловићем, пуковником у пензији, доскорашњим начелником Одељења за цивилно-војну сарадњу Генералштаба Војске Србије.

О публикацији која истражује цивилно-војну сарадњу као функцију савремених оружаних снага, поред аутора, говорили су и рецензенти професори Факултета безбедности др Жељко Иваниш и др Мирослав Младеновић и бригадни генерал др Миодраг Гордић.

Цивилно-војна сарадња (ЦВС) нашла је место у процесу реформе Војске Србије, нагласио је др Зоран Јефтић

– Она је израз потребе и није израз тренда и моде. То је нешто што смо ми сматрали да је требало развити и уградити у оквиру реформских захвата – рекао је Јефтић и подсетио да у Министарству одбране и Војсци Срби-

је већ четири године постоји организациона целина задужена за цивилно-војну сарадњу, организована од нивоа Генералштаба до команде бригаде.

Перспективна функција

– Први пут имамо једну уређену организациону структуру са професионалцима који се баве овом тематиком и овом облашћу. То не значи да ЦВС није постојала у неким ранијим периодима и војскама на овим просторима. Она је неке сегменте данашњег поимања тог појма имала, а посебно у делу који се односи на помагање цивилним институцијама и органима у случају техничко-технолошких акцидентата и елементарних непогода – рекао је Јефтић и истакао да данас у тој области имамо један виши квалитет, уоквирен у организациону форму.

Цивилно-војна сарадња подразумева координацију заједничких напора војске и цивилних актера друштва за остваривање војне мисије. Доктрина и пракса низа земаља потврђују да је ЦВС углавном везана за међународне мисије и мултинационалне операције и да се у том контексту ради припрема старешина за ту врсту функције. У Србији је она повезана са све три мисије Војске, што је, према

речима др Јефтића, рационалније решење.

– Напомињем да је ово перспективна функција и ту нема дилеме, али колико ће се она адекватно укључити у подизање нивоа функционалних способности зависи пре свега од самих старешина који се баве ЦВС – рекао је Јефтић и навео да су до сада отворене две канцеларије за цивилно-војну сарадњу, у Другој и Четвртој бригади.

Пуковник у пензији Миленко Лаловић, један од аутора монографије, рекао је да монографија има једанаест целина у којима су понуђена основна знања о цивилно-војној сарадњи кроз појмовно одређење, разликовање цивилно-војне сарадње од цивилно-војних односа, развој и различита схватања цивилно-војне сарадње. Дата је на увид и њена примена у страним оружаним снагама и приказ доктрине НАТО-а као изворишне у Алијанси и Партнерству за мир.

– Узму ли се у обзир трендови савремених војних операција и неза-

Снимео Д. БАНДА

обилазност учешћа цивилне компоненте, перспектива и будућност развоја цивилно-војне сарадње тек долази. Активности цивилно-војне сарадње руководе се циљем који се огледа у постизању операционалних предности за јединицу, повећању безбедности сопствених снага и успостављању поверења међу локалним становништвом. Успех војне операције, без обзира о ком карактеру операције се ради, добрим делом је пропорционалан учинку кадра цивилно-војне сарадње, што нам даје за право да констатујемо да је цивилно-војна сарадња не само нужност већ и реална потреба савремених војних операција. – истакао је пуковник Лаловић.

Визија развоја

Рецензент монографије проф. др Жељко Иваниш истиче да је тема цивилно-војне сарадње тек парцијално обрађена само у неколико чланака објављених у стручним часописима и утолико је већи значај ове монографије као првог целовитог и успелог покушаја да се објасни та сложена војна функција.

– Анализирана је цивилно-војна сарадња у НАТО-у, Уједињеним нацијама, оружаним снагама Мађарске, Италије, Турске, Аустрије, Норвешке. Посебно је обрађена цивилно-војна сарадња у Авганистану и цивилно-вој-

на сарадња на Косову и Метохији. Након тога аутори добар део рукописа посвећују НАТО доктрини цивилно-војне сарадње, као прворазредном документу који је, на извештан начин, генерисао ту функцију модерних армија – рекао је др Иваниш и истакао да монографија даје визију и правце развоја цивилно-војне сарадње у Војсци Србије.

ЦИВИЛНО-ВОЈНА САРАДЊА У ВОЈСЦИ СРБИЈЕ

Посебно су обрађене теме важне за цивилно-војну сарадњу у Војсци Србије, као што су историјат, карактеристике и организацијско-формацијска структура, сарадња у ванредним ситуацијама и вежбовним активностима, избор и усавршавање кадра и рад канцеларија за цивилно-војну сарадњу. Део монографије је ДВД са писаним, аудио и видео материјалом који омогућавају свестраније сагледавање ове тематике.

– Иако Војска Србије нема амбиција да проводи активности на туђим територијама, често је у прилици да своје пројектоване мисије реализује у околностима неразумевања и неблагонаклоности. Због тога је добро да Војска Србије преузме основне принципе аутентичне цивилно-војне сарадње грађене у НАТО окружењу и развија их у складу са својим потребама, како би разумевање њених напора за успостављање мира у региону Западног Балкана било евидентно и стимулативно за припаднике оружаних снага – истиче др Жељко Иваниш.

Проблематика којом се у монографији баве аутори изузетно је значајна, актуелна и свеprisутна у војној теорији и пракси, али и у оквиру шире друштвене делатности, рекао је др Мирослав Младеновић.

– У савременим условима рат се више не може посматрати као антипод миру нити као „наставак политике другим средствима“. Последња збивања у свету показују да је чувена Клаuzeвицева дефиниција исправнија ако се редослед појмова окрене: „политика је наставак рата другим средствима“! Рат се данас води без разграничења на цивилне и војне структуре, без поделе на фронт и позадину, а често и без војски!

– Корпоративност војске, као значајно класично обележје војне организације, које се између осталог огледа-

ло и у смањеној изванпрофесионалној комуникацији њених припадника са осталим друштвеним структурама, претила је стварању значајних разлика у схватањима појединих важних друштвених појава од стране војних и цивилних кругова. Због превазилажења такве опасности, све савремене оружане организације, данас, изналазе начине да процес реципрочне раз-

мене порука, идеја и хтења између армијских и ванармијских структура постане непрекидна пракса при извршавању свакодневних задатака војске – објашњава др Младеновић.

Према мишљењу бригадног генерал др Миодрага Гордића садржај монографије доприноси унапређењу фундаменталног, посебног и функционалног знања, као предуслова за креативно знање и инвентивност. Чињеница је да 21. век карактерише све израженија потреба образовања официра да мисли и делује тако што постиже баланс отвореног ума у сигурним и несигурним ситуацијама. То се постиже балансом између војног оспособљавања и академског образовања чему доприноси и ова монографија.

– Посебан допринос монографије је што је она спој теоријских поставки, практичних искустава и пројекције будућности у овој области. Како је ово дело развојно, прогностичко, динамично и отворено, може послужити за даљу доградњу концептуалне поставке цивилно војне сарадње и њене праксе у Војсци Србије и друштву – оцењује бригадни генерал др Гордић.

Монографију „Цивилно-војна сарадња – стварност и потреба“ штампала је Војна штампарија, а издавач је Медија центар „Одбрана“. ■

Р. М. – Б. М.

СМАЊЕЊЕ ВОЈНИХ ТРОШКОВА

Због буџетских смањења које је изазвала финансијска криза, светски трошкови за војску током 2010. године порасли су само за 1,3 одсто. Три највећа прошлогодишња инвеститора у оружје су САД, Кина и Велика Британија, саопштио је Стокхолмски међународни институт за мировна истраживања (SIPRI).

Јужна Америка забележила је највећу стопу раста потрошње на оружане снаге, 5,8 одсто, јер неке земље региона, као што је Бразил, теже повећању свог међународног утицаја, каже институт. Војна улагања током 2010. била су најмања од 2001. године. На челу листе су САД са 698 милијарди долара потрошених прошле године на оружане снаге. Следе Кина са 119 милијарди долара и Велика Британија са 59,6 милијарди долара.

Раст војних трошкова у Азији успорио се на 1,4 одсто и достигао је укупно 317 милијарди долара. У Европи, војна улагања пала су за 2,8 процента на 382 милијарде долара у 2010. ■

МАЊИ ИЗДАЦИ ЗА ВОЈСКУ

У прошлој години највеће кресање војног буџета од свих земаља у централној и источној Европи имала је Бугарска, која је смањила издатке за војску за 28 процената.

Летонија је у прошлој години смањила војне издатке за 26 процената, а Албанија, Грчка, Мађарска, Литванија и Словачка за нешто више од 10 одсто. Као разлог драстичног смањења војних издатака у извештају се наводе економска криза и недостатак финансијских средстава. Војни трошкови у Европи у прошлој години смањени су за 2,8 процената.

Холандска влада објавила је да ће отпустити 10.000 запослених у оружаним снагама или једног од седам војних лица. Реч је о најдраматичнијем исказу решености владе да уравнотежи буџет Холандије до 2015. године. Нове мере, између осталог, укључују отпис ловаца F-16, хеликоптера, ратних бродова и свих преосталих 60 тенкова.

Италија, суочена са потребом за великим буџетским уштедама, намерава да повуче све своје војнике са Косова и да смањи своје војне контингенте у Либану и у Авганистану. Према веб-сајту Министарства одбране Италије, та земља је средином априла имала више од 7.300 војника у војним мисијама у иностранству. ■

НОВА ОДБРАМБЕНА СТРАТЕГИЈА БУГАРСКЕ

Бугарска влада одобрила је десетогодишњу одбрамбену стратегију земље, у складу с препорукама НАТО-а и Европске уније, у којој се указује и на опасност од регионалне нестабилности.

У складу с колективним одбрамбеним механизмом НАТО-а и заједничком безбедносном и одбрамбеном политиком ЕУ, стратегија има за циљ ефикасније трошење средстава, при чему је обавезно да се за одбрану издваја минимум 1,5 БДП.

У документу се наводи да је смањена опасност од међународног рата, али се указује на претње из регионалних извора напетости и нестабилности. Наводи се и да ће Бугарска учествовати у међународним мировним мисијама, али не с више од 1.000 припадника војске одједном.

Бугарска са 7,3 милиона становника има 34.500 војника. ■

РУСКА БАЗА У ЈЕРМЕНИЈИ

Скупштина Јерменије ратификовала је Протокол о продужењу важења Споразума о руској војној бази из 1995. године са 25 на 49 година. Документ по ком ће база бити стационирана до 2044. године потписали су министри одбране две земље. Протоколом „не само да је продужен рок боравка руске базе у Јерменији, већ је и проширена сфера њене географске и стратешке одговорности“.

На територији северне Јерменије, према споразуму 1995. године, налази се руска 102. војна база, чији су задаци осигурање стратешке стабилности спољне границе, заштита интереса Русије и безбедности Јерменије у складу са документима Организације Споразума за колективну безбедност. ■

Пише
Александар РАДИЋ

Врхунски борбени авион јасно показује цивилизацијске домете једне државе. На основу података о томе шта и како нека држава користи у тој категорији ратне технике, можете да процените где се она налази политички и економски, да ли има потребну базу високообразованог и обученог кадра, да ли има јасну идеју о томе шта може да се оствари поседовањем технике врхунских перформанси и борбених могућности и по коју цену.

Новости са истока

Ако борбени авион посматрамо као референцу државне моћи, онда је чак и летимичан поглед на светске прилике сасвим довољан да се примети како нараста снага истока, а слаби Стари континент. На пример, претходних неколико месеци британска влада наредила је оружаним снагама драстичну редукцију ваздушне моћи као меру штедње. Италијани су се одрекли доброг дела планиране наруџбине нових ловаца, а мале државе постављају чак и питање да ли треба одржавати и један једини борбени авион, чак и сада када НАТО тражи да свако има бар минималан број авиона за контролу ваздушног простора.

Посебно тежак изазов јесте модернизација. У том контексту, добар пример представља свежа вест о томе да Министарство одбране Словачке намерава да приземљи *Mig 29*. Одлука о томе биће донета до краја јуна, а до тада Словаци ће пажљиво размотрити шта може да се учини. Пре само три године словачки *мигови 29* прошли су ремонт и модернизацију сличну обиму радова који су урађени на нашим двадесетдеветкама. Сада лете само четири авиона, а на то се троши чак 70 одсто буџета Ратног ваздухопловства Словачке. Планови набавке нових авиона далеко су изнад буџета који за све трошкове словачке оружане силе у овој години износи мало више од једне милијарде долара.

Хрватска се такође налази пред избором „бити или не бити“ када се ради о ловцима. Век преосталих десет *мигова 21* истиче 2013. године и мале су шансе да ће се пронаћи начин да се бар за кратко продужи ресурс тих авиона. Због времена потребног за преобуку, Хрватска мора што пре да донесе одлуку, а новца нема. Ту је и немачка понуда за донацију двадесет *фанџома F-4*, а ради се о летели-

цама које су старије од оних које треба да се замене. То јесу временске летелице, али су модернизоване до нивоа који обезбеђује ефикасну примену.

Зато на Истоку има много тога новог. Кинески ловац J-15 назван „летећа ајкула“ предвиђен је за службу са носача авиона „Ши Лан“ (бивши руски „Варјаг“), који ће први пут на море да се отисне (додуше за сада за потребе провере система), пре краја ове

године. Наводно, J-15 лети још од лета 2009. године, али до сада је прикриван. Води порекло од породице *сухој 27*, која се годинама користи у Кини. Било је претпоставки да је J-15 дериват палубног руског ловца Су-33 и у прилог томе ишао је податак да је из Укра-

Са Далеког истока скоро свакодневно стижу информације о новим пројектима. Кинези су после шока који су изазвали у сиручној јавности са новим „стелт“ ловцем, условно названим J-20, већ приказали и пошћуно нови палубни ловац J-15 назван „летећа ајкула“.

јине у Кину пребачен један од прототипова тог авиона. Кинези тврде да су само прилагодили авион служби на мору, полазећи од J-11Б, односно реверзибилно пројектованог Су-27.

Још један кинески новитет је ловац J-18 „црвени орао“ са кратким полетањем и вертикалним слетањем, о којем се за сада врло мало зна. Наводно, J-16 је модификовани Су-27 са „стелт“ карактеристикама, J-17 фронтоски бомбардер сличан Су-34, J-19 тежи дериват Су-27, а види се да је листа нових кинеских пројеката дужа од листе свих нових борбених авиона остатка света.

Ових дана Јужна Кореја и Индонезија су се договориле да се удруже у послу пројектовања новог ловца KF-X за који су заинтересовани и Турска и Уједињени Арапски Емирати.

Индија има бројне пројекте који су засновани на диверсификацији приступа технологијама и зато ће се у неким плановима модернизације ослањати на Русе, а у неким можда на Американце. Дакле, новости сада долазе само са Истока. ■

О изложби Уметничке галерије „Надежда Петровић“
из Чачка у Дому Војске Србије

Авантура СРПСКЕ УМЕТНОСТИ

Пише Дејан ЋОРИЋ

Поставка из збирке Уметничке галерије „Надежда Петровић“ из Чачка потврђује чињеницу посебне врсте – српска (пост)модернистичка, авангардна, реалистичка и фантастична ликовна сцена јесте међу најмањим и највреднијим у свету, а ликовни допринос светској баштини вероватно значајнији од свих осталих у националној култури

Збирку Уметничке галерије „Надежда Петровић“ из Чачка чини хиљаду и три стотине експоната. Одрас су аутентичне ликовне документације о програмима и изложбама које је галерија организовала. Изложбена делатност током протеклих педесет година довела је до многих откупа и поклона аутора па је формирана једна од најбољих и највећих домаћих уметничких збирки, музеолошки подељена у тематске целине.

Узори епохе

Из „Збирке Надежда и савременици“ и „Југословенска уметност друге половине 20. века“ у Великој галерији Дома Војске Србије представљен је избор од четрдесет слика и осам скулптура. У фонду Галерије су и збирке „Савремена уметност“, „Спомен збирка Богића Рисимовића Рисима“, „Легат породице Божицара Продановића“ и „Збирка карикатура Пјера Крижанића“. Радови изабрани за београдску изложбу приказују

развој српске уметности у двадесетом веку у медију класичне штафелајне слике и скулптуре, изведене у материјалима познатим у традиционалном скулпторском изразу.

Живот и стваралаштво Надежде Петровић (Чачак, 1873–Ваљево, 1915) скоро идеално симболишу вредности и могућности српске уметности. У минхенском периоду је сагледала највише облике европског илузионистичког сликарства али и савремена

животне трагедије, личне драме, кризе и уметничка искушења, али су упркос судбини сликали ведро и оптимистично као нико пре њих. С правом се о тој генерацији говори као о херојској. Лепосава Ст. Павловић (1906–2003),

кретања. На изложби пратимо њен ликовни пут од копија Антоана ван Дајка, каква је у музејском тону изведена слика „Сузана и старци“, једна од многобројних старозаветних представа (пре 1900. године), до крајње експресивног „Мора“ (око 1910), које ће је с осталим сликама тог типа означити као родоначелницу српске модерне уметности.

Упоредивање историјског и савременог сликарства обележило је и наше минхенске али и прашке, краковске и париске ђаке.

Сликаркин минхенски и париски период означавају општи правац кретања српске уметности. Осим боравака у иностранству, биографије уметника прошлог века обележава и српска фаза у којој долази до изражаја смиривање, сређивање и прочишћење утисака из светских метропола али и утицај типично наше, источноевропске балканске традиције.

Сличан је био животни и стваралачки пут уметника представљених на изложби – Бете Вукановић, Видосаве Ковачевић, Николе Бешевића, Живорада Настасијевића, Васе Поморишца, Миодрага Петровића, Ивана Радовића, Боривоја Стевановића, Саве Шумановића, Милана Коњовића, Ивана Табаковића и Риста Стијовића, припадника славне генерације рођене у последњим деценијама деветнаестог века. Било им је суђено да прођу ужас балканских и светских ратова, да спознају естетски слом идеала из прошлих времена, пропаст традиционалних ликовних вредности и успон авангарде.

Проживели су најдубље

последњи изданак генерације српских импресиониста, и поједини модерни уметници као Милан Бесарабић, стваралачки делују у времену после постмодерне, у периоду постконцептуалне уметности, видеа и перформанса. Њихово појављивање није само естетске већ и етичке природе – они су узор из неке друге епохе, раздобља другачије заснованих вредности.

Нове перспективе

Српску уметност у прошлом веку обележио је утицај Париза па су припадници *Загарске* и *Децембарске групе* и њима сродни у западним ликовним центрима проучавали актуелне појаве. Мића Поповић, Вера Божиковић Поповић, Радомир Дамњановић Дамњан, Милан Циле Маринковић и Слободан Трајковић су у Милану, Паризу и Њујорку наставили одавно започету западну авантуру наше уметности. Вредности које су донели Западу биле су препознате и прихваћене, а највећим делом потичу с нашег тла, могу се уочити утицаји источноправославне традиције фрескописа и иконописа, модернизма који се тражио и у духу византијске естетике апстрактног.

Михајлу Петрову, Петру Лубарди, Предрагу Пеђи Милосављевићу, Љубици Цуци Сокић, Марку Челебовићу, професорима и уметницима рођеним после 1900, пребацивано је, као и њиховим претходницима, да су сувише под иностраним утицајем, а западни стручњаци су у њиховим делима сасвим супротно препознали

балканску шароликоост, осећајност и изражајност.

Стојану Ђелићу, Божидару Продановићу, Зорану Петровићу и Марији Драгојловић, професорима Ликовне академије из Београда, успело је да српску (пост)модерну уметност ослободи западне, трендовске хипотеке али и везаности за националне корене, традицијски схваћену фигурацију, па од генерације рођене око 1920. започиње ликовноестетско осамостаљивање.

Сасвим другачији вид модернизма и посве други тип духовности унели су у нашу и европску уметност сликари из групе Медијала рођени око 1930. године. Обративши се северњачкој уметности готике и ране ренесансе, а не медитеранском античком и византијском наслеђу, припадници тог покрета деловали су антимодернистички, одбацивши тековине актуелне уметности.

Њихова контрареволуционарност није анахрона. Настављајући тамо где су стали надреалисти између два светска рата, волшебници медијалне школе отворили су уметности нове перспективе. Владимир Величковић је постао светски славан сликар, академик и професор, а Милован Видак, чудесно храбар бомбаш из Другог светског рата, једини наш уметник који је најбоља дела сликао четири године, остао је мање познат.

Не може се рећи да боравак и рад у Паризу и у осталим метрополама неумитно доноси успех, бројни су примери који не потврђују ту тезу, као што је тешко успети и на захтевној београдској сцени. Циници кажу да наши уметници нису ни морали да одлазе у иностранство јер су тамо наставили да сликају исто онако ако не и лошије него у београдском периоду.

Изложба из збирке Уметничке галерије „Надежда Петровић“ потврђује чињеницу посебне врсте – српска (пост)модернистичка, авангардна, реалистичка и фантастична ликовна сцена јесте међу најмањим и највреднијим у свету, а ликовни допринос светској баштини вероватно значајнији од свих осталих у националној култури. ■

Пише Влада РИСТИЋ

Великани светске науке: Михајло Пупин

Без Пупинових остварења, у која су, с временом, уграђивана и научна достигнућа других инвентивних људи, свет би данас засигурно био другачији. Савремена информациона технологија, компјутери и интернет, почивају на неким научним открићима и практичним проналасцима Михајла Пупина, који је прошао трновит пут од „пастира до научењака“. Био је и остао велики патриота. До краја живота био је везан за Србију и, посебно, свој родни Идвор.

Мењао цивилизацијске токове

Многи, не само ученији људи, при помену Идвора, невеликог банатског села, најпре ће помислити на Михајла Пупина, научника и проналазача, који је својим стваралаштвом и изумима увелико померио границе светске науке, технике и технологије доба у коме је живео и знатно утицао на ондашње, а и потоње, цивилизацијске токове. Захваљујући њему остварена су давнашња човекова настојања да се поруке преносе на велике даљине – најпре од неколико стотина и хиљада километара, па са једног на други континент,

да би данас досегле космичке размере. Без Пупинових остварења, у која су с временом уграђивана и научна достигнућа других инвентивних људи и проналазача, свет би, нема сумње, данас сигурно био другачији. Не би га, наиме, кад је реч о подручју комуникација, нико могао називати „глобалним селом“, у шта се наша планета одавно претворила, нити би истраживачи космоса тако суверено освајали непрегледна васионска пространства и прилежно припремали људе за одлазак на друге планете, од којих ће, по свему судећи, Марс бити најпре освојен.

Не би, надаље, ни информациона техника и технологија – оличене у развоју компјутера и интернета – досегле до, такорећи, неслућених граница да бар једна карика научних достигнућа нашег великана светске науке, Михајла Пупина, није уграђена у све сложеније

информационе системе који људима данас умногоме олакшавају обављање разноврсних послова, а живот им чине лепшим и садржајнијим.

Радознао и бунтован дечак

Место рођења Михајла Пупина, Идвор, на које је он био толико поносан да га је уметнуо у своје име (Идворски), помиње се с краја 17. века, тачније од 1690. године када су Срби, под вођством патријарха Арсенија, почели да насељавају просторе северно од Дунава и Саве, добивши од Угарске посебну „привилегију“ заштитника од надирања Турака у Европу и ширења Отоманског царства. Идвор је, каже предање, најпре подигнут на једној узвишици, али се касније „спустио“ у низију богату плодном земљом и пашњацима на којима је мали Михајло проводио дуге пастирске дане. Пошто није потицао из богате породице, Пупин је од малих ногу морао да обавља

пољске радове и да доста времена проводи чувајући стоку. Није му то нимало сметало да врло брзо постане најбољи ђак, али и поприлично разочаран што није имао бољег и знањем поткованијег учитеља. Учитељева предавања била су несређена и незанимљива, тако да млади Михајло није могао да сакрије незадовољство и немир, што, разуме се, његовом учитељу није промакло.

Напротив. Зато је о томе обавестио Михајлову мајку Олимпијаду, која га је затим саветовала: „Дете моје, ако желиш да пођеш у свет, о коме си толико слушао на нашим поселима, мораш имати још један пар очију – очи за читање и писање. У свету има много тога о чему не можеш сазнати ако не умеш да читаш и пишеш. Знање, то су златне лествице преко којих се иде у небеса. Знање је светлост која осветљава наш пут кроз живот...“

Мајчине речи и њен страх да због немирног духа настави школовање нису биле без утицаја на Михајла, који је наставио још прилежније да учи, поставши најбољи ђак међу идворским основцима. Тако је „натерао“ родитеље да га, иако сиромашни, пошаљу у нижу гимназију (реалку) у Панчеву, која је у то време важила за веома добру школску установу, са угледним наставничким кадром. Пупин се врло брзо приклања младима који пружају активан отпор ондашњој аустроугарској асимилаторској политици и гажењу аутономних права војвођанских Срба, посебно у време када су Аустрија и Угарска (Мађарска) склопили уговор о „двојној монархији“.

Посебно је упамћено раздобље које је за младог и бунтовног револуционара Михајла Пупина настало по доласку у Панчево познатог народног трибуна војвођанских Срба шездесетих година 19. века Светозара Милетића. Он је у пролеће 1872. године одржао ватрени говор којим је указао на погубну политику аустријске владе. То је у младом Михајлу увелико разбуктало бунтовни дух, нагнавши га на помисао да напусти школовање у Панчеву и да се врати у Идвор. Од тога га је одвратио прота Василије Живковић, који му је рекао да тиме неће помоћи ни себи ни другима.

Захваљујући протиним саветима Пупин остаје у панчевачкој гимназији, али само до краја школске године, јер се врло брзо сукобио не само са школским властима, него и државним органима на прослави Првога маја (Дана пролећа) када су млади, посебно ученици, присуствовали традиционалној првомајској приредби. Тада је, наиме, због утиска који је на младе Панчевце оставио говор Светозара Милетића, али и због непрестане напетости потлачених војвођанских Срба, дошло до оштре поделе учесника првомајске прославе, тако да су млади Срби изнели на улице српску заставу, док су ученици мађарске, немачке и румунске националности махали црно-жутим знамењем.

И када је Пупин у једном тренутку згазио аустријску заставу, што је био велики прекршај, било је јасно да му „не гине“ протеривање не само из школе, него и из Панчева. Спасла га је велика наклоност његовог професора Коса (Словенца, изузетног српског пријатеља) и, по други пут, проте Живковића, који су код ондашњих власти издејствовали да школску годину заврши у Панчеву, а да школовање настави негде другде.

Тешко да би га његови сиромашни родитељи могли послати на даље школовање да се, познавајући интелектуалне способности Михајла Пупина, нису умешали професор Кос и прота Живковић, предложивши његовим родитељима да га пошаљу у Праг.

Дуго путовање лађом

Пут Прага Пупина је понео вагон треће класе. Била је ноћ, а клопарање точкова је само допринело да уморни путник утоне у дубок сан и да преспава станицу на којој је требало да преседне за Праг. Тако се уместо у Прагу, Михајло обрео у Бечу и грдно се посвађао не само са кондуктером који га није на време пробудио, већ и са још једним надобудним аустријским железничарем који није

Пупинова родна кућа и радна соба у Идвору

скривао мржњу према Србији, одбрусивши му у једном тренутку да води рачуна о томе како разговара са царским службеником и да се не налази „на дивљем Балкану“.

Умало га (под стражом) нису вратили у Идвор. То би се сигурно и догодило да, срећом, тој необичној и изненадној препирци није присуствовао један брачни пар који је, видевши немоћног, али отреситог младића, предложио бечким железничарима да га оставе на миру. Убрзо су, затим, плативши му карту, заједно отпутовали у Праг.

Пупин је, сместивши се у купеу прве класе, на путу до Прага сазнао да је постарији брачни пар путовао за Америку. Лошим немачким језиком им је испричао одакле долази и камо се упутио, понудивши им комад белог домаћег хлеба који му је, уз печену гуску, мајка утрпала у шарену торбу.

Американцима се веома допао гест младића који је желео да подели и оно мало што му је од хране остало, док их је укус самог хлеба просто одушевио.

Вероватно је то био један од разлога да му амерички сапутници понуде да прву прашку ноћ преспава у хотелу „Плава звезда“, у коме су, осим за себе, једну собу резервисали и за Пупина, плативши му ноћење. Сутрадан је Михајло успео да нађе малу, неудобну, собу у поткровљу приватне зграде.

Настављајући школовање у новој средини, Михајло се често, и врло радо, сећао дана проведених у панчевачкој реалки, посебно разговора са професором Косом, који му је предавао физику. Био је немало изненађен када му је, говорећи о Бенџамину Франклину, проналазачу громобрана, рекао да до грмљавине и севања муња не долази зато што „напрасит Илија Громовник, како то неупућени људи приповедају, јури златним кочијама по небу“, већ да је реч о пражњењу електрицитета између двају облака или облака и

НЕОБИЧНО ОТКРИЋЕ

Пупин је од раних дечачких дана морао да се бави сеоским пословима. Са својим вршњацима је време, већма, проводио чувајући стоку. Пастири су се, присећао се касније Михајло, најчешће сврставали у невелике групе од по десетак дечака, вазда су били око стада, али су, док су овце, коњи или краве пасли, доста времена проводили у игри, трагајући увек за нечим новим.

Тако им је једнога дана пало на ум да један другог обавештавају о кретању стада, која су много пута залазила у њиве са кукурузом или у туђе пашњаке са веома омиљеном сточном храном – детелином. Готово сви пастири су собом носили необичне ножеве, са подужом дршком, које су звали „брице“. Неко од њих је у смирај дугог летњег дана сасвим случајно забио сечиво у земљу, зањихао дршку ножа и наслонио ухо на земљу. Чуо је тихо брујање, па је предложио да и други то ураде.

Осцилације су се релативно лако преносиле кроз земљу, до неке оближње тачке, па су дечаци закључили да би, ако би забили ножеве у зељу и зањихали њихове дршке, могли да чују и кретање стада у нежељеним путем. Они су, сем тога, могли и да шаљу различите поруке, односно да „међусобно остварују неку врсту комуникације“ ако би се унапред договорили о времену трајања зањиханости ножева, односно њиховог извођења из вертикалног положаја.

Пупин, коме је тај „изум“ касније послужио за изналажење оригиналног метода за кабловску телеграфију и телефонију, убрзо запажа да тврђа и утабана земља много боље преноси звук од растреситог тла, што је сматрао значајним сазнањем.

Пупину да је учињен изузетак и да мора да се потруди да што пре нађе некакав посао.

Ноћ је провео у прихватилишту за имигранте, а сутрадан се обрео у бироу за запошљавање. Био је то за младог Пупина почетак новог и прилично мукотрпног живота у земљи пуној свакојаким препрека и неизвесности, али и земљи која ће сваком дошљаку, спремном на напоран рад, омогућити да, под једнаким условима, успе у послу ако се њиме прилежно бави. ■

(Насишавак у следећем броју)

Земље. Франклин је, наиме, помоћу кључа и змаја показао како се пражњење може изазвати вештачким путем.

Пут у обећану земљу

После двонедељног путовања Пупин је стигао је у Њујорк, у који се, иначе, није могло ући, а да се придошлица претходно не нађе пред прилично великом препреком, оличеном у специјалној комисији која је одлучивала о даљој судбини имиграната. Будући амерички досељеник није имао шта да крије. Одмах је рекао да у џепу има само пет центи, да није изучио никакав занат, да долази из сиромашне српске породице, да нема никога свога у Новом свету, али да је жељан – знања. Док је то говорио, Пупина је нетремице и са изразитом радозналешћу, тако рећи, све време посматрао један Швајцарац, који га је у једном тренутку упитао да ли је чуо за неког Американца, на шта је млади и сналажљиви Михајло, „као из топа“ одговорио: „Познајем Франклина, Линколна и Хенријет Бичер Стоун“.

„Ниси могао да погрешеш“, додао је Швајцарац, „бирајући људе које ћеш упознати у земљи у којој ће ти се, надам се, остварити твоји снови“...

Пропустивши га, нешто касније, кроз густо решето америчке усељеничке комисије, добронамерни инвалид, са једном дрвеном ногом рекао је том приликом

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ

1 – 15. маја

✠ Православни

- 3. мај** – Преподобни Јоасаф Српски, Свети Николај Жички
- 5. мај** – Свештеночученик Платон Бањалучки
- 6. мај** – Свети великомученик Георгије – Ђурђевдан
- 8. мај** – Свети апостол и јеванђелист Марко
- 10. мај** – Спаљивање моштију св. Саве на Врачару
- 12. мај** – Свети Василије Острошки Чудотворац
- 14. мај** – Свети пророк Јеремија

✡ Јеврејски

- 2. мај** – Јом Ашоа
- 9. мај** – Јом Азикарон
- 10. мај** – Јом Аацмаут

ВАСИЛИЈЕ ЧУДОТВОРАЦ

Свети Василије Острошки рођен је у херцеговачком Поповом Селу, од једноставних и благородних родитеља који су га васпитавали у побожном духу. Одмалена је био испуњен љубављу према Цркви и православној вери, а када је одрастао и отишао у манастир Успенија Богородице, веома брзо се прочуо због свог озбиљног и подвижничког живота. Доцније је изабран и за епископа захумског и скендеријског. Као архијереј живео је у манастиру Тврдошу, а затим, кад су га Турци разорили, преселио се у Острог, где је наставио свој строги подвижнички, у Богу оплеменени живот, посвећен бризи за своје вернике.

Умро је у 16. веку, а његове чудотворне и целобне мошти чувају се до данашњих дана. У њихову моћ исцељења и утехе верују и хришћани и муслимани, који готово свакодневно посећују острошки манастир. ■

ЈОМ ААЦМАУТ

Дан проглашења независности државе Израел – 14. мај 1948. године

(5. ијар 5708.) слави се у Израелу као државни, а у јеврејским заједницама у свету, као национални празник. Повеља о независности прокламује слободу усељавања Јевреја из свих земаља, унапређење развоја Израела за добро свих његових житеља, принципе слободе, правде и мира у духу јеврејских пророка, пуну социјалну и политичку равноправност свих израелских грађана без обзира на веру, расу и пол, слободу верисповести, савести, образовања. ■

1. мај

Међународни празник рада. Обележавање тог датума иницирано је на Првом конгресу Друге интернационале, одржаном у Паризу 1889, у знак сећања на раднике који су погинули током вишедневног штрајка који је почео у Чикагу 1. маја 1886. године.

3. мај 1946.

У Токију је почео да ради Међународни војни суд за Далеки исток. Формиран је наредбом генерала Мекартура на основу „Потсдамске декларације“ коју је усвојио Савет министара иностраних послова САД, Велике Британије, Совјетског Савеза, Француске и Кине. Суду је предато 28 државника и војних руководиоца Јапана. Суд је радио до 12. новембра 1948. године.

4. мај 2007.

Наредбом министра одбране формиран је Центар за обуку логистике. У Војсци Србије тај датум обележава се као Дан Центра за обуку логистике.

4–23. мај 1927.

У Женеви одржана прва светска економска конференција.

5. маја 1862.

У војсци Кнежевине Србије донето „Устроение военог министарства“. У оквиру Министарства војног тада су се налазиле народна и стајаћа војска, као и војни заводи.

6. мај 1830.

По наредби кнеза Милоша Обреновића у Пожаревцу је на Ђурђевдан 1830. почела обука посебно одабраних војника. После обуке и полагања заклетве, кнез Милош их је узео за лично обезбеђење и назвао их „Гвардија“. У Вој-

сци Србије 6. мај обележава се као Дан Гарде.

6. мај 1920.

У Војсци Србије Дан обавештајне службе и Дан Војнообавештајне агенције. Обележава се у знак сећања на дан када је 1920. у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца ступила на снагу „Уредба о Главном ђенералштабу и ђенералштабној струци“, којом је образовано Обавештајно одељење Главног ђенералштаба.

9. мај 1839.

Донет Закон (Устроеније) Савета. „Совјет сербски“ основао је кнез Милош 1826. и он је, после кнеза, био најзначајнија политичка установа вазалне Кнежевине Србије.

9. мај 1945.

Капитулацијом Немачке завршен Други светски рат у Европи. Рат је трајао шест година и главне војне операције вођене су у Европи, где је совјетско-немачки фронт био најважнији. У току рата било је мобилисано око 110 милиона људи. Укупан број војних и цивилних жртава износи 50 милиона. После Другог светског рата устаљено је обележавање 9. маја као Дана победе.

10. мај

У Војсци Србије Дан правне службе. Обележава се у знак сећања на дан када је 1864. у Кнежевини Србији донет „Војносудски законик“.

15. мај 1945.

Крај Другог светског рата на простору Југославије. Главне карактеристике рата у окупираној Југославији били су злочини почињени над Србима у Независној Држави Хрватској и грађански рат између две антиокупаторске струје, партизанске и четничке. Народноослободилачки покрет и грађанске снаге оличене у четничком покрету Драгољуба Михаиловића и српској емиграцији, били су носиоци континуитета Југославије као државе и њеног субјективитета у међународним односима. ■

Припрема мр Миљан МИЛКИЋ

Успех једриличара Војне академије ОСМИ У СВЕТУ

Једриличари Војне академије учествовали су на престижној регати у Ливорну у Италији и освојила осмо место у свету и четврто место у класификацији земаља Медитерана и Црног мора. С обзиром на то у каквим условима тренирају, овај резултат раван је подвигу.

У екипи Војне академије која је од 11. до 17. априла учествовала на регати у Ливорну били су мајор Светислав Шошкић, тренер и тим лидер, а посаду су чинили поручник Александар Ђорђевић, скипер, и кадети Биљана Кањерић, Срећко Стојиљков, Александар Јовановић и Владица Тасић.

– Ово је највећи успех наше једриличарске репрезентације на међународним такмичењима. Били смо једина континентална екипа на регати која се спрема на Сави и Дунаву, а успели смо да победимо Швеђане, Британце, Шпанце, Индију и друге – изјавио је вођа екипе мајор Шошкић. – Да смо бар имали наша једра сигурно бисмо били боље пласирани, јер је првих пет екипа имало своја једра – објашњава Шошкић и истиче да је презадовољан резултатом, ако се има у виду каква је конкуренција на овој престижној регати.

Једриличари Војне академије дошли су до добрих пласмана у Ливорну и на државним првенствима Србије вредним тренирањем и истинском преданошћу овом спорту. Озбиљнији рад почео је 2003. године, када су први пут били у Ливорну. Тада је мајор Шошкић окупио тим младих ентузијаста на Војној академији, заљубљеника у пловидбу. Континуираним радом припремили су се за победничке резултате на домаћим такмичењима и за све бољи пласман на светској регати.

– Тимским радом постигли смо пуно и ја сам нарочито задовољан што остављам млађе генерације спремне да наставе овим добрим путем којим идемо све ове године –

каже мајор Шошкић, који ради као руководилац групе наставника за речне јединице на Војној академији.

– Деведесетих година, док сам био официјер на једрењаку „Јадран“, учествовао сам на скоро свим регатама у јужном Јадрану, а кад је било прилике и на другим морима – сећа се Шошкић. – Био сам вицешампион Југославије у једрењу и по доласку на Војну академију, због распада заједничке државе Србије и Црне Горе, желео сам да то знање и вештину пренесем на друге. Свих ових година било је заинтересованих за овај спорт. Сада имамо тим за победе и нове тим лидере који могу да воде екипу – наглашава мајор Шошкић.

Капетан Јован Кривокапић сада је тренер једриличара, а од 2003. био је скипер на шест регата у Ливорну. Екипа Војне академије освајала је два пута треће место у конкуренцији земаља Медитерана и Црног мора, али ове године вредност резултата је у најбољем пласману у светској конкуренцији. Освојено осмо место потврда је зрелости и увежбаности екипе, а кад се зна да тренирају на позајмљеним једрилицама од Једриличарског савеза Србије или да узимају приватне једрилице, онда је јасно колико су знање и вештина учинили своје.

То најбоље зна скипер Александар Ђорђевић, јер истиче да на регати није било нимало лако. Време није било наклоњено такмичарима тако да се требало борити против ветра и високих таласа, уз тешкоће које су их пратиле као што су пуцање кормила и једра.

– Али, одушевила ме је организација тог великог такмичења – каже Александар. – На мене је посебан утисак оставио дефиле свих учесника улицама Ливорна, када смо носили своје националне заставе. Наравно, и слика свих једрилица на мору, која је заиста импресивна.

Александар се и као кадет на Војној академији бавио спортом, био је у репрезентацији у вишебоју, успешан стрелац, а сада је поручник на дужности заменика команданта брода „Козара“.

У посади једрилице били су и кадети Биљана Кањерић, Срећко Стојилков, Александар Јовановић и Владица Тасић.

Биљана је била задужена за баланс. Спуштала је и подизала највеће једро и „управљала конопцима“, што није само вештина, већ и зна-

ње. Она је кадет, будући официјер пешадије, а поред једриличарства успешна је и у атлетици где је у вишеструки јуниорски државни првак у трци на 3.000 метара.

И Александар Јовановић је успешан атлетичар, а као ученик осмог разреда освојио је прво место на Школској олимпијади Србије. Он је још ближи једриличарству јер се на Војној академији школује за речне јединице. И већ има два добра резултата. У тиму Једриличарског клуба „Земун“ на државном првенству били су други, а ово сада из Ливорна је већ за памћење.

Светска регата

„Трофеј поморске академије и града Ливорна“ (ТАН), како се назива ова регата, јесте једна од највећих и најбоље организованих на Медитерану и сваке године окупља око 2.500 једриличара из целог света. Регата уједно представља светско првенство војних академија у класи једрилица Ј 24, а ове године организована је 28. пут.

Прво место освојила је екипа кадета Турске поморске академије, друго екипа из Словеније, а треће место припало је Уједињеним Арапским Емиратима.

У класификацији земаља Медитерана и Црног мора прво место освојила је Турска, друго Словенија, док је треће место припало екипи Италије.

Позиву италијанске поморске академије и града Ливорна, ове године, одазвало се 18 земаља, које су се такмичиле у класи једрилица Ј 24. Поред војних репрезентација, на регатном пољу учествовало је и 25 екипа из Италије и целе Европе, међу њима и олимпијски и светски прваци.

Срећка Стојилкова из Лесковца, будућег официјера финансисту у Војсци Србије, за једриличарство је везао његов стриц који је био морнар. Зато се на Академији одмах прикључио другарима који то тренирају и већ после две године ушао је у први тим. У Ливорну је дао све од себе. Чак је два пута упао у море, првог и другог дана трке, али по онаком времену, каже, то се дешавало и другима.

Иначе се у Ливорну једриличари такмиче три дана у неколико трка. Ове године првог дана биле су три трке, другог такође три, а трећег дана две трке. Сабирањем резултата добија се коначан пласман.

И Владица Тасић, кадет треће године, воли воду и пловидбу. Пре једриличарства бавио се веслањем и гимнастиком, а кад постане официјер, занимљиво, биће – тенкиста.

Ове младе људе везује та заједничка страст за једрењем, добри су другари и тај тимски дух и пожртвованост пресудили су у надметању за трофеј Ливорна.

Честитке за прави подвиг и похвале што својим ентузијазмом чувају већ лепу традицију једриличарства на Војној академији. ■

Р. М.

Снимила Јелена ВУЧЕТИЋ

Војни спортисти на 24. Београдском маратону

Запажено учешће

Професионални војник Ксенија Бубњевић, припадница Ваздухопловства и ПВО, освојила је друго место на првенству Србије у полумаратону које је одржано 17. априла у оквиру 24. Београдског полумаратона. Њен резултат је 1:28.00 и на циљ је стигла после победника првенства, Оливере Јевтић, која је истовремено освојила и треће место на Београдском полумаратону (резултат 1:13.12).

Кадеткиња Невена Јовановић остварила је такође запажен резултат на државном првенству у полумаратону и кроз циљ је прошла пета (1:36.38).

У мушкој конкуренцији у полумаратону најбоље пласирани такмичар из Министарства одбране и Војске Србије (МО и ВС) је професионални војник Мирко Станковић из Команде за обуку, који је на циљ стигао шести на првенству Србије (1:15.44).

Полумаратонску трку успешно је завршио и државни секретар Министарства одбране др Зоран Весић.

У полумаратону су трчали и војни гимназијалци у

две штафете и обе екипе су кроз циљ прошле пре осталих 12 екипа. Тиме су потврдили добру припремљеност војних спортиста за овогодишња такмичења, која су на најбољи начин потврђена већ на Београдском маратону.

На такмичењу је из МО и ВС учествовало 59 такмичара, од којих осам жена. Сви су трчали полумаратон, осим кадета Дејана Даничића, који се такмичио у маратону.

Овогодишњи победници Београдског маратона су у мушкој конкуренцији Етиопљанин Реда Селасје Цераје (2:14.41), а у женској Ваитака Нијамбура (2:34.31) из Кеније. У полумаратону победници су из Етиопије - у мушкој конкуренцији најбољи је Бикила Адугна Текеле (1:03.46), а у женској Реда Етиху Кирос (1:12.35).

На 24. Београдском маратону учествовало је 1836 такмичара из 35 земаља. Промотер маратона била је легендарна Роза Мота из Португалије, освајач највише трофеја у маратонским такмичењима. ■

Р. М.

Државни секретар др Зоран Весић трчао је полумаратон

Професионални војник Ксенија Бубњевић освојила је друго место на првенству Србије у полумаратону

расписује

КОНКУРС

за попуну радних места
у Војнообавештајној агенцији,
пријемом лица из грађанства у својству војних
службеника у радни однос на одређено време:

1. један (1) психолог, ВСС (Београд)
2. један (1) истраживач електронских комуникационих система, ВСС (Београд)
3. један (1) референт, ВСС (Београд)
4. један (1) програмер, ССС (Београд)
5. један (1) пројектант АИС, ВСС (Београд)
6. један (1) референт, ВСС (Београд)

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- да су кандидати држављани Републике Србије,
- да се против њих не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности, односно да нису осуђивани за таква дела казном затвора у трајању дужем од шест месеци,
- да имају адекватну стручну спрему за радно место за које конкуришу,
- да су здравствено способни за дужности у Министарству одбране и Војсци Србије и
- да им раније није престао радни однос у државном органу због теже повреде дужности из радног односа.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

а) за радна места:

- **на редном броју 1** могу конкурисати лица која:
  - имају завршен Филозофски факултет – смера психологија са просеком изнад 8,00,
  - познају енглески језик.
- **на редном броју 2** могу конкурисати лица која:
  - имају завршен Електротехнички факултет са просеком изнад 8,00,
  - познају енглески језик.
- **на редном броју 3** могу конкурисати лица која:
  - имају завршен Економски факултет, смер међународна економија и спољна трговина, са просеком изнад 8,00,
  - познају један светски језик,
  - познају рад на рачунару.
- **на редном броју 4** могу конкурисати лица која:
  - имају завршену средњу школу информатичког смера,
  - познају енглески језик,
  - две године радног искуства у информатичкој струци.

• **на редном броју 5** могу конкурисати лица која:

- имају завршен Електротехнички или Математички факултет – смера информатика са просеком изнад 8,00,
- познају енглески језик.

• **на редном броју 6** могу конкурисати лица која:

- имају завршен Филолошки факултет – албански језик (други језик енглески) са просеком изнад 8,00,
- предност: искуство у консекутивном или симултаном превођењу,
- познају енглески језик.

Пре пријема у радни однос на одређено време кандидати који испуњавају услове конкурса и уђу у најужи избор биће упућени на психолошко тестирање, проверу знања језика и за њих ће уз њихову писану сагласност бити извршена безбедносна провера.

Уз молбе кандидати прилажу:

- уверење о држављанству;
- извод из матичне књиге рођених;
- уверење да се против кандидата не води кривични поступак;
- оверена фотокопија дипломе о завршеној школи и
- кратку биографију.

Кандидати који уђу у најужи избор, пре пријема у радни однос доставиће лекарско уверење о здравственој способности.

Молбу са траженим прилозима доставити на адресу:

Министарство одбране Републике Србије
Војнообавештајна агенција
Кнеза Милоша бр. 33
11000 Београд
са назнаком „за конкурс“.

Неблаговремене молбе неће бити разматране. О избору ће кандидати бити обавештени писаним путем у законском року.

Конкурс је отворен 15 (петнаест) дана од дана објављивања.

Контакт телефон: 011/3201-798 и 3201-292. ■

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

расписује

ЈАВНИ ОГЛАС

за пријаву кандидата за добровољно служење војног рока са оружјем
и на Курс за резервне официре Војске Србије

1. Право пријављивања на добровољно служење војног рока са оружјем и на Курс за резервне официре

На добровољно служење војног рока са оружјем у Војсци Србије могу се пријавити кандидати мушког и женског пола који у 2011. години навршавају од 19 до 30 година живота.

ОПШТИ УСЛОВИ:

- 1) да је држављанин Републике Србије;
  - 2) да се не води кривични поступак односно да није правноснажно осуђиван за кривично дело за које се гони по службеној дужности;
  - 3) да није осуђиван на казну затвора од најмање шест месеци;
  - 4) да је здравствено способан за војну службу;
  - 5) да није одслужио војни рок са оружјем.
- Поред ових, кандидат за слушаоца курса за резервне официре мора испуњавати и следеће услове:
- 6) да има завршену високу школу одговарајуће струке од значаја за Војску Србије (основне академске студије или основне струковне студије),
  - 7) да испуњава услове прописане за регруте који се упућују у посебне јединице Војске Србије;
  - 8) да има позитивну безбедносну проверу.

2. Подношење пријаве и потребна документација

Пријаву за добровољно служење војног рока са оружјем и за Курс за резервне официре Војске Србије кандидат подноси центру Министарства одбране за локалну самоуправу, према месту пребивалишта.

Кандидат који има пребивалиште или боравиште у иностранству пријаву може поднети надлежном дипломатско-конзуларном представништву Републике Србије у иностранству.

Кандидат који се пријавио за добровољно служење војног рока са оружјем, дужан је да испуни образац пријаве и приложи:

- 1) доказе о испуњавању општих услова јавног огласа, изузев тачака 4) и 5);
- 2) фотокопију личне карте или пасоша (оригинал документ на увид);
- 3) фотокопију дипломе о завршеној школи (оригинал документ на увид);
- 4) биографију.

Кандидат за резервног официра уз пријаву за курс прилаже и следеће доказе:

- 5) уговор са Министарством одбране о стипендирању, ако је био војни стипендиста, и

б) писану сагласност за безбедносну проверу за упућивање у посебне јединице Војске Србије.

Образац пријаве за добровољно служење војног рока са оружјем и Курс за резервне официре кандидат доноси у центру Министарства одбране за локалну самоуправу и он садржи: име и презиме, име оца, датум рођења, адресу становања, стручну спрему, знања и вештине, као и друге податке о кандидату.

3. Избор кандидата за добровољно служење војног рока са оружјем и Курс за резервне официре у Војсци Србије

Утврђивање коначне ранг-листе кандидата за упућивање на добровољно служење војног рока са оружјем и на курс за резервне официре врше регионални центри Министарства одбране, на основу предлога центара Министарства одбране за локалну самоуправу, након обављених лекарских и других прегледа и психолошких испитивања кандидата у овлашћеним војноздравственим установама.

Избор потребног броја кандидата са утврђене коначне ранг-листе врше комисије регионалних центара Министарства одбране, у складу са Планом упута за одређени упутни рок и Годишњим планом пријема кандидата на курс за резервне официре.

4. Закључивање уговора

Изабрани кандидати за добровољно служење војног рока са оружјем и за Курс за резервне официре потписују уговор са Министарством одбране, којим се уређују међусобна права и обавезе везане за добровољно служење војног рока и Курс за резервне официре, који обавезно садржи почетак и завршетак добровољног служења војног рока са оружјем – курса, услове живота и рада у центру за обуку, новчана примања, услове прекида добровољног служења војног рока са оружјем и накнаду трошкова у случају неоправданог прекида добровољног служења војног рока са оружјем.

Све додатне информације у вези са добровољним служењем војног рока са оружјем и курсом за резервне официре могу се добити у центру Министарства одбране за локалну самоуправу у месту пребивалишта, надлежном дипломатско-конзуларном представништву Републике Србије у иностранству и на интернет презентацији „www.budiprofesionalac.rs“.

Јавни оглас за пријаву кандидата за добровољно служење војног рока са оружјем у Војсци Србије у 2011. години је стално отворен, а рангирање кандидата ће се вршити периодично, у складу са упутним роковима. ■

Ауто-рели

МЕМОРИЈАЛ ХЕРОЈА ТЕПИЋА 2011

Овогодишњи рели стартоваће са паркинг простора Ваздухопловног завода *Мома Станојловић* у Батајници, а проглашење победника биће у земунском Дому ваздухопловства. Број такмичара је, као и претходних релија, ограничен на тридесет аутомобилских посада.

Под окриљем новооснованог Спортског рели савеза Србије, Официрски ауто-мото спортски клуб *Београд* у сарадњи са Ауто-мото савезом Србије и уз медијску подршку магазина *Одбрана* организује 8. ауто-рели под називом *Меморијал Хероја Тепића 2011*, на коме учествују активне, резервне и пензионисане старешине, чланови њихових породица и остали такмичари из разних крајева земље.

Циљ овог надметања је дружење, упознавање културно-историјских и туристичких знаменитости Србије, подизање саобраћајне и техничке културе, посебно младих нараштаја, као и жеља да се отргне од заборава светао лик народног хероја Милана Тепића, који пре две деценије није дозволио хрватским паравојним формацијама да заузму складиште убојних средстава, већ га је подигао у ваздух, преселивши се у – легенду. С њим у незаборав је отишао и десетар Стојадин Мирковић, из села Горње Лесковице, близу Ваљева.

Аутомобилске посаде ће у недељу, 12. јуна 2011, стартовати из Ваздухопловног ремонтног завода *Мома Станојловић* у Батајници, где ће бити обављени сви специјални (уједно и најтежи) испити, док ће тест који се тиче познавања новог *Закона о безбедности саобраћаја* и животног пута хероја Тепића, такмичари решавати за време вожње по одређеном итинереру.

Према речима Ивана Матошевића, председника Спортског рели савеза Србије и спортског директора *Меморијала хероја Тепића 2011*, овогодишње надметање први пут ће се бодовати за Куп аматерских ауто-релија Србије.

Пријаву за такмичење (име и презиме, тачну адресу, број телефона, марку возила и запремину мотора) испишите (на обичном папиру) и што пре, а најкасније до 27. маја 2011. пошаљите на адресу: Редакција магазина *ОДБРАНА* (са знаком *За рели*), 11000 Београд, Браће Југовића 19. Напомињемо да ће иста пријава важити и за Ауто-рели *Служама слободе 2011*, који ће, 10. јула ове године, стартовати из историјског Орашца. ■

В. Р.

ОБАВЕШТЕЊЕ

о конкурс за продају 1050 социјално непрофитних станова у Београду

Комисија за стамбена питања градоначелника града Београда, расписала је Конкурс за продају 1050 социјално непрофитних станова у Београду. Од тог броја, за Војску Србије је опредељено 30 станова.

Пријављивање на конкурс се врши на обрасцу који се може добити на шалтерима Градске управе у Улици 27. марта 43–45 и Тргу Николе Пашића 6 и на сајту града Београда www.beograd.rs

Пријаве са целокупном потребном документацијом се подносе у згради Градске управе града Београда у Улици 27. марта 43–45. радним даном (понедељак–петак) од 9 до 16 часова, или поштом на исту адресу, у року од 30 дана од дана објављивања конкурса односно закључно са 19. мајем 2011. године.

Додатне информације се могу добити на телефоне 3309-242, 3309-525 и 3309-157, на мејл konkurs1050@beograd.gov.rs или у просторијама Градске управе града Београда у Улици 27. марта 43–45. ■

МАЛИ ОГЛАСИ

Обележавање 25. годишњице 31. класе СВШ КоВ у Сарајеву биће одржано 28. маја 2011. у Дому Војске Србије у Новом Саду, Улица Београдског кеја 9, од 17 часова.

Пријаве и контакт:

Зоран Шкорић, моб. 065/305-4040, војни 23-156, 011/3201-156, e-mail: skora4@ptt.rs,
Славољуб Здравковић, моб. 064/1584-619, војни 51-226, 021/4835-226.

ради **104,7 FM** **БЕОГРАД** **НОВОСТИ**

ГООГЛАЊЕ - ПОНЕДЕЉКОМ
ОД 20 ДО 21 ЧАСОВА -
ЕМИСИЈА ЗА СВЕ КОЈИ
ПРАТЕ И КОРИСТЕ МОДЕРНЕ
ТЕХНОЛОГИЈЕ, ОД
МОБИЛНИХ ТЕЛЕФОНА,
ПРЕКО РАЧУНАРА ДО
ИНТЕРНЕТА!

КЛАДИНИЧАРСКИ ВИКЕНД
- ПРАТИТЕ РЕЗУЛТАТЕ
СПОРТСКИХ ДЕШАВАЊА ИЗ
МИНУТА У МИНУТ! - СУБОТА
И НЕДЕЉА ОД 12.00 ДО
19.00 ЧАСОВА

**ПРОВЕРИТЕ
ЗАШТО НАС СЛУШАЈУ**

**ИЗБРАНА ПАРТИЈА
СЛАБОСТ ПУНОГ
ЦЕНТРА**

Падевић – Матановић
Хавана, 1966.

1.е4 д6 2.д4 Сф6 3.Сц3 г6 4.ф4
Лг7 5.Сф3 0-0 6.е5 Сфд7

Примењујући Пирчеву одбрану, наш прослављени велемајстор не жели да одмах улази у завршницу, већ пушта противника да изгради пун центар, који ће затим бити миниран. На 6.Лд3 играо би Сцб

7.х4

Игра се и 7.Лц4 (сада није добро 7...ц5 већ се мора 7.Сб6, али би бели ипак задржао боље изгледе). Занимљив је овде наставак 7.Сг5 ц5! 8.е6 цд4 9.ед7 Лд7 10.Се4 д5 са компензацијом за фигуру, а обостране шансе би давало 7.е6 фе6 8.х4 Сф6 9.Лд3.

7...ц5 8.х5 цд4 9.Дд4

За црног није опасно 9.хг6 цц3 10.гф7 Тф7 11.Лц4 Сф8! 12.Сг5 е6 13.Сф7 Кф7 14.Дх5 Кг8 15.ф5 Да5!

9...де5 10.Дф2 е4! 11.Сг5 Сф6 12.хг6 хг6 13.Дх4

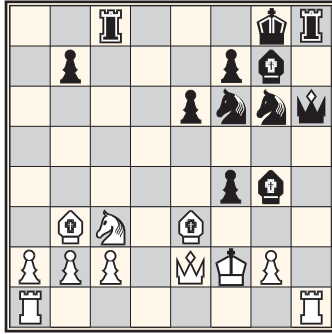
Напад белог је практично заустављен, а на 13.Лцб црни би се бранио

са 13...Сцб 14.Дх4 Дд4! 15.Сце4 Тд8! 16.Лф7 Кф8 итд.

13...Дд4 14.Сб5 Дб6 15.Лц4 Лг4 16.ф5?

Узима квалитет, али прави јаке шансе.

16...гф5 17.Сх7 Сбд7 18.Сф8 Сф8 19.Сц3 Тц8 20.Лб3 е6 21.Дф2 Дф2 22.кф2 Сг6 23.Ле3 ф4 24.Ла7 е3 25.Ле3

Бели: Кф2, Та1, Тх1, Лб3, Ле3, Сц3, а2, б2, и2, г2
Црни: Кг8, Тц8, Лг4, Лг7, Сф6, Сг6, б7, е6, ф4, ф7, г7
25...Тц3!

Нова жртва квалитета брзо одлучује партију.

26.бц3 Се4 27.Кг1 фе3 28.Лц4 Лц3 29.Тб1?

Овај превид белог само убрзав крај.

29...Сд2 30.Тб7 Сц4 31.Тц7 е2 32.Кф2 Лд4 33.Кг3 Се3 34.Тц8 Кг7 35.Те1 Ле5 36.Кф2 Сд1 37.Кг1 Лг3 38.Те2 Ле2

0:1

**ЗАНИМЉИВОСТИ
ШАХ И ВОЈСКА**

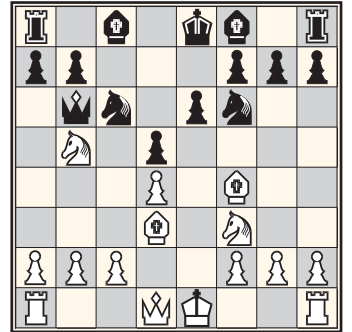
На конгресу Свесавезног комитета за физичку културу СССР-а 1929. године један делегат је тражио да се шах uvede као васпитно средство у војне школе. „Шах захтева храброст, присуство духа и строгу вољу, шах развија смисао за стратегију и тактику, за анализу и самокритику, за предвиђање непријатељских намера и планирање како да се оне онемогуће,“ рекао је делегат. Био је то Александар Федорович Иљин Женевски (1894-1941), шаховски теоретичар и новинар, организатор значајних такмичења.

Предлог је био прихваћен, па је шах уведен не само у војне већ и у учитељске школе.

МИНИЈАТУРА

Пикет – Вич, Лас Вегас, 1986.

1.е4 ц6 2.д4 д5 3.ед5 цд5 4.Лд3 Сф6 5.Лф4 Дб6 6.Сц3 е6 7.Сб5 Сцб?

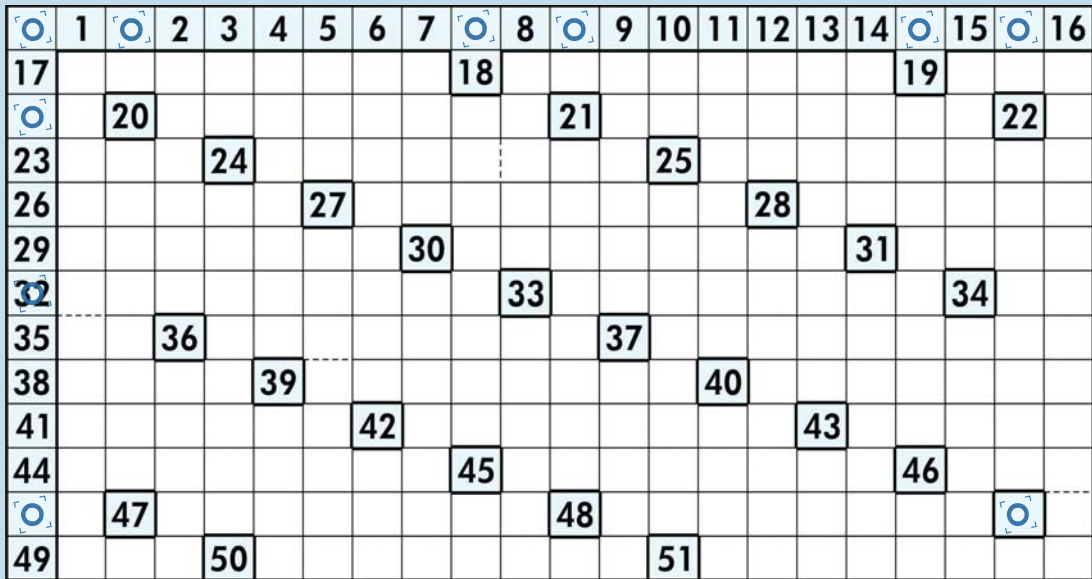
Бели: Ке1, Дд1, Та1, Тх1, Лд3, Лф4, Сб5, Сф3, а2, б2, ц2, д4, ф2, г2, х2
Црни: Ке8, Дб6, Та8, Тх8, Лц8, Лф8, Сцб, Сф6, а7, б7, д5, е6, ф7, г7, х7
Рекло би се да се игра тек распламсала. Али, Лас Вегас је то!

8.Лц7
1:0

Припремио

Раде Милосављевић, мајстор Фиде

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА ВОДОРАВНО: свакав, карамани, ЕПС, г, беласати, аконитин, т, оро, истрајан, дијареја, намаз, рибасти се, Елијар, Олбрана, атоалан, Катн, театралан, Маха Река, АБ, ЕТ, ритинари, Арагонија, Никн, егатизам, Боранин, инатан, митарити, длето, сазивати, Амонасро, сив, е, асанатор, застанац, ц, рен, Летиција, санитари.

Припремио Жарко ЋОКИЋ

ВОДОРАВНО:

17. Одавати мирис, 18. Које је у облику шипке, 19. Радио-релејни уређај (скр.), 20. Изузетан, 21. Разрушити, 23. Разред (скр.), 24. Пси из Караманије, 25. Подражавалац, 26. Доњи део ноге, 27. Енглеска краљица, друга супруга Хенрика VIII, 28. Наваљивање, нападање, 29. Локот, 30. Почети севање, 31. Врста четинара, 32. Туђе, 33. Паралелан, напоредан, 34. Симбол галијума, 35. Олимпијске игре (скр.), 36. Произвођач катрана, 37. Презиме браће из романа Фјодора Достојевског, 38. Притока Дрине, 39. Брод за лов на китове, 40. Назив нашег магазина, 41. Радионица за прераду лана, 42. Вршилац асанације, 43. Црн кварцни шкриљац, 44. Биљка милоглед, 45. Супруге мајора, 46. Славна спринтерка, Мерлин, 47. Изненада, 48. Име бугарског фудбалера Балакова, 49. Мушко име, Исидор одмила, 50. Становница Илаче, 51. Одвајање киданем.

УСПРАВНО:

1. Рибе из породице ража, голубови костири, 2. Јело од пиринча, 3. Информационе технологије (скр.), 4. Сечица круга (мат.), 5. Град и лука у Израелу, 6. Мајстори за тарацо, калдрмари, 7. Мушко име, Илија одмила, 8. Немац, 9. Град у БЈР Македонији, 10. Према, у працу, 11. Острво код Сардиније, 12. Крупна слатководна риба, 13. Острво у Карипском мору, чини државу са Тобагом, 14. Јапански град на острву Кјушу, 15. Трговац који купује стареж, 16. Улепшавати себе, 18. Савезна држава Бразила, 19. Станари тавана, 20. Веровање у бесмртност душе, 21. Велики нос, 22. Минерал сидерит са много мангана, 24. Име фудбалског тренера Марина, 25. Оживљавач успомена (лат.), 27. Најстарија приватна телевизија у Србији, 28. Вршилац терора, 30. Врста дрвене папуче, 31. Ознаке, симболи, 33. Врста винове лозе, 34. Филмска глумица и певачица, Пија, 36. Град у Румунији, 37. Женско име, Станка одмила, 39. Бугарска фолк певачица, 40. Врста птице грабљивице, 42. Речно острво, 43. Појава дана, свитање, 45. Симбол натријума, 46. Идентификација (скр.).

LASER World of PHOTONICS

LIGHT APPLIED

KOGA MOŽETE SRESTI NA NEKOM
VODEĆEM SAJMU?

SVE ONE KOJI I SAMI JESU
LIDERI.

Najvažnije tržišno mesto i fabrika ideja u jednom: kao sajam br. 1 u svetu **LASER World of PHOTONICS** okuplja sve ključne igrače iz industrije i nauke. Ujedno Vam daje i kompletan pregled tržišta i konkretna rešenja za Vaše svakodnevno poslovanje. Inovacije i trendovi? Ovde se predstavljaju prvo. Usmerenost ka praksi? Iskazuje se u našim izlaganjima iz prakse usmerenim na specifičnosti primene. Pridružite nam se u liderstvu i registrujte se online na www.world-of-photonics.net.

DEinternational d.o.o.
Tel. (011) 202 8014
Fax (011) 303 4780
stojanovic@ahk.rs

OVE GODINE U MAJU

23.-26. MAJ 2011.

www.world-of-photonics.net

NOVI
SAJAM
MINHEN

Simbol
BEOGRADA

Покупи 50%

Тврди повез, ф. 20×29, 288 стр.
Шифра: 111047
Цена 2.160,00 дин.
Са попустом 1.080,00 дин.

Тврди повез, ф. 20×29, 216 стр.
Шифра: 111049
Цена 1.890,00 дин.
Са попустом 945,00 дин.

Тврди повез, ф. 20×29, 240 стр.
Шифра: 111050,
Цена 1.998,00 дин.
Са попустом 999,00 дин.

Тврди повез, ф. 20×29, 160 стр.
Шифра: 111052
Цена 1.620,00 дин.
Са попустом 810,00 дин.

Тврди повез, ф. 20×29, 364 стр.
Шифра: 111057
Цена 2.646,00 дин.
Са попустом 1.323,00 дин.

Тврди повез, ф. 20×29, 358 стр.
Шифра: 111062
Цена 2.646,00 дин.
Са попустом 1.323,00 дин.

Тврди повез, ф. 20×29, 248 стр.
Шифра: 111067
Цена 2.106,00 дин.
Са попустом 1.053,00 дин.

Тврди повез, ф. 20×29, 180 стр.
Шифра: 111068
Цена 1.728,00 дин.
Са попустом 864,00 дин.

Комплет
8.397,00 дин.
на 8 месечних рата

НАРУЧБЕНИЦА МЦ „ОДБРАНА“

Браће Југовића 19, 11000 Београд • тел. 011/3201-995, 3241-009
Телефакс: 011/3241-363 • Жиро-рачун: 840-49849-58

Купац _____
ЈМБГ _____, број личне карте _____
издате у МУП _____
Адреса становања: _____
Телефон: _____
Потпис наручиоца _____

Наручујем следећа издања (навести шифру/ количину):

у укупној вредности од _____ динара.
Издања ћу платити (заокружити број):
1. одједном (плаћање унапред)
2. на кредит у _____ месечних рата (највише 8) по _____ дин.
(мин. рата 1.000,00 дин.), путем административне забране.
Код плаћања унапред послати доказ о уплати целокупног износа,
након чега испоручујемо књиге. Купци на кредит достављају
попуњен и оверен образац административне забране. Купљена
издања биће достављена путем Пост експреса, на терет купца.

СПЕЦИЈАЛНИ ПРИЛОГ МАГАЗИНА **ОДБРАНА**

падоброноц 6

Ознаке
југословенских
падобранаца

Говор
симбола

Снимио Зоран МИЛОВАНОВИЋ

САДРЖАЈ

Саша Гацик, председник Удружења ветерана 63. падобранске бригаде

Падобранско братство 4

72. извиђачко-диверзантски батаљон

Понос Војске Србије 8

Ознаке југословенских падобранаца (1)

Говор симбола 10

Заставник Драган Ђурчић Ђуре, инструктор падобранства прве класе

Најбољи, а вечито други 14

Борбени скокови британских специјалаца

На багдадском небу 16

Забележено у *Killer Elite*

Јединица за непризнате акције 18

Падобрански тим Сингапура

Црвени лавови 21

Јужнокорејске Фоке

Против сомалијских пирата 22

Управљиви – GPS транспортни падобрани

Помоћ у окружењу 24

Светски падобрански шампионат и Заливски куп Дубаи 2011

Куполе над пустињом и морем 27

ВДВ у ратној 1942. (3)

Пакао Вјазме 28

Уредник прилога
Владимир ПОЧУЧ

Реч уредника

Вештина лебдења

С коком на слободно, сигурно и меко приземлио се још један „Падобранац“ и по шестии пуш одмерио ниво падобранских знања којима је овладао.

Ход небеским просиранством зајочео је пре три године. Данас, верујући да више зна у односу на време када је учинио прве кораке тамо горе, високо изнад земље којој природно тежи, у дослуху с вештром, а контролишући страх, наш „Падобранац“ искусио је пу заносну, скоро неизрециву игру. Стога је и његов поглед на свеи нешто другачији.

Јер, биши различити значи биши – другачији. А биши једнак значи биши увек – различити! Тим речима као да се осликава и сваки падобранац – онај јуче и овај данас, тамо и овде, и војни и спортиски – онај који довољно ошвара ум и срце и живи соствене страси.

„Ко у раменима осећа земљину тежу као прикривени бол“, забележио је Мирослав Антић, „припада поштомству оних што су у древна времена знали за вештину лебдења... Једно је – гледаши видом, а друго – видеши вид“.

Сваки слободни пад, преознашљива суштина скока и сигурна адреналинска инјекција, јесте још једна пошреба, нови захтев и задатак, следећа мисија – неирекидно јединство разлика или само след другачијих персекутива. Могућности. Можда, и искорак.

Довољно је добрих разлога да се враштите „Падобранцу“. Једнаки, а, заправо, различити. Засигурно искуснији.

И зашо, „није важно одакле си све док знадеш куда пушувеш“...

Придружити нам се, скочимо заједно!

Владимир ПОЧУЧ

Златни орао 2010.

Ваздухопловни савез Србије организовао је 3. марта свечану академију поводом проглашења најбољих спортиста у српском ваздухопловном спорту и доделе најзначајнијег цивилног ваздухопловног признања у Србији – златног орла.

Статуа златног орла додељује се за резултате постигнуте у претходној години, а за многе српске ваздухопловце она представља круну каријере.

Ваздухопловни савез доделио је златног орла за 2010, 53. пут за летачку и нелетачку грану ваздухопловног спорта, параглајдеристи Горану Ђурковићу, из вршачког клуба *Беркуш*. Он је другопласирани на листи Међународне ваздухопловне федерације. Златног орла добио је, по пети пут, и моделар Живан Јосиповић, из земунског аеро клуба *Фрањо Клуз*.

Првопласираним спортистима у свакој грани ваздухопловног спорта уручене су плакете златни орао, а они ма који су освојили друго и треће место – дипломе. Међу сениоркама то су – Јелица Крајческа (*Иван Сарић*, Суботица), Светлана Симић (*Наша крила*, Параћин), Радмила Ђурић (*Небеске вигре*), а међу сениорима Радослав Кораћ (*Феникс*, Београд), Александар Цвет-

ковић (*Наша крила*, Параћин) и Мирољуб Јанићијевић (*Небеске вигре*). Никола Цветковић, Стеван Милетић, Милош Урошевић (сви из *Наших крила*, добитници су награда у јуниорској категорији.

Специјална признања – за посебан допринос развоју падобранског спорта, добили су падобранци из Републике Српске – Душко Грмуша, Немања Гороња и Невенка Личина Мајц, из Падобранског клуба и Падобранског школског центра Бања Лука. ■

Б. Н.

Неговање традиција српске војске

Представници Удружења ветерана 63. и Удружења пензионисаних војних летача и падобранаца Србије, Саша Гаџик и Слободан Башић, састали су се 18. марта са пуковником Слађаном Ристићем, начелником Управе за стандард, традиције и ветеране Министарства одбране.

Разговарали су о организацији *Балканског скока тријатлеџства* и о подизању спомен-обележја првим српским аеронаутима Михајлу Петровићу и Кости Милетићу. Такође, дого-

варали су увођење дана војних ветерана, по угледу на остале армије света. Пуковник Ристић истакао је да не постоје препреке ни да српски падобранци добију свој празнични дан.

Представници удружења нагласили су да немају одговарајући простор за рад. Информисали су надлежне у Управи да је у току евидентирање спомен-соба у Србији и нагласили потребу да се формира стална изложбена поставка о падобранству. Према речима начелника Управе, за реализацију такве идеје помоћи ће им стручњаци из Војног музеја, посебно за организацију изложбе о 63. падобранској бригади у Музеју на Калемегдану.

Пуковник Ристић обавестио је представнике два удружења да ће ускоро на Копаонику припадници Војне академије и 63. падобранског батаљона организовати *Камп 63*, где ће младима промовисати војни позив и демонстрирати падобранске вештине, те их позвао да и они учествују у тој акцији. ■

С. Г.

Саша Гацик, председник Удружења ветерана
63. падобранске бригаде

Падобранско братство

Пре двадесет година као војник учествовао је у првим борбеним дејствима 63. падобранске бригаде, био раме уз раме с најбољима, уверио се у храброст другова – сабораца. Страст према падобранству коју је тада препознао и данас живи несмањеном жестином.

Када је 63. падобранска бригада трансформисана, падобрански ветерани настојали су да од заборава сачувају људе и догађаје који су ту јединицу поставили на значајно место у новијој српској војној историји. Иако је идеја о оснивању Удружења падобранаца постојала и раније, оно је формирано 2007. године. Припадници те организације учествовали су на падобранским вишебојима, камповима за обуку деце и омладине за живот у природи и у хуманитарном раду.

Удружење ветерана 63. падобранске бригаде започело је рад 2007, као и његове подружнице у Нишу, Београду у Чачку. Седиште Удружења је у Нишу. Саша Гацик, некадашњи војник по уговору у Падобранској бригади, резервиста и борац с Кошара 1999, председник је Удружења 63. и наш саговорник за шестсти Падобранаца.

Зашто је основано Удружење ветерана 63. падобранске бригаде?

– Удружење чува сећања на погинуле припаднике 63. падобранске бригаде, брине о породицама погинулих војника и

Рамене уз рамене с најбољима

Шта за Вас значи ангажовање у Удружењу ветерана бз?

– Пре двадесет година учествовао сам као војник у првим борбеним дејствима бз. падобранске бригаде, стојао рамене уз рамене с најбољима. Уверио сам се у храброст својих другова – сабораца. Страст према падобранству, коју сам тада препознао, и данас живим несмањеном жестином. И данас сам с падобранцима, дружимо се, спремни смо увек једни другима да помогнемо. Огромна енергија и воља потребне су да се нешто покрене и одржи. Радујем се свакој новој акцији, појединачном и групном успеху и искреним људима којима сам окружен. Наши животи се преплићу, живимо их заједно, јер смо искрени пријатељи. Зато Удружење ветерана бз. падобранске бригаде и јесте симбол необичног падобранског духа.

У сарадњи са грчким колегама из Уније резервних падобранаца и колегама из Републике Српске, организујемо већ традиционални „Балкански скок пријатељства“. Манifestација из године у годину окупља све већи број учесника из различитих земаља, а задовољни смо и сарадњом коју том приликом остварујемо са припадницима Специјалне бригаде Војске Србије и Министарством одбране.

Крајем априла планирали смо и сусрет с бугарским ветеранима. Почетком јуна делегација Удружења поново ће боравити у Грчкој. С њиховим ветеранима планирамо обилазак српског војничког гробља у Солуну *Зејтинлик*, Атоса и Манастира Хиландар.

У јулу представници наше мото-секције одлазе у Русију. Све активности финансирамо из личних средстава чланова. Верујем да бисмо уз финансијску помоћ надлежних државних институција знатно унапредили степен међународне сарадње.

о болесним члановима. Негује дух заједништва и припадност падобранском братству, као и традиције бз. падобранске бригаде. Такође, прикупља и публикује чињенице о некадашњој бз. бригади. Промовише хуманитарни рад и помаже угроженим категоријама друштва.

Ко су данас чланови Удружења и колико их има?

– С обзиром на вишедеценијско трајање и број војника који су служили у бз. падобранској бригади, Удружење званично броји око хиљаду чланова. То је, ипак, само део чланова које окупља организација. Највећи број чланова Удружења су бивши припадници Бригаде и садашњи припадници бз. падобранског батаљона, те они који су некада учествовали у борбеним дејствима јединице. Почасни чланови су породице погинулих припадника бз. падобранске.

У протекле три и по године Удружење бз. организовало је многобројне спортишке активности. О чему је, заправо, реч?

– Удружење ветерана бз. промовише позитиван начин размишљања и традиционалне људске вредности. У данашње време праве вредности су често потиснуте. На то нарочито утичу медији. Зато чланови Удружења, у сарадњи са сродним организацијама и Српском православном црквом, учешћем на различитим трибинама, телевизијским емисијама и сличним јавним наступима, настоје да млађе генерације васпитавају другачије, усмеравајући их на спортске активности, здрав начин живота.

Ангажовањем у планинарској, падобранској, параглајдерској, ронилачкој или атлетској секцији, младима преносимо љубав према животу и природи. Унапређењем свести о значају физичке активности, промовишемо здраве стилове живота и рекреације, пружимо подршку појединцима, групама, али и институцијама да умање последице отуђености људи једних од других, које су последица и савремених технологија. Ускоро ћемо на Копаонику организовати и камп за младе.

Удружење је познато и по многобројним хуманитарним акцијама.

– Били смо учесници или организатори више хуманитарних акција, од којих је најуспешнија „Храна за све“. У оквиру те манифестације одиграна је и утакмица малог фудбала између екипе ветерана бз. падобранске бригаде и екипе познатих жена Ниша. Покровитељ акције био је Спортски савеза Ниша, а честовало је око 1.000 људи. С припадницима бз. падобранског батаљона, Удружење је прикупило око 400 килограма хране. Организовали смо и акцију прикупљање одеће, обуће и играчака за децу самоохраних мајки. Поводом дана падобранаца чланови Удружења добровољно су дали крв.

Учешће на падобранским вишебојима, обуци у верању, различитим камповима, које Удружење организује, подразумева већа психолошка напрезања. Могу ли Ваши чланови да одговоре њим захтевима?

– Највећи број наших чланова се и даље активно бави спортом у спортским клубовима, али и рекреативно падобранством, планинарењем, роњењем или трчањем, што доприноси њиховој физичкој кондицији. Наравно, учешће на вишебоју јединица специјалне намене захтева много више снаге и кондиције, тако да Удружење представљају млађи чланови, који се благовремено припремају за такмичења.

Како Удружење ветерана сарађује са сличним организацијама у иностранству?

– Удружење ветерана бз. падобранске сарађује са падобранским ветеранима Израела, Грчке, Русије, САД, Кипра, Црне Горе и Републике Српске.

Током посете Израелу, наишли смо на изузетно срдачан дочек. Сусрели смо се и са патријархом јерусалимским кир Теофилом III и информисали га о српској војничкој традицији. Наш мото – „Чувај себе од другог и другог од себе“ – је на њега оставио посебан утисак.

ПАД БРАНАЦ

Сарађујете и са Специјалном бригадом Коинене војске, 63. падобранским батаљоном и осталим јединицама Војске Србије?

– До сада смо у свим областима рада имали изузетну подршку Специјалне бригаде и 63. падобранског батаљона, што је и за очекивати, јер смо и сами потекли из тих састава. Посебна веза између активног и резервног падобранског састава постојала је одувек. Настојимо да препознајемо падобрански дух пренесемо млађим генерацијама официра и подофицира, које тек стасавају, а у томе имамо подршку свих припадника Специјалне бригаде, најелитнијег дела наше војске.

Покренули сте неколико акција – изградњу спомен-собе падобранских јединица и иницијативу да нишка улица, која води према војном аеродрому, добије назив Улица 63. падобранске бригаде.

– Некадашња 63. падобранска бригада била је и остала један од симбола Ниша. Кад год се помене њено име мисли се на „нишке падобранце“. Основне вредности те јединице биле су љубав према отаџбини и слободи, војничка и падобранска заклетва, чување части оружја, индивидуална и колективна храброст и нераскидиво другарство. Падобранска бригада носилац је бројних при-

знања, којима се њен војнички и командни кадар поноси – Орден народног хероја, који краси нашу ратну заставу, шест ордења за храброст и више од сто ордења и медаља које су добили припадници Бригаде за учешће у борбеним дејствима.

Своје животе дало је 46 војника падобранаца у току извршења борбених дејстава и падобранских скокова. Наша 63. падобранска била је позната и уважавана јединица у целом свету. У њој су се обучавали и припадници страних оружаних снага. Падобранску бригаду посетиле су многе делегације, које су се увериле у могућности и квалитет наших падобранаца. Нажалост, житељи Сарајевске улице у Нишу нису позитивно одговорили на предлог да њихова улица промени име у Улицу 63. падобранске бригаде. Чланови Комисије која је о томе одлучивала предложили су да неки од новоизграђених нишких булевара или тргова добије име прослављене Бригаде.

Задовољни смо односом Специјалне бригаде Војске Србије и 63. батаљона према постојећој спомен-соби, у оквиру нишког аеродрома. Они су у мери у којој су им услови дозволили помогли и њену рестаурацију. Желимо да што већи број људи сазна више о историји 63. падобранске. Стога смо покренули иницијативу да се у оквиру Војног музеја на Калемегдану отвори део посвећен тој јединици.

Активност и Удружења ветерана 63. могу се тражити и на интернет страници www.63padobranska.org. Коју су садржали тог сајта?

– Презентација је најпре настала као сајт поштовалаца 63. падобранске бригаде, а потом и као гласило Удружења. Међу његовим садржајима има фотографија, белешки из живота јединице и њених припадника, сећања на погинуле другове. На форуму се размењују поруке и идеје, пише о различитим војним темама, специјалним јединицама света и савременим ратним сукобима. У току месеца сајт Удружења посети у просеку 30.000 људи. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

Први падохрански скокови из А400

С висине од око 1.800 метара успешно су изведени први опитни падохрански скокови из новог Ербасовог војног транспортног авиона А400, изнад друп зоне Фонсорб, у Француској. Скокови су изведени из три налета. Скочило је шест војних падохранца – тројица из падохранских јединица војске Уједињеног Краљевства и тројица из француске војске. Двојица су искочила с рампе, док су четворица кроз падохранска врата с леве стране трупа.

Први утисци војних опитних падохранца говоре о томе да је из новог транспортног авиона много лакше искочити у односу на досадашње. Томе доприноси и чињеница да је авион у стању да успори, док се падохранци одвајају из њега, на 203 километра на час.

Опитовање новог типа транспортера наставиће се током године. Када се уврсти у оперативну употребу, која је планирана 2013, транспортер ће носити 116 опремљених војних падохранца. ■

Б. Н.

Вежба грчких и руских падохранца

Од 12. до 19. децембра 2010. у бази грчке војске у Елеусини, атинском предграђу, одржана је заједничка падохранска обука и тактичка вежба падохранца руске и грчке војске. Руски падохранци имали су прилику да се увежбавају на специјалном падохранском тренажеру, сагледају опрему и техничка средства која користе њихове колеге из Грчке – падохране МС-1, падохрански систем којима су скакали из војног транспортног авиона С-130 херкулес.

Уз падохранску изведена је и тактичка обука, а посебна пажња посвећена је сарадњи у извршавању различитих заједничких задатака. Руски и грчки падохранци искочили су на непознат терен, извршили прикупљање, проналажење, блокирање и уништавање непријатеља. Командант падохранске школе грчке војске пуковник Константин Алексахис похвалио је постигнуте резултате падохранца током увежбавања. ■

Б. Н.

Нови командант израелских падохранца

Пуковник Амир Барам, који има 41 годину, преузео је у марту од пуковника Ахарона Елијахуа команду над 35. падохранском бригадом израелских одбрамбених снага.

Бригада, састављена од три падохранска батаљона и батаљона за специјална дејства, налази се у саставу Копнене војске, односно Управе за пешадију и падохранце.

Пуковник Барам претходно је командовао Резервном бригадом. Поред 35. бригаде, израженију падохранску компоненту има и бригада Нахал, у чијем саставу се налази 50. падохрански батаљон. ■

Ј. Ћ.

72. извиђачко-диверзантски батаљон

Понос Војске Србије

Сваке године Команда Копнене војске посебно вреднује резултате јединица из свог састава ранга батаљона. Постигнућа свих оних који конкуришу за титулу најбољег пажљиво се одмеравају и упоређују. Извиђачко-диверзантски батаљон Специјалне бригаде био је најуспешнији у прошлој години.

Током анализе оперативних способности Копнене војске, која је одржана 10. марта у Нишу, 72. извиђачко-диверзантски батаљон Специјалне бригаде проглашен је за најбољу јединицу тог састава Војске Србије у 2010. години. Командант Копнене војске генерал-потпуковник Љубиша Диковић уручио је команданту 72. батаљона потпуковнику Сињиши Сташевићу велику плакету.

Снага искуства

Да се титула најбољег не осваја лако, потврђују припадници 72. батаљона када анализирају све задатке које су током прошле године извршили. Међутим, 2010. година била је за „Грифоне“, тврде они, само још једна рутинска.

Успешно су реализовали вежбе на

терену, више од 250 гађања различитим наоружањем, тридесетак увежбавања с минско-експлозивним средствима. Њихова оцена била је – одлична!

Чета речних диверзаната остварила је више од 500 сати зарона. Падобранци су извели око 300 скокова. На Летњем спортском првенству Специјалне бригаде, други пут заредом, 72. батаљон освојио је екипно прво место.

На Отвореном падобранском вишебоју јединица специјалне намене из Панчева пласирала се на другу позицију. Старији водник Богичевић Михајло, из 72. извиђачко-диверзантског батаљона, проглашен је тада за најбољег вишебојца.

Капетан Денијел Пешић, лекар санитетског тима и члан репрезентације Војске Србије у скијању, освојио је с колегама треће место на Првој војној зимској олимпијади у Словенији.

Припадници батаљона нарочито су

поносни на улогу у цивилно-војној сарадњи. Од оснивања школе пријатељства „Наша Србија“ на Тари, активно помажу рад школе током лета.

Значајан допринос резултатима је-

Иза непријатељске линије

Основна намена 72. извиђачко-диверзантског батаљона јесте прикупљање обавештајних података о противнику, земљишту и временским условима у тактичкој дубини, затим извођење диверзантских дејстава на копну и под водом, као и извођење противпобуњеничких дејстава.

Припадници батаљона оспособљени су и опремљени да се копном, ваздухом или водом неопажено приближе „објекту дејства“ и да у задато време изврше задатак, а све то на територији коју контролишу снаге противника.

Вештине којима владају војници батаљона разликују се од оних које карактеришу остале припаднике Војске. Борбени задаци на које се упућују професионални војници батаљона су ризични и захтевају натпросечну психичку стабилност и физичку кондицију.

специјалних снага у САД. На нивоу Специјалне бригаде организована су два курса, чији је носилац био батаљон – курс употребе хладног оружја и курс борења – које је успешно завршило 36 полазника.

– Батаљон чине искусни и врхунски обучени професионалци. Успели смо да изградимо јак и квалитетан војнички колектив, да међу појединцима и јединицама у батаљону створимо здрав такмичарски дух и достигнемо потребне стандарде у обуци и извршавању свакодневних задатака.

Мада нам признање најбоље јединице у 2010. у Копненој војсци годи и чини нас поносним, оно нас неће „успавати“. Наши планови и обавезе у току 2011. године су да учинимо искорак и постигнемо још боље резултате. Батаљон то може и хоће – истиче командант 72. извиђачко-диверзантског батаљона потпуковник Сениша Сташевић. ■

динице дао је подофицирски кор. У оквиру Копнене војске, 72. извиђачко-диверзантски батаљон спада међу прве по броју припадника који су завршили курс за прве подофицире. Њихова подршка командовању успешно је заживела.

– Главни подофицир у батаљону и први подофицири у четама прате рад појединаца, а знањем и искуством утичу на припаднике батаљона да постижу што боље резултате. Осим током обуке, подофицири имају значајну улогу у изградњи доброг колектива и ван касарне, јер се колектив гради и радом, али и дружењем – каже заставник Слободан Пераћ, главни подофицир 72. извиђачко-диверзантског батаљона.

Непрекидна обука

Прошле године у 72. батаљону успешно је реализована селективна обука. У јединицу су примљена 22 професионална војника, чиме је тај састав подмлађен. Сви припадници су учествовали на обуци у зимским условима, а обуку у скијању успешно је завршило 65 војника и старешина.

Обуку у летњим условима успешно је окончало 90 специјалаца. На 23 стручно-специјалистичка курса, од чега су четири била у иностранству, усавршавало се 46 припадника јединице.

Поручник Александар Дишовић био је најбољи полазник курса за припаднике

Петар ВОЈИНОВИЋ
Снимео Горан СТАНКОВИЋ

Говор симбола

Први знак падобранца састојао се од сребрног храстовог и лоровога венца, с позлаћеном круном на врху, позлаћеним државним грбом на дну и позлаћеним орлом у слетању, који у канџама држи пушку. Круна на врху знака у хришћанству представља мучеништво и високу почаст, а уједно и тадашње друштвено-политичко уређење државе којој су падобранци припадали – краљевину.

Прве падобранске јединице на нашим просторима појавиле су се за време Краљевине Југославије. Реорганизационим планом Југословенског краљевског ваздухопловства (1937–1941) било је предвиђено формирање падобранских јединица и падобранске пешадије за обављање тактичких операција, укључујући формирање и пет транспортних ескадрила.

Експериментална падобранска школа за обуку падобранских јединица почела је да ради у Панчеву 1. октобра 1939. године. До избијања рата завршена су два курса, 1939. и 1940. године. Полазници првог падобранског курса, њих 28, стекли су 20. јула 1940. звање падобранца. Сви промовисани падобранци добили су падобрански знак, израђен посебно за ту прилику. У марту 1941. у Новом Саду формирана је падобранска чета.

Дрво живота

Знак падобранца састојао се од сребрног храстовог и лоровога венца, с позлаћеном круном на врху, позлаћеним државним грбом на дну и позлаћеним орлом у слетању, који у канџама држи пушку. Позлаћена круна на врху знака у хришћанству представља мучеништво и високу почаст, а уједно и тадашње дру-

штвено-политичко уређење државе којој су падобранци припадали – краљевину.

Храстов и лорово венац симболизују плодност, раст, оживљавање и обнову. Лорово лишће означава тријумф, победу, вечност и бесмртност. Храстово лишће симболизује снагу, заштиту од зла, трајност, храброст и стаменост. Означава човека, мушкост, људско тело, односно мушки принцип и дрво живота.

Орао симболизује човека од акције, преокупираног узвишеним циљевима и

важним пословима, духовитог, надареног, бистрог расуђивања и разборитог, какви би требало да буду падобранци. Пушка у канџама орла симболизује војну силу и војника, док државни грб на дну представља припадност Краљевине Југославији, то јест „троименом народу“ који чине од Срби, Хрвати и Словенци.

Друга значка која се појављује у том периоду јесте она коју су носили припадници краљевске војске у избеглиштву, а чији су припадници током Другог светског рата скакали падобраном на територију Југославије да би се придружили Југословенској војсци у отаџбини генерала Драже Михаиловића. Знак се састојао од храстовог и лоровога венца, круне на врху, државног грба на дну и падобрана у средини, с водоравним крилима лево и десно од куполе падобрана. Био је израђен знатно грубље од претходног и имао је само једну боју.

Британске значке

Следећа формација која се појавила јесте 1. падобрански батаљон Народноослободилачке војске Југославије. У Врховном штабу родила се идеја да партизани имају падобранце. Врховни командант приволео је средином 1944. године савезнике да у Италији обуче и наоружају 150 падобранаца из редова партизана.

Знак падобранца војске Краљевине Југославије

Падобранска звања из 1957. године – „ученик-падобранац“, „падобранац“ и „инструктор падобранства“

Падобранац

Падобрански знак „падобранац“ додељивао се старешинама и војницима који су завршили основну падобранску обуку и који су распоређени у јединицу на дужност падобранца. Уз тај знак додељивала се и падобранска књижица, која је служила за евиденцију падобранских скокова и стицање падобранских звања.

Знак је имао метално постоље у облику куполе падобрана, на чијем врху се налазила петокрака, а на средини лик падобранца с отвореним падобраном, испод чије је куполе био авион у узлету боје метала, а купола падобрана од белог емајла.

Поље петокраке било је од црвеног емајла, а поље знака од плавог. На дну знака налазила се плочица трапезастог облика на којој је писао број извршених скокова. Плочица се мењала на сваких петнаест скокова. Плочице су биле с бројевима 20, 35, 50, 65, 80 и 95. Димензије знака који се носио на средини горњег левог џепа војничке блузе биле су 48x23 mm, а плочице 10x9x3 mm. Такав знак користио се од 1957. до 1991. године.

Тачан датум формирања падобранског батаљона није утврђен, јер о томе нису пронађена документа, али је 14. ок-

тобар изабран као дан када је 1. падобрански батаљон формиран. По окончању обуке, батаљон је враћен у Гравину. Потом је батаљон морским и копненим путем пребачен у Београд, јер нису постојали услови за његову борбену употребу директно из Италије.

Почетком децембра 1944. батаљон је бродом пребачен у Дубровник, а одатле је кроз Црну Гору и Косово и Метохију пешке стигао у Куршумлију, затим возом до Београда, где је дошао 6. јануара 1945. године.

Током борби за ослобађање падобрански батаљон није употребљен. Недостајали су падобрани и транспортни авиони, а није било ни знања, ни искуства да се таква елитна јединица искористи. Убрзо је батаљон ратних падобранаца пао у заборав – уместо за борбу, падобранци су коришћени за стражу и обезбеђење аеродрома „Панчево“ и „Земун“. У тој улози дочекали су и крај рата.

У селу Влајковац код Вршца припадницима Падобранског батаљона 16. августа 1945. саопштено је да је за њих рат завршен. Батаљон је расформиран, део припадника је демобилисан, а старешине су распоређене у остале јединице Југословенске армије.

Падобранци 1. падобранског батаљона носили су уобичајене партизанске ознаке, осим инструктора који су после курсева добили британске значке инструктора 1. и 2. класе. Значка инструктора носила се изнад горњег левог џепа

Ученик-падобранац

Падобрански знак за звање „ученик-падобранац“ додељивао се војницима на основној падобранској обуци после завршене падобранске обуке и првог скока. Знак је имао метално постоље, тетраедарног облика, на чијем се врху налазила петокрака, а на средини лик падобранца с отвореним падобраном од белог емајла. Поље петокраке било је од црвеног емајла, а поље знака од плавог. На полеђини знака налазио се шраф с навојем за качење. Димензије знака биле су 50x20 mm. Овај знак носио се од 1957. до 1992. године, на средини горњег левог џепа војничке блузе.

блузе. По доласку инструктора у Југославију, британска значка инструктора 1. и 2. класе замењена је југословенском, која се разликовала по томе што је замах крила био подигнут нагоре.

Падобранска звања

Генералштаб Југословенске армије наредио је 1946. године формирање 46. падобранског батаљона у Белој Цркви, који је убрзо претпочињен Југословенском ратном ваздухопловству. У Белој Цркви нису постојали услови за падобранску обуку и скокове, па је батаљон

Инструктор падобранства

Падобрански знак „инструктор падобранства“ додељивао се старешинама који су завршили вишу падобранску обуку и курс инструктора падобранства. Зависно од нивоа обучености, додељивало се два инструкторска знака – „инструктор 1. класе“ и „инструктор 2. класе“.

Знак је рељефно израђен од сребра финоће 900/1000 и тежио је 19,5 грама. Основу знака чинио је кружно исплетен лаворов венац, на чијем су врху стајали петокрака и грб СФРЈ. У средини знака био је падобранац с отвореном куполом и крилима лево и десно од оквира.

Оквир је начињен од азурноплавог емајла, а падобранац и купола падобрана од белог. Петокрака је направљена од црвеног емајла, оивичена позлатом. Крила лево и десно од оквира и грб на дну знака били су позлаћени.

Разлика између знака инструктора 1. и 2. класе била је у томе што се на знаку инструктора 2. класе није видела силуета падобранца испод куполе падобрана. Знак је био величине 39x53 mm. Носио се од 1953. до 1992. године. Знак инструктора падобранства носио се на средини горњег левог џепа војничке блузе и свечаног сакоа.

1948. премештен на аеродром „Југовићево“ код Новог Сада.

Одмах после формирања 46. падобранског батаљона, 1946, његови официри и војници обукли су униформу оловноплаве боје и такву униформу задржали су до 1. јануара 1959, када је 63. падобранска бригада враћена у организацијски састав Југословенског ратног ваздухопловства.

Падобранци нису имали сопствене ознаке на униформама, већ су се од осталих припадника ЈНА разликовали једино по знаковима падобранаца и падобранског инструктора, који су додељивани појединцима на основу стручне оспособљености.

Падобранци 63. падобранске бригаде су према војним прописима из 1957. године, у зависности од степена обучености, добијали падобранска звања: уче-

Знак падобранаца Југословенске војске у оштакбини

ник-падобранац; падобранац, наставник падобранства, односно инструктор.

Због опасности од агресије СССР-а, у јануару 1951. батаљон је премештен у Мостар. Ту је остао до марта 1954, а онда је враћен у Нови Сад. Тада је ушао у састав новоформиране 63. падобранске бригаде.

Ратна застава

У јануару 1952. године у Шапцу је од старешина из 46. падобранског батаљона и од војника добровољаца из пешадије формиран 63. падобрански батаљон. Када је формирана 63. падобранска бригада, тај батаљон ушао је у њен састав. У марту 1954. премештен је у Нови Сад.

Током 1953. одиграо се преломни тренутак у развоју падобранских јединица у Југославији – одлучено је да се у саставу Југословенског ратног ваздухопловства формира 63. падобранска бригада. Она је формирана наредбом врховног команданта 5. фебруара 1953. у Шапцу. У њеном саставу били су: 1. батаљон, односно бивши 46. падобрански батаљон из Мостара, 2. батаљон, некадашњи 63. падобрански батаљон из Шапца, тешка чета минобацача 120 mm, чета за везу, пионирски вод и позадинске јединице.

До 1958. године 63. падобранска бригада није имала ратну заставу, односно симбол припадности, части и борбеног јединства јединице, непобедивости и сопственог достојанства. Није имала ни свој дан, као остале јединице ЈНА тог ранга. Тек 14. новембра 1958. врховни командант уручио је команданту Бригаде потпуковнику Мирку Личини ратну заставу, истовремено одредивши тај датум за дан бригаде.

Бригада је у Новом Саду, на аеродрому „Југовићево“, имала повољне услове за смештај, обуку и падобранске скокове. Ступањем на снагу „Опште ратне службе“, 1955. године, те усвајањем „Доктрине општенародног рата“, Генералштаб је разрадио и оперативни план „Дрвар 1“, на основу којег је 1959. године у оружаним снагама дошло до већих промена. Основни циљ био је да се армије на североисточним и источним границама земље оспособе за самосталнија дејства, да се смањи број људи под оружјем и јединице боље наоружају и технички опреме.

У складу с тим, одлучено је да се формирају три ваздухопловне команде, које ће подржавати 1, 3. и 5. армију, да се расформира 63. падобранска бригада,

Варијанте знака „падобранец“ с различитим бројем скокова

а да се од ње и трију армијских падобранско-извиђачких чета образују три самостална падобранска батаљона, који ће припадати ваздухопловним командама, односно командама 1, 3. и 5. армије.

Бели падобран

На основу те одлуке, 63. падобранска бригада престала је да постоји 16. новембра 1959. године. Расформирањем 63. бригаде новонастали падобрански батаљони – 127. у Батајници, 148. у Церкљу и Падобрански наставни центар у Нишу – задржали су исте ознаке које су носили у саставу бригаде.

Осам година касније, 5. децембра 1967, на нишком аеодрому поново се окупила 63. падобранска бригада, у чији су састав ушли Падобрански наставни

Знакови инструктора падобранства 1. и 2. класе

центар и 148. падобрански батаљон. Дотадашња пракса показала је да је уситњеност падобранских јединица отежавала руковођење, падобранску обуку и борбено оспособљавање. За команданта бригаде постављен је потпуковник Стеван Мирковић, а за заменика команданта потпуковник Стојан Јовић.

Прекретница у означавању падобранца наступила је 1970. године. Падобранска чета, формирана из 63. падобранске бригаде за параду у Београду, прва је у ЈНА добила беретке сивомаслинасте боје. Нешто касније беретке је добила и комплетна бригада. За беретку је уведена и падобранска ознака, уместо дотадашње црвене петокраке, коју су на капама носили сви припадници ЈНА.

Уведен је и амблем с белим падобраном, изаткан на плавој основи и нашивен на чоји, који се носио на рукаву леве руке. За старешине су уведене и ознаке падобранца на реверима, уместо

дотадашњих пешадијских ознака. Те промене су видно издвојиле припаднике 63. падобранске бригаде од осталог састава војске, те је падобрански позив тако постао атрактивнији за младе људе. Падобранци су се поносили береткама и ознакама које други нису имали.

Због исказане потребе да се извршавају специјални борбени задаци, у бригади је формирана јединица јачине вода – специјална падобранско-диверзантска група. Она је деловала као самостални вод и била је директно потчињена команданту 63. падобранске бригаде.

Као таква, јединица је прва оспособљена за специјалне десанте. У њу су одабрани војници који су имали више стотина скокова, односно значајно падобранско искуство. Група се први пут јавно појавила 1982. године, на здруженој тактичкој вежби у околини Краљева. ■

Срђан ДИМИТРИЈЕВИЋ

Златни знак

Поред стандардног знака „инструктора падобранства“, додељивао се и „златни знак инструктора падобранства“. Изгледао је као и сребрни. Направљен је од осамнаестократног злата, тежине 22 грама, а био је димензија 39x53 mm. Носио се од 1957. до 1992. године.

Златни знак инструктора падобранства додељиван је најистакнутијим инструкторима падобранства, који су провели дуже време у падобранским јединицама и извели већи број скокова.

Заставник Драган Ђурчић Ђуре, инструктор падобранства прве класе

Најбољи, а вечито други

Падобранство је вештина која захтева од човека велико напрезање, умеће и способност. Самокритичност је добра особина, а сујета води ка повредама и ванредним догађајима. Да би неко постао врхунски падобранац, он не само да мора пуно да тренира, скаче и учи, већ и да сазри као човек – да буде свестан своје пролазности, свог незнања и слабости.

Имати кратак, препознатљив надимак, јесте знак особености и квалитета по којима те колектив на основу нечега ставља на пиједестал. То није само пука изведеница из презимена, него, обично нешто много више. Заставник Драган Ђурчић, популарни Ђуре, широј јавности познат је као врхунски спортиста у оквиру падобранске екипе Војске Србије „Небеске видре“. Многобројни војни падобранци препознају га и као свог наставника и инструктора, као особу која им је пружала знање, уливала сигурност и самопоуздање током њиховог падобранског стасавања. Они стари знају да није само врсан падобранац и спортиста, већ и одличан војник, који је са прослављеном 63. падобранском бригадом прошао све тешкоће и ратове на нашим просторима

крајем двадесетог века. Након бомбардовања НАТО-а на своје груди прикачио је и престижан орден за храброст, одличје које се додељује јунацима.

Широј јавности, незаинтересованој за падобрански спорт, постао је познат новембра 2002, након свог невероватног пада са 1.000 метара, са потпуно угашеном куполом падобрана. Несрећни догађај оставио га је без могућности да правилно отвори резервни падобран. Пао је на кров старе зграде на аеродрому Ниш, поломио цреп и неколико гредица, и, што је невероватно, прошао без иједне огреботине. Догодило се *Чуго*, са великим Ч. И већ другог дана је укњижио нови падобрански скок, као да се ништа није догодило.

Својом једноставношћу, смиреносћу и самопоуздањем које улива околи-

ни, унапред је свима стављао до знања да је реч о човеку који зна шта хоће и који то уме да оствари. Ћуретово име се већ годинама у падобранској јединици изговара са поштовањем. Не само због врхунских спортских резултата, нити због великог броја падобранских скокова, а најмање због пада када је, како каже, преживео захваљујући „коефицијенту среће“ или „божје помоћи“. Ћуре је поштовање заслужио много раније, на бројним борбеним задацима које је извршавао са својим друговима. Када је најтеже, био је тамо где му је место, у првим линијама одбране отаџбине.

– Само сам радио оно што је моја дужност, као, уосталом, и сваки други војник и старешина. Када је требало – скакао сам, а када је требало да се у руке узме пушка, једноставно, бранио сам своју отаџбину. Искрено, највише бих волео да никада нисмо морали да употребимо наше оружје, да се сви ти ратови нису догодили, већ да смо само уживали у плаветнилу неба и падобранским скоковима – говори Ћуре о свом виђењу ратних дешавања.

Присећа се са сетом давне 1979. када је извео свој први падобрански скок. Почетно интересовање за једриличар-

ство убрзо је заменио падобраном. Највише, како каже, због друштва, а делом и ради тога што је тада имао обавезу да служи војни рок у 63. падобранској бригади, што му је и био циљ. То је било време када је војска финансирала ваздухопловне спортове у земљи, посебно падобранство.

– Данас је све другачије и све мора да се плати. Падобранство је постало скуп спорт и ретки могу да приуште задовољство да се тиме баве. Ту онда престаје ентузијазам који је основни покретач ка успеху. У то време могао си бесплатно да скачеш у аероклубу. Војска је давала падобране и гориво, често и авионе. Данас ако немаш пара, не можеш ни да скачеш – присећа се Ћуре лепих дана када је нишки аероклуб био водећи на простору некадашње Југославије.

Од тада је укњижио више од 3.500 падобранских скокова, сакупио прегршт медаља и пехара и обучио бројне генерације падобранаца и инструктора падобранства. До краја осамдесетих успео је четири пута да се пласира на савезно првенство.

– У том периоду најбољи резултат било ми је дванаесто место на савезном државном такмичењу. Испред мене било је осам Словенаца, супериорних у опре-

ми и тренинзима, и још тројица из Војводине. Постојала је очигледна разлика у опреми и тренинзима, јер су то били богатији крајеви и у њиховим срединама више се улагало у ваздухопловне спортове. Тада се знало ко је мајстор у падобранству – онај који са падобраном скромних перформанси постигне резултате изнад техничких могућности које пружа падобран – каже Ћуре.

Главни покретач за бављење падобранством јесте љубав. Ћуре о тој својој љубави није морао да прича, он ју је доказивао на сваком кораку, у сваком падобранском скоку.

С почетком деведесетих обукао је униформу, најпре као припадник резервног састава, а касније је започео и професионалну војничку каријеру. Тада је повећао интензитет и квалитет скакања и наступао је у свим падобранским дисциплинама – скок на циљ, релатив, фигуративни скокови, пара-ски...

– Са екипом „Небеске видре“ освојио сам бројне медаље. У појединачној конкуренцији имам највише других места. Некако ми фактор спортске среће није био наклоњен да се чешће окитим златним одличјем. Тај мој усуд био је препознатљив на многим такмичењима, па сам се навикао да будем „вечити други“. За победу је потребно да имаш и спортску срећу, а то ја, очигледно, нисам имао – кроз смех се присећа такмичарских дана.

Данас је Ћуре инструктор у чети за обуку 63. падобранског батаљона у Нишу. Током прошле године одшколовао је једну генерацију млађих инструктора и једну инструктора падобранства. Уједно је и тренер подматка падобранске екипе. Огромно знање и искуство које поседује о падобранству несебично дели са млађим колегама.

– Падобранство је вештина која захтева од човека велико напрезање, умеће и способности. Самокритичност је добра особина, а сујета води ка повредама и ванредним догађајима. Да би неко постао врхунски падобранац, он не само да мора пуно да тренира, скаче и учи, већ и да сазри као човек – да буде свестан своје пролазности, свог незнања и слабости – истиче Ћуре на крају нашег разговора. ■

Владица КРСТИЋ

Борбени скокови британских специјалаца

На багдадском небу

Када су команданти савезничких снага у Ираку схватили да је за операције заробљавања важних устаничких вођа и елиминацију радионица за производњу експлозивних направа у делу Багдада – Садр Ситију непрактично и неделотворно убацивање специјалних састава копном или хеликоптером, прибегли су провереном методу – падобранском десанту

Последњи борбени скок у 20. веку британски падобранци имали су у време Суецке кризе 1956. године. Тада је више од 700 падобранаца десантирано на египатске аеродроме, које су успешно држали извесно време и тиме омогућили допремање остатка интервенционистичких снага и њихово снабдевање.

Та здружена операција Уједињеног Краљевства, Француске и Израела била је последица одлуке египатских власти да национализују Суецки канал. Од тада, па све до прве деценије 21. века британска војска, званично, није извела ниједан борбени скок.

Када су команданти савезничких снага у Ираку схватили да је за операције заробљавања важних устаничких вођа и елиминацију радионица за производњу експлозивних направа у делу Багдада – Садр Ситију непрактично и неделотворно убацивање специјалних састава копном или хеликоптером, прибегли су провереном методу – падобранском десанту.

Припадници тимова SAS-а десантирани су из транспортних авиона C-130 *херкулес*, с висина од пет до осам хиљада метара. За ту висину скока, падобранци су опремљени кисеоничком опремом, а на грудној вези имали су монтиран навигациони систем, радио-уређај и висинномер.

Користили су падобране ВТ-80 и технику скока ВИВО – високо искакање, високо отварање. Авион су напуштали на даљини и до тридесет километара од зоне приземљења, одмах отварајући падобран и по прикупљању групе у ваздуху настављали да лете и по тридесетак минута док се не би тихо приземљили на површину димензија фудбалског терена.

Десантна просторија била је на десној страни реке Тигрис, у близини устаничких упоришта, одакле су по приземљењу падобранци настављали ка циљу пешке. Тимови од по дванаест људи имали су задатак да најпре успоставе скривени осматрачки положај и да електронским уређајима за визуелно или аудио препознавање особа надгледају и изви-

ђају устанике. Изводили су и самосталне нападе, а ређе припрему за хеликоптерско убацивање осталих састава SAS-а.

На задатке су, углавном, ишли наоружани аутоматском пушком хеклер и кох 417 с пригушивачем. Имали су задатак да похапсе важне устанике. Фактор изненађења био је сваки пут потпун, јер су специјалци долазили с неба, неприметно и тихо се приземљујући. За извлачење су користили пума хеликоптере.

Такав вид употребе падобранског десанта показао се као успешан. Потом су британски војни планери одлучили да усаврше технике употребљене у Ираку и употребе их у Авганистану.

Једна од новина јесте и употреба посебно обучених војних паса. Сваком од четири ескадрона 22. пука SAS-а додељена су по два пса расе немачки овчар. Пси скачу у тандему са својим керовођама, причвршћени на њихове груди. Пошто је техника скока ВИВО, пси носе посебне кисеоничке маске. По приземљењу с малим камерама причвршћеним на глави они крећу на задатак откривања устани-

Десантирање паса

Десантирање војних паса није новина. Пси су спуштани падобраном и у Другом светском рату. Имали су задатак да преносе поруке и проналазе рањенике. Данас је другачија висина с које пси искачу, а такође и употреба кисеоничке опреме која је посебно прилагођена војним псима. Војни пси не искачу сами већ су причвршћени за пратиоца.

ка, њихових могућих заседа и експлозивних направа. На тај начин, припадници специјалних тимова у сваком тренутку имају снимак на екранима својих лаптопова у реалном времену.

Опасности којима су пси изложени су бројне, али се рачуна да је боље да ту улогу на себе преузму пси него људи. Могу се кретати у узаном простору којим војник не може проћи, теже их је опазити и изазивају мању сумњу устаника.

Обуку британских паса помогли су припадници Првог оперативног одреда специјалних снага Америчке копнене војске – Делџе. Њихови инструктори спровели су специјалну обуку паса и керовођа у бази SAS-а у Херефорду. Основни мотив за њихову употребу јесте да се смање људски губици у саставима ангажованим у Ираку и Авганистану. ■

Бојан НАЂ

Забележено у *Killer Elite*

Јединица за непризнате акције

Књига британског новинара Мајкла Смита, специјализованог за писање о обавештајним темама, први је преглед двадесетпетогодишње историје до недавно потпуно тајне америчке јединице за специјалне операције познате као – „The Activity”

Јединица чије је пуно име Intelligence Support Activity (ISA), односно Активност за обавештајну подршку, настала је 1981. као једна од последица неуспешне операције „Орлова канца“, то јест покушаја тек формираних *Делџа снага* да се избеаве таоци из америчке амбасаде у Техерану априла 1980. године. Хеловејева комисија, која је анализирала операцију, препоручила је да директор Одбрамбене обавештајне агенције (DIA) „формира малу, уско селектовану међуагенцијску борбену групу за директну подршку“ која би била „интегрисани обавештајни механизам за подршку који се може покренути у кратком року“.

У позадини те препоруке била је проблематична ситуација у којој су се америчке снаге нашле припремајући операцију – CIA, упркос вишедеценијском присуству у Ирану, није имала довољно

извора на терену и обавештајна припрема операције морала је бити импровизиована. У то време на челу CIA адмирал Стенсфилд Тарнер заменио је Џорџа Буша старијег и Агенцију усмерио од рада с људима на технолошко прикупљање обавештајних података. Новембра 1979, отпуштено је више од осам стотина припадника, што је упропастило Агенцију у области специјалних операција, и то баш у време када је требало припремити операцију у Ирану, чији је неуспех – на крају крајева – Џимија Картера коштао председничке фотеље.

Формирање

Војска је одлучила да се ослони на сопствене ресурсе и формира ISA, чији је задатак да тајно дејствује у читавом свету и изводи операције које могу да се у јавности порекну, а све ради припреме терена за акцију снага за специјалне операције, најпре *Делџа снага* и морнаричког б. тима SEAL-а.

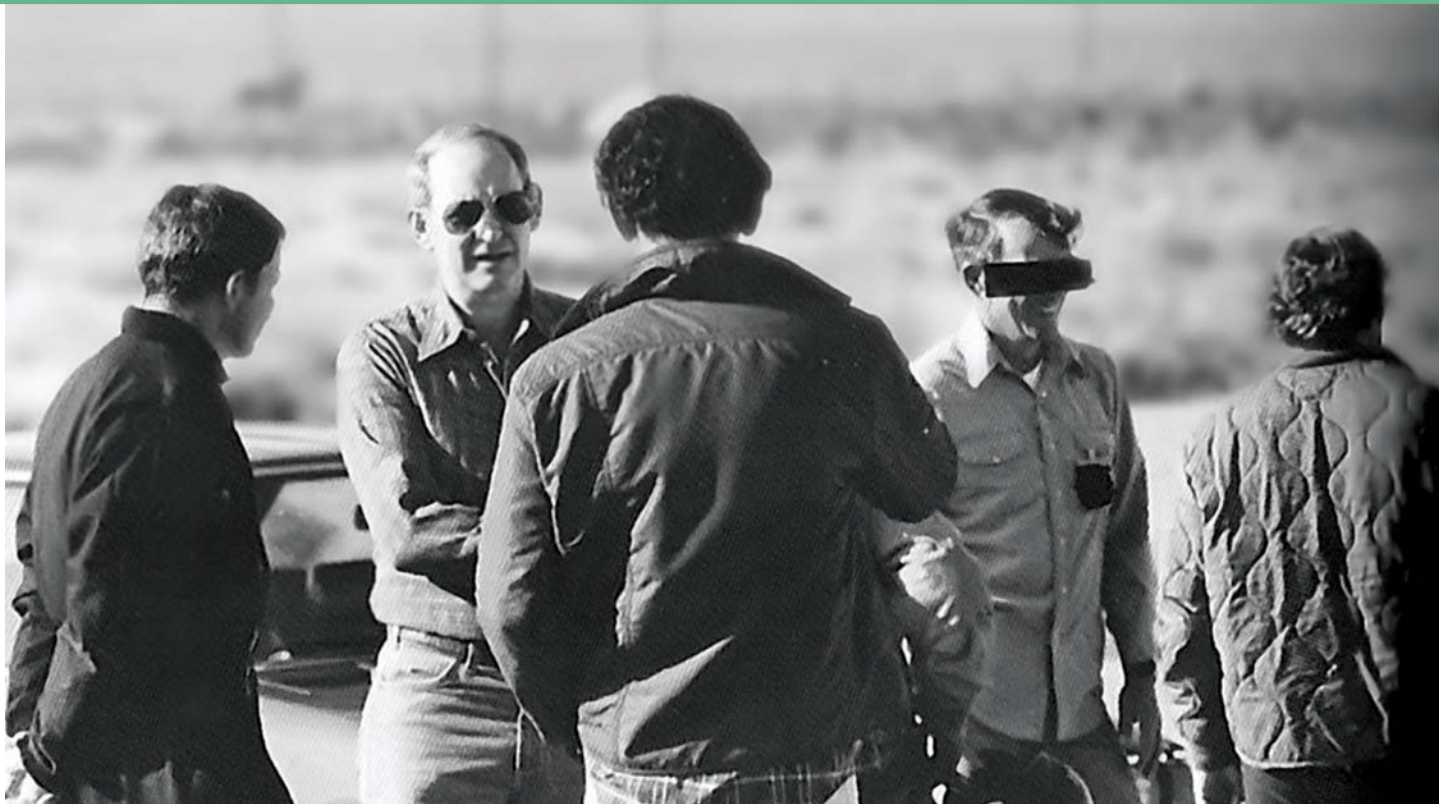
Како пише Ерик Денес у приказу Смитове књиге за *The Journal for Intelligence History*, „јединица је много пута ‘распуштана’ за јавност само зато да би одмах потом васкрсла. Циљ тога био је да се завара парламентарна Комисија за одбрамбене послове, као и стране земље које се занимају за устројство америчке обавештајне службе и специјалних снага“.

Задатак да формира јединицу добио је пуковник Џери Кинг, вијетнамски ветеран зелених беретки, начелник штаба борбене групе која је требало да избави америчке таоце из Техерана. Он је имао несрећу да из Египта беспомоћно телевизијски прати катастрофу на „Пустињи један“, првој станици у Ирану где су се две америчке летелице судариле, након што је командант *Делџа снага* пуковник Беквит већ отказао операцију због квара на хеликоптерима.

Први назив групе био је Група за теренске операције (Field Operations Group), чији је акроним FOG – „Магла“, јер је задатак јединице био прилично магловит – „да прикупљамо обавештајне податке у Ирану, да уништимо везе иранске војне команде, да тајно уништимо или онеспособимо неколико радарских станица, да озвучимо неколико телефонских линија, да будемо спремни да се спустимо крилом на кључне зграде, да означимо десантне и просторије за снабдевање из ваздуха, да будемо спремни да изводимо диверзије, да прикупљамо и извлачимо персонал који је остао скривен“.

Крајем јануара 1981. начелник Генералштаба Копнене војске САД Ед Мејер, који је стајао и иза формирања *Делџа снага* и Команде за специјалне операције, ауторизовао је формирање ISA, која је најпре одговарала директно Мајеровом помоћнику за обавештајне послове.

Разговори прег скок

Развој

Свака од група специјалних снага у САД, као и ренџери, формирали су последњих година по још један батаљон. Овакво увећање и њихово појачано ангажовање у свету онемогућили су ISA да им свуда пружи одговарајућу подршку.

Јединица се стога усмерила на подршку *Делџа снагама* и DEVGRU, бившем 6. тиму SEAL-а, док је DIA развила Одељење за стратешку подршку и додатно ојачала капацитете за рад са живим изворима, покушавајући на тај начин да испуни захтеве ради којих је ISA и формирана. Представљајући нов концепт специјалних снага, књига Мајкла Смита даје прилично значајне информације.

Задаци

Знак јединице има поједина шкотска обележја, заједничка за изворне припаднике јединице, са орлом који у канџама држи мач на које су исписане речи из *Књиге пророка Исаије (6:8)* – „пошаљи мене“, којима се пророк одазива на Го-

сподњи позив, што истиче добровољну и авангардну природу јединице. На опасачу насликаном око знака налази се латински цитат „Veritas omnia vincula vincit“ – „Истина побеђује све окове“.

Од самог настанка, падобранска димензија јединице била је значајна. Према речима потпуковника Била Кована, јединица је врло рано примењивала ВИБО технику. „У раним данима, Корпус морнаричке пешадије није слао много људи на падобранску обуку и ја нисам имао шансу, тако да сам отишао на њу с четрдесет“, рекао је Мајклу Смићу.

Занимљиво је да је ISA увела помену технику у америчке оружане снаге и у остале специјалне јединице. Касније, „Делџе су организовале конференцију и демонстрацију ВИБО технике у Тексасу и ми смо учествовали заједно с 1. батаљоном ренџера и 6. тимом SEAL-а. Неко, не сећам се ко, предложио је такмичарски скок. Знали смо да су се баш увежбавали, али смо пристали. На крају, баш смо их обрукали. Више нас нису звали да се такмичимо“.

Наизглед нејасна намена јединице и екстравагантност у опремању – у једном тренутку имали су балон и ролс-ројс, те лажне компаније под чијим покрићем су оперисали у иностранству – с времена на

време привлачила је негативну пажњу званичника из Министарства одбране који су захтевали да се „CIA коју смо сами креирали“ распусти.

Операције

Мајкл Смит набраја операције које је јединица извела – од ослобађања генерала Џејмса Дозиера, кога су 1981. kidнаповали припадници италијанских Црвених бригада, до операција у Бејруту и Латинској Америци и хватања Садама Хусеина у децембру 2003. године.

Посебно поглавље књиге односи се на делатност ISA на Балкану и на покушаје да се ухвате Ратко Младић и Радван Караџић. На крају, уместо њих, ISA је заједно с британским SAS-ом учествовала у ликвидацији Симе Дрљаче, у хапшењу Влатка Купрешкића и многобројних лица које је тражио Хашки трибунал, укључујући и отмицу Стевана Тодоровића из Србије, што је, такође, изведено са SAS-ом. Иако је SAS најчешће помињан у таквим акцијама, генерал Џејмс Џонс истиче да учешће америчких специјалних снага остаје „једна од великих непризнатих успешних прича наше мисије на Балкану“.

Пуковник Џери Кинг

Све акције детаљно су препричане у књизи. Иако аутор тврди да извора о тој јединици нема, у стручним публикацијама ISA постоји већ од деведесетих. Аутору се мора одати признање да је имао приступ великом броју бивших припадника јединице, укључујући и генерала Вилијема Гарисона, који је командовао неуспешним хватањем сомалијског лидера Аидида, описаном у књизи и филму *Пад црног јасџреба*. Оштрији критичари кажу да се већина детаља у књизи већ могла пронаћи у другим изворима.

Структура

Јединица ISA имала је мање-више исту структуру – командну групу, јединицу за обуку, одељење које се бави скупљањем обавештајних података техничким средствима, одељење које се бави агентима, извиђањем, те јединицу за ди-

MICHAEL SMITH KILLER ELITE

THE INSIDE STORY OF AMERICA'S MOST SECRET
SPECIAL OPERATIONS TEAM

ректну акцију која се обучава са *Делџа снагама*. Посебан проблем представљао је пренос обавештајних података, тактичких или стратешких, до којих долази јединица која делује на терену, њихова симултана обрада и упућивање повратне информације у јединицу или њена употреба у другим, текућим или припреманим операцијама.

Иновативност ISA довела је први пут до ситуације да се у Великој Британији формира специјална јединица према америчком узору, иако је кроз историју углавном, било обрнуто. Наиме, 6. априла 2005, у оквиру Специјалних снага Велике Британије формиран је

Пук за специјално извиђање (Special Reconnaissance Regiment – SRR), који је укључио већи део до тада постојеће 14. контраобавештајне и обавештајне чете. О њему је у Парламенту речено да ће „давати унапређену подршку експедиционим операцијама у иностранству и чи-

нити део доприноса Министарства одбране владиној целовитој стратегији борбе против међународног тероризма“.

Да је ISA трасирала нов пут развоја специјалних јединица, потврђују и слични састави који су формиран у Италији и Израелу. У Италији је 185. артиљеријски пук из састава падобранске бригаде „Фолгоре“ пре неколико година добио нову улогу – постао је јединица за специјалне операције RAO – Reggimento Acquisizione Obiettivi. Њен задатак је да проналази циљеве и обележава их – 1. батерија – у пустињским, 2. батерија у планинским и арктичким условима, 3. батерија у амфибијским операцијама, те да прикупља обавештајне податке техничким средствима – задатак 4. батерије.

У Израелским одбрамбеним снагама такво место заузимају две јединице које су под командом обавештајне службе – TZASAM, задужена за дубинско извиђање, и YACHMAM, која има задатак да налази и обележава мете. Пажњу јавности привукле су први пут приликом операције „Ливено олово“ у Гази, пре неколико година. ■

Јован ЂУЛИБРК

Извор: Michael Smith, Killer Elite. The Inside Story of America's Most Secret Special Operations Team, Weidenfeld & Nicolson, London, 2006, 336 сџр.

Падобрански тим Сингапура

Црвени лавови

Чланови тима војног спортско-демонстративног падобранског тима бирају се из јединице командоса Копнене војске или из састава подводних диверзаната Морнарице, две најбоље и најцењеније јединице сингапурских оружаних снага. Њихови припадници једини имају обуку у скоковима на слободно и „крилом“.

Сингапурски војни падобранац да би приступио *Црвеним лавовима* мора да има најмање 180 падобранских скокова. Тренаж, углавном, изводе викендом, јер су сви активни војници и старешине, који током радне недеље обављају задатке у матичним јединицама.

Црвени лавови се састоје из две целине – прва, која следи за значајнију, задужена је за подршку и административне задатке. Бројнија је, а њени припадници планирају и координирају, те реализују тренажне програме. Чине је ин-

структори из Падобранског тренажног винга. Поред њих, ту су и пакери и ригери. Мању целину чине падобранци скакачи демонстратори и такмичари. Језгро сингапурских *Лавова*, у сваком тренутку, има између седам и девет падобранаца.

Током године *Црвени лавови* учествују на многобројним такмичењима у Азији и у осталим крајевима света. Најчешће се такмиче у скоковима на циљ и формацијским скоковима у категорији четворки. До сада су у обе дисциплине остварили запажене резултате.

Најважнији демонстративни скок који *Црвени лавови* изведу током године јесте на прослави Дана независности Републике Сингапур. Атрактиван наступ и падобрански програм учинио их је познатим ван граница своје земље.

Сингапур је независност стекао од Малезије 1966. године. Од тада се сваког 9. августа одржи велико славље чији је најважнији део – парада. Падобранци учествују редовно на тој свечаности демонскоковима још од 1970. године. У почетку су то били припадници јединице командоса Копнене војске, а њихови наступи нису били сваке године већ спорадично. Од 1989. тим постоји као самосталан у односу на остале саставе оружаних снага, а од 1996. носи назив *Црвени лавови*.

Атрактиван програм

Програм *Лавова* на дан параде започиње висинским скоком и дугим слободним падом. Скаче осам припадника тима у формацији у којој начине неколико измена фигура. Формација се, затим, на одређеној висини разилази и *Лавови* отварају падобране. Потом поједини падобранци активирају димне канистере и настављају летење куполом док иза њих остају разнобојни трагови. Неко од њих је задужен и за скок с државном заставом. По приземљењу се постројавају, војнички поздраве окупљену публику, а затим друже с гледаоцима.

Лавови су, пре свега, професионални војници, који у слободно време напорно и концентрисано тренирају и који захваљујући посвећености и ентузијазму постижу значајне резултате и успешно представљају оружане снаге своје земље у иностранству, било да је реч о падобранским такмичењима или о атрактивним демонстративним скоковима. ■

Бојан НАЂ

Јужнокорејске Фоке

Против сомалијских пирата

Јужнокорејски морнарички командоси успешно су 21. јануара извели препад на брод танкер за превоз хемикалија *Самхо Џулри*, који су шест дана раније отели сомалијски пирати у водама Аденског залива. Брод је власништво норвешке компаније и изнајмљен је јужнокорејској фирми, а иначе плови под малтешком заставом. Трећину посаде чине држављани Јужне Кореје.

У акцији јужнокорејских морнаричких командоса ослобођен је 21 члан посаде. Осам пирата је убијено, а пет заробљено. Препад се догодио на око 1.300 километара од обале Сомалије и то је прва акција коју су извели Корејанци откако су се њихови ратни бродови 2009. године придружили мултинационалним снагама које патролирају у водама Аденског залива, познатим по честим нападима пирата и отмицама бродова.

Командоси, стационарани на разарачу *Чои Јунг*, упали су на танкер с брзог гуменог чамца, уз помоћ лествица, мало пре зоре, подржани разарачем и борбеним хеликоптером *Westland Lynx*, који је

пружао ватрену подршку. После жестоке петочасовне борбе, без сопствених губитака, са само једним рањеним цивилом, успешно су извршили постављени задатак. Борба је трајала неколико сати јер су се пирати разишли по целом танкеру, па су командоси морали да чисте просторију по просторију брода.

Напад пре зоре

Брод је после ослобађања упућен у оманску луку Салах, где је посади указао на лекарску помоћ и где су изведене најнеопходније поправке. Пет заробљених пирата одмах је пребачено у Јужну Кореју, где их очекује суђење.

Акција је изведена неколико дана пошто је разарач Ратне морнарице Јужне Кореје *Чои Јунг* разменио ватру с пиратима, док је гонио отети брод. Тада је део пирата покушао да напусти већ заузет брод и нападне и отме брод који је пловио под монголском заставом, али су их Јужнокорејанци спречили у томе.

Пун назив јединице која је извела акцију је Морнаричка бригада за специјално ратовање. Формирана је и устројена по угледу на америчке морнаричке *Фоке*. Сматра се да је то тренутно једна од најбољих, најспособнијих и најiskusнијих јединица у југоисточној Азији. С америчким *Фокама* одржавају блиску сарадњу на заједничким вежбама, неколи-

Наоружање

Јединица користи оружје и домаћег и страног порекла – корејанске карабине Daewoo K1, бацач граната K201, пушкомитраљез K3, пиштоље K5, пригушени поткалибарни K7, од страног оружја Heckler and Koch M5A5, MP5SD6, аутоматску пушку HK416, пиштоље Beretta92FS, Glock17, Sig Sauer P226, те сачмарице Remington 870 и 700 и снајперске пушке Barrett у калибру .308 Winchester и .50 BMG.

Специјални састав има два батаљона и јединицу за руковање експлозивним средствима. Први батаљон специјализован је за извиђање, хидрографско извиђање, јуришна дејства, подводне диверзије и инфилтрацију у непријатељску позадину – нарочито у Северну Кореју.

Паклена недеља

Други батаљон намењен је за пресретање и контролу пловила, противтерористичка дејства, противпиратска дејства и за решавање ситуација приликом отмице таласа. Јединица за руковање експлозивом обучава се за рад с импровизованим експлозивним направама, као и поморским минама постављеним у плитким водама.

До 1980. године јужнокорејске *Фоке* биле су ангажоване на извиђању у дубини севернокорејске територије. Деведесетих година штитиле су обалу од покушаја инфилтрације Севернокорејанаца помоћу мини подморница. Од 1996. јединица је учествовала у гоњењу и хватању убачених севернокорејских диверзаната и агената.

Фоке Јужне Кореје учествовале су 1998. године приликом заробљавања севернокорејске мини подморнице, која се уплела у рибарске мреже. Од 2009. до данас поједини састави јединице ангажовани су на ратним бродовима који патролирају у Аденском заливу, у потрази за сомалијским пиратима. ■

Бојан НАЂ

ко пута годишње. Редовно користе америчка пловила и ваздухоплове стационаране у својој земљи и шаљу своје људство на обуку и школовање у САД.

Јединица регрутује чланове искључиво међу припадницима Ратне морна-

рице. Селективна обука је сложена и напорна, заснована на селективној обуци америчких *Фока*, с посебним нагласком на пакленој недељи. Уобичајени проценат кандидата који заврше обуку износи од 30 до 40 одсто, али се некада деси да тај број буде и нижи од 10 процената.

Управљиви – GPS транспортни падобрани

Помоћ у окружењу

Транспортним GPS навођеним падобранима терет се може доставити на одговарајуће место, при чему авион не мора да прелети изнад десантне просторије. С одређене висине избаци се већа количина терета, а са земље се управља кретањем падобрана за који је прикачен. Таквим системом могуће је да терет скоро неопажено током ноћи пристигне јединици која је у окружењу.

Већина данашњих војних акција заснива се на брзом деловању – најчешће убацивању специјалних јединица иза непријатељских линија или у дубину његове територије. Често се такве јединице спусте падобранима изнад циљане десантне просторије. У случајевима када се жели у непријатељев простор ући непримећен, прелеће се падобранима „крило“, односно управљивим падобранима. Они су ограничени када је реч о носивости, тако да војник није у могућности да понесе већи део опреме, потребне за дужи боравак.

Отуда се развила идеја о управљивим теретним падобранима – транспортним GPS навођеним падобранима – којима би се терет могао доставити на одговарајуће место прелетом, при чему авион не мора да прелети изнад десантне просторије.

У пракси то значи да се с одређене висине избаци већа количина терета, а да се са земље управља кретањем падобрана за који је прикачен. Терет, односно падобран, спуштао би се тачно тамо где се налази јединица која је неприметно убачена. Таквим системом могуће је скоро неопажено да терет током ноћи пристигне јединици која је у окружењу.

Мајкрофлај

Један од таквих падобрана јесте „мајкрофлај“ – једноставан је за употребу, флексибилан и јефтин. Може да лети самостално до тачке убацивања, без спољног навођења. Уколико је потребно да се наводи ручно, уз њега иде даљински управљач који може да контролише више система истовремено. Могуће га је користити и као пратњу ВИВО/ВИНО тимова током убацивања или за снабдевање тимова на терену.

„Мегафлај“

Паковање овог падобрана не траје дуже од паковања обичног падобрана. Од тренутка када се запакује, потребни подаци да би се „мајкрофлај“ користио јесу локација и висина тачке убацивања. Ако се жели, азимут слетања може се унети тако да се слеће у ветар или низ неку путању. Флексибилност се огледа у томе што се систем може користити с било којом управљивом куполом – „крило“, укључујући Интродер, МС-5, НГ-380 и остале куполе, у зависности од задатка.

Повољност „мајкрофлаја“ је његова ниска цена. Он омогућава да се користи техника прецизног ваздушног транспорта, односно достављања без скувих тестирања и трошкова развоја. Обука за тај падобрански систем је приступачна и брза. Хоризонтална и вертикална брзина „мајкрофлаја“ једнаки су као и код падобранца, што омогућава да се систем користи као навигатор, односно да води групу падобранаца до одређене тачке слетања.

Када операција захтева додатну опрему коју падобранец не може понети

на класичан начин, онда се може користити тандем систем. Такав систем захтева специјализовану опрему, додатну обуку и повишен ниво одржавања тренаже. Падобранец у тандем систему јесте у неповољнијем положају током операције убацивања зато што разлика у куполи и оптерећењу крила условљава брже пропадање и већу хоризонталну брзину у односу на остале падобранце у групи. То значи да ће падобранец бити сам када се буде приземљивао.

Такође, у случају отказа падобранаца може да откачи теретни пакет који ће пасти с округлом неуправљивом куполом. Када се то догоди, група за инфилтрацију мора да се ослободи своје опреме, или да долети на непланирану локацију да би тражила теретни пакет. Обе ситуације мењају план мисије. За разлику од тандем система, „мајкрофлај“ не захтева специјалну опрему ни додатну обуку и омогућава јединици да остане нетакнута и да има контролу над опремом током убацивања.

Фајерфлај

„Фајерфлај“, као и претходни систем, после избацивања с висина до 8.000 метара изнад нивоа мора, лети самостално до задатог циља. Способан је да носи товар тежине од 1.000 килограма, да прелети до 25 километара и слети најдаље 150 метара од задате тачке, то јест тачке убацивања. Велика висина избацивања и могућност прелета повећавају сигурност посаде у авиону, као и сигурност јединице која прихвата терет. Тај систем већ је продат Копненој војсци САД и користи се за допремање залиха на удаљеним локацијама.

Алгоритам лета – софтвер за навођење, навигацију и контролу система – анализира окружење у реалном времену. Подешавање алгоритма лета врши се неколико пута сваке секунде. Способност подешавања плана лета у континуитету доводи до тога да систем има велику прецизност и високу поузданост приликом доставе терета на задату локацију. Приликом програмирања довољно је да се унесе локација тачке убацивања и тежина терета. Није потребно да се убацију подаци о ветру. Систем према условима самостално и константно коригује правац лета све до слетања.

ПАД БРАНАЦ

„Микрофлај“

Контролна јединица система „драгонфлај“

Систем је компатибилан с GPADS планером акција и усклађен је са свим издањима софтвера за тај планер. Такође је подешен за 802.11 бежични интерфејс, који омогућава кориснику да програмира систем помоћу GPADS MP планера акција или коришћењем јединице даљинске контроле, те омогућава даљинско праћење стања система. Поменуто обезбеђује максималну техничку подршку јединицама распоређеним на изолованим оперативним зонама.

За програмирање и управљање системом користи се контролна јединица којом се прати стање система током лета и којом се лоцира, а ако је потребно може се прећи и на ручно навођење.

Драгонфлај

„Драгонфлај“ је потпуно аутономни GPS навођени систем испоруке терета. Може да понесе товар од 2.250 до 4.500 килограма. Купола је потпуно елиптична, с финесом 3,75:1, што му омогућава дуг прелет. Може се користити с пуном носивошћу за висине до 8.000 метара изнад нивоа мора.

Модуларни дизајн за паковање система јединствен је по томе што се купо-

ла пакује на оквир који се може одвојити од јединице за вођење. То омогућава да се управљачка јединица пуни, одржава и складишти одвојено, док се купола пакује. Такав модуларни приступ омогућава да се време потребно за поновно коришћење падобрана своди на мање од четири сата.

Падобрански систем „драгонфлај“ може се паковати за извлачеће избацивање или обично избацивање. Користи конвенционалну торбу Г-11, с једном стандардном гуртном. Веома је лак за руковање – једини податак који треба унети јесте место слетања. „Драгонфлај“ користи најсавременије системе који у току секунде врше прорачун позиције и корекцију лета током читавог пута до приземљења.

Мегафлај

Међу поменутим падобранским системима највећи је „мегафлај“, јер може да понесе највише терета. Његова носивост износи од 9.000 до 13.500 килограма. Други је на свету по количини терета који може да понесе јесте „гигафлај“. Може понети око 18.000 килограма.

Финеса система је 3.75:1 при максималним прелетним могућностима. Њиме се могу избацити товари с висине до 8.000 метара.

Модуларна купола „мегафлаја“ састоји се од пет одвојених сегмената ради лакшег размонтирања. Поступак за размонтирање обухвата одвајање делова куполе, марамице и рамова за паковање. Сваки од тих делова има тежину мању од падобрана Г-11 – 110 килограма. Без обзира на величину, време потребно за сакупљање падобрана, укључујући све поменуте радње, мање је од 30 минута. Три пакера могу да га спакују за осам сати, а пакује се на начин сличан свим куполама фирме Airborne Systems.

„Мегафлај“ се из авиона извлачи стандардном опремом и отвара као конвенционални падобран „крило“ без пиротехничких секача или тајмера. Нема потрошног материјала приликом отварања.

Систем обрађује податке у реалном времену и врши корекције лета. Од података је потребно унети само место слетања и тежину терета, а све остало систем сам одради. Програмирање се изводи једноставно, као и код претходно поменутих падобранских система. ■

Бранко ПАУНОВИЋ

Куполе над пустињом и морем

У Уједињеним Арапским Емиратима, у Дубаију, од 5. до 17. јануара одржано је прво светско падобранско такмичење 2011. године – Светски падобрански шампионат и Заливски куп. Падобранци из 37 земаља такмичили су се у дисциплинама скокови на циљ, кенопи пајлотинг – управљање куполама високих перформанси, формацијски скокови – четворке и фристајл – слободни стил.

На престижно такмичење у Дубаи земље учеснице послале су по неколико екипа, а поједине и своје војне представнике. Боје Србије бранили су падобранци Александар Цветковић и Игор Жмирић, припадник ПТЈ, који су скакали у дисциплини скокови на циљ.

Заливски куп окупио је падобранце из пет земаља Персијског залива. У појединачној дисциплини мушкараца – скокови на циљ, прва три места припала су падобранцима из Уједињених Арапских Емирата, док су у екипној конкуренцији прва два места припала тимовима из Емирата, а трећу позицију заузела је екипа Бахреина.

Падобранци и из земаља Персијског залива и из целог света такмичили

Српски падобранци на такмичењу

су се на Светском падобранском шампионату. У појединачној дисциплини скокови на циљ за мушкарце прво место заузео је Хинек Табор из Чешке, друго његов земљак Јиндрич Ведмоч, док је трећи био Сенад Салкић из Словеније.

Наш падобранац Аца Цветковић пласирао се на 69. место, заједно са Мирославом Сулдом из Словачке. Игор Жмирић остварио је 75. позицију, коју је поделио с Патриком Лусцијем из Пољске.

Када је реч о дисциплини скокови на циљ, у екипној мешовитој категорији, прво место освојила је Чешка, друго Словенија, а трећа позиција припала је Русији.

Резултати у дисциплини скокови на циљ за жене, појединачна конкуренција, су следећи – прво и друго место припало је такмичаркама из Русије, док се бронзом окитила Белорускиња. У истој дисциплини, у екипној категорији за жене, прве су биле Рускиње, друге Белорускиње, а трећепласиране Пољациње.

Такмичар из Уједињених Арапских Емирата постигао је најбољи резултат у дисциплини фристајл, друго место припало је такмичару из Шпаније, а треће падобранцу из Аустрије.

Током надметања у кенопи пајлотингу, падобранци су се такмичили у три дисциплине – циљ, дистанца и брзина. У укупном пласману прво место припало је учеснику из Канаде, друго Американцу, а треће Бразилцу. Најбољи у дисциплини циљ био је Канађанин, за другу позицију изборио се Американец, а трећепласирани је из Данске. Први и други у дисциплини дистанца били су били Американци, док је треће место припало Аустрији. У дисциплини брзина резултат је следећи – први Бразилац, други Канађанин, а трећи Америчанац.

Тим из Белгије био је најуспешнији у екипној конкуренцији у дисциплини формацијски скокови – четворке. На друго место пласирали су се такмичари из Француске, док је трећу позицију освојио амерички тим – чувени Аризона ерспид. Међу женским такмичаркама у тој дисциплини прво место освојиле су Францускиње, друго Американке, а треће је припало Рускињама.

У оштрој конкуренцији такмичара из целог света, међу земљама које слове за падобранске велесиле, пласман наших такмичара представља успех, поготово ако се сагледају могућности за тренажу наших падобранаца у односу на такмичаре из осталих земаља. ■

Бојан НАЂ

ВДВ у ратној 1942. (3)

Пакао Вјазме

Највећа и најдужа ваздушнодесантна операција у историји трајала је шест месеци. Немци су морали да издвоје седам дивизија да би одговорили на њу. Четврти ваздушнодесантни корпус платио је високу цену – од 14.000 људи ангажованих у бици за Вјазму, имао је укупно 10.000 жртава.

У јануару 1942. совјетска 10. и 15. армија чиниле су лево крило совјетског Западног фронта. Раздвајале су немачку 4. армију и 2. панцер армију. Северно и источно од Јукнова отворена је бреша од око двадесет километара. Совјетска Команда планирала је да кроз њу пошаље 33. армију све до Вјазме, где би се повезала са 1. гардијским коњичким корпусом, који би напредовао с југа. Тако би Совјети опколили велики део немачке групе армија – Центар.

Акције

Као помоћ коњичком корпусу приликом напредовања, испланирана је велика ваздушнодесантна операција. Намеравало се да се десантира 250. самостални падобрански пук, с 1. и 2. батаљоном 201. падобранске бригаде, четрдесет километара југоисточно од Вјазме и толико у дубину немачке територије. Формација коју су чинила 652 падобранца имала је задатак да пресече путеве

Вјазма–Јукнов и Луги–Темкино и пругу Вјазма–Бријанск, те нападне с леђа Немце у Јукнову.

Средином јануара 452 падобранца скочила су на аеродром Знаменка, са задатком да га заузму и припреме за употребу својих јединица. Немци су напад одбили и Совјети су се повукли. На подручју Плеснова начинили су алтернативну писту, на коју су, у ноћима од 20. до 22. јануара, слетали авиони ПС-84, којима је допремљен 250. пук. Тако се на терену нашло око 1.700 падобранца, који су за неколико сати кренули у акцију – поново су напали знаменски аеродром, али су поново одбијени. Истовремено, 3. батаљон пука водио је борбу с немачким појачањима на путу Вјазма–Јукнов, где је и заробио колону од 54 камиона. Наредних дана пук је заузео неколико села и поново напао Знаменку, иако опет неуспешно.

Крајем јануара, 1. коњички корпус избио је до Вјазме, где се сусрео с падобранцима. Потом је 250. падобрански пук кренуо на север, да оствари додир с претходницом 33. армије.

Док су трајале борбе, започела је још једна акција. Четврти ваздушнодесантни корпус добио је задатак да у садејству са Западним и Калињинским фронтом опколи и уништи немачку групу армија Центар.

Главнина корпуса требало је да буде спуштена југозападно од Вјазме, с основним задатком да прекине пут Вјазма–Смоленск. Десантна просторија била је у околини места Озоречња, Курдјумово и Комово. После прикупљања, корпус је требало да зађе у шуме западно од Вјазме, заузме и држи села Јамково, Мосолово, Плешково и Азарово, те да прекидом пута спречи Немце да се повуку из Вјазме или да њеном гарнизону пошаљу помоћ.

Изненађење

У току ноћи 27. јануара први састав корпуса – 2. падобрански батаљон 8. падобранске бригаде – полетео је у 38 ПС-84 транспортера, али је због снежне олује бачен двадесет километара јужно од Озоречње. Скоро сва опрема и тешко оружје јединице су изгубљени. По прикупљању, падобранци су кренули ка Озоречњи, у чијој су близини наишли на падобранце 3. батаљона своје бригаде, који је бачен ноћ после њих. Заједно су напали и заузели Озоречњу, потпуно изненадивши Немце. Потом су се батаљони раздвојили и 3. батаљон наставио је на исток, да пресече пругу која је из Вјазме водила на запад.

Совјетски падобранци

И поред недостатка авиона, наставило се с десантирањем елемената 8. падобранске бригаде – 29. јануара десантирано је још 540 падобранаца и замена опреме изгубљене у првој ноћи. Бригада је била развучена у области Озеречња–Андросово–Комово, за неке се јединице није знало где су, али се успешно деловало уз и по путу Вјазма–Смоленск.

Трећи батаљон дејствовао је три недеље. Пресекао је пругу на осам места, а Немци су пут могли да користе само дању, и то уз пратњу оклопњака. Пут је четири дана био блокиран. Као одговор на диверзиона дејства, 4. панцер армија морала је да одвоји значајне снаге да комуникације учини поново проходним.

Мање немачке гарнизоне у местима Асташево, Беломир и Гвозденково 8. фебруара напао је и уништио 1. падобрански батаљон. Затим је 2. батаљон напао Дјагилево и Савино, где су били стационарирани Штаб и приштапски елементи немачке 5. панцер дивизије и постојала велика концентрација возила и материјала. Заробили су око 1.500 Немаца, међу њима и генерала и сав материјал.

Потом је 8. падобранска бригада, уз помоћ партизана, успешно напала Мармоново, где су, када је борба завршена, Немци имали 330 мртвих. Напредовање 8. бригаде заустављено је тек 13. фебруара, када је напала Немце у Семлеву. И поред тешког бомбардовања, Немци су одбили напад. Када су им стигла два батаљона пешадије и осам тенкова, кренули су у противнапад и избацили падобранце из предграђа на север, где су их затим опколили.

Тек у другом покушају падобранци су се пробили и окупали на простору Алферова и Бољшоје Петрова, да се прегрупишу и одморе. Бригада је 17. фебруара појачана 1. и 2. падобранским батаљонима 201. падобранске бригаде.

Противнапад

Штаб Западног фронта био је и даље решен да настави борбе за Вјазму, иако су Немци 18. фебруара напали 1. гардијски коњички корпус и 250. самосталну падобранску бригаду на десном крилу, коју су избацили из Стогова. Да би се Немци зауставили, у напад је ступила 8. падобранска бригада, која је заузела Изборово. На исто место десантиран је

Сабошажа пруге

као појачање и мешовити батаљон 214. падобранске бригаде. Следећег дана 8. бригада заузела је Сакулино. Уследио је жесток немачки противнапад.

Подржани јаком артиљеријском ватром и ваздушним нападима, Немци су опколили 8. бригаду, заједно с 41. коњичком дивизијом. Тек када су им у помоћ стигле још три дивизије, падобранци и коњица успели су да прекину борбени контакт с Немцима и да се извуку. Бригада је у борбама имала велике губитке. Још месец остала је под командом коњичког корпуса и дејствовала је по прузи на простору Издешкова, западно од Вјазме, да би се 7. априла вратила под команду 4. ваздушнодесантног корпуса.

У то време генерал Жуков, свестан да ће у Вјазму морати да упути додатне снаге како би је заузео, одлучио је да прошири операције у непријатељској позадини убацивањем 4. корпуса. Намеравао је да олакша немачки притисак на Јукнов пресецајући пут Москва–Варшава, десантирајући 9. и 214. падобранску бригаду и 4. падобрански батаљон 8. падобранске бригаде. Они би после прикупљања напали немачке одбрамбене положаје код Кључија и заузели линију Куракино–Бородино–Подсосонски, као и линију Песочња–Кључи–Тиновка–Леоново, која се налазила 25–30 километара југоисточно од Јукнова. Тек тада би се снаге повезале с јединицама 15. армије, опкољавајући Немце код Јукнова и отварајући пут за напредовање у подручје ју-

гозападно од Вјазме, где су још увек опколени чекали поједини састави 8. падобранске бригаде, 1. коњичког корпуса и 33 армије.

Средином фебруара најпре је десантиран 4. падобрански батаљон 8. бригаде. И материјал и људство приликом десанта су јако раштркани. Слично се догодило и 2. батаљону 214. падобранске бригаде. Првом батаљону је затим отказан скок, а када је одобрење поново дато, ситуација се поновила. Такође и 9. падобранској бригади, која је десантирана у ноћи између 18. и 19. фебруара.

Неколико дана касније последњи састави 214. бригаде, око три хиљаде војника, спустили су се на положаје опколене 33 армије. У тој операцији, од 7.373 падобранаца, више од две хиљаде није доскочило на планирану просторију, али су се, углавном, повезали с партизанским јединицама у том крају.

Повлачење

У ноћи између 23. и 24. фебруара, 9. и 214. бригада кренуле су на југ. Најпре су зазеле Тиновку, Пречистоје и Куракино. Међутим, када је 9. бригада напала Кључи, Немци су пружили жесток отпор. Пошто су претрпели знатне губитке, падобранци су се повукли у шуму на север.

Немци су 24. фебруара пронашли и напали из ваздуха 214. бригаду. Она је, без обзира на губитке, нападала Иванче-

во, Костинку и Жердовку. Међутим, сва три напада су пропала. Затим су напали и заузели Татјанол. Истовремено, 9. бригада је неуспешно напала Песочњу, коју је потом оставила 214. бригади, а сама је наставила нападе на Кључи.

Град је лежао на виталном раскршћу пута и пруге, на узвишењу које је контролисало пут Москва–Варшава. Да би 4. корпус извршио задатак, тај град је морао бити заузет. Напад је почео у ноћи 26. фебруара. После жестоких трочасовних борби, 9. бригада стигла је до центра. До зоре идућег јутра Кључи је заузет и очишћен од непријатеља. За то време, 214. бригада је безуспешно нападала Песочњу.

Од 27. фебруара обе бригаде наставиле су покрет према Малишевки, коју су држали Немци, али их је убрзо засула тешка артиљеријска ватра. Напала их је и немачка авијација, после чијег су дејства Немци увели у контранапад пешадију подржану тенковима. Падобранци су претрпели тешке губитке – 1.200 људи је погинуло или је рањено.

Бригада се повукла у Кључи, да се прегрупише. После тога 4. корпус више није могао да испуни задатак – повезивање са 15. армијом и пресецање пута Москва–Варшава. Проблем је представљао недостатак муниције, као и хране. Немци су наставили напад и 1. марта. Тек 3. марта је корпус, који је имао свега око 3.000 људи, добио нешто муниције. Евакуисан је и одређен број рањеника. Поновни напад на Малишевку и Бабикино, 5. и 6. марта, Немци су осујетили и прешли у контранапад.

Немци су 11. марта напали и Јуркино и Андроновно, одбацујући 214. бригаду у шуму. Нападају и Тиновку, Новају Мокнату и Татјанин, али без успеха. Такође и 9. бригаду, која је водила одсудну борбу и једва зауставила и одбацила Немце.

Како би предупредили напад, Команда корпуса је наредила да 9. и 214. бригада пређу у напад 17. фебруара. Напад је, међутим, пропао. Немци су покренули нови контранапад и отели Пушкино од 214. бригаде. То поподне напали су и Кључи, Горбачи, Тиновку и Бородино. Четврти корпус повукао се на нову одбрамбену линију иза Куракина.

Немци су 25. марта нанели тешке губитке 9. бригади, али је нису одбацили, а 31. марта напали су корпус и нанели му тешке губитке, приморававући га

Падобранац ВДВ

да се повуче из Дубровније, Пречистоје и Куракина.

Извлачење

Док је 4. корпус изводио операције, 250. самостални падобрански пук успео је да се извуче из окружења у коме је био са 33 армијом, већ потпуно уништеном, и да се повеже с 1. коњичким корпусом, који се после неуспеха у заузимању Вјазме повукао западно ка Дорогобужу. Потом је пук угашен и преформиран у стрелачку дивизију.

Средином марта 1. коњички корпус кренуо је на југ да се повеже са 4. падобранским корпусом. Заједно су заузели низ станица на прузи Вјазма–Киров. Напад је водила 8. бригада. После почетног

успеха, заустављени су 25. марта код станице Угра, где су их Немци одбили, упркос тродневним борбама.

Тада је корпус бројао око 1.480 људи и био сасвим опкољен и онемогућен да се сам пробије. Почетком априла добио је наређење да се повеже са свим совјетским јединицама на том простору и да заједно изврше пробој. Немци су 9. априла започели велики напад на месту додира 2. гардијске коњичке дивизије и 4. корпуса, заузели Вертерково и Жуковку и одбацили корпус и дивизију на исток и запад.

Корпус је кренуо у противнапад 13. на 14. април и 8. и 9. бригада узеле су Терекровку, Бољшају Мишенку и Богородитско, а следеће ноћи и Платоновку, Бараки и Плотки. Корпус се 15. априла зауставио три километра северно од Милијатина, где су их напали Немци серијом противнапада. У том тренутку совјетска 50. армија је била на осам километара од тог места, али није могла да се пробије до падобранаца, јер није успела да заузме немачке положаје на Зајцевој гори и Фомину. Ни 4. корпус им није могао поћи у сусрет јер није успео да заузме Аскерово.

Тек 19. априла корпусу су десантирана појачања, 645 падобранаца из 4. батальона 23. падобранске бригаде. Међутим, ни то није било довољно и покушај пробоја поново је пропао. Последњи, очајнички покушај десио се у ноћи 23. на 24. април.

У три ноћна напада на Аскерово корпус није имао успеха. Сутрадан су их Немци, подржани авијацијом, одбацили на нове одбрамбене положаје. Падобранци и коњички корпус у том тренутку спасло је нагло отопљење – путеви су расквашени и блато није дозвољавало Немцима да их гоне.

Пробој

Почетак маја донео је опкољенима затишје, допрема им се из ваздуха појачање, муниција, оружје, храна. Рањеници су евакуисани. Корпус је бројао око 2.300 бораца, имао око 2.000 рањеника и 1.700 партизана. Немци су 24. маја, с два корпуса састављена од седам дивизија, напали падобранце.

На запад ка реци Угри, коју су форсирани, повлачио се 4. корпус. Прегруписао се у шуми између Селибке и Чашчија. Коњички корпус напао је Немце да би

их одвукао од падобранаца. Крајем маја коњица и падобранци се повезују. Немци их притискају и са севера и са југа. У настојању да се пробију до 10. армије, оба корпуса крећу на југоисток.

Спуштена су им појачања, две бригаде, укупно 4.000 људи. Оне су 5. јуна послате да послуже као заштитница док се корпуси повлаче на запад, ка станици Глинка. Наилазе на јаке немачке снаге и почиње жестока борба. Извлаче се ка југу 6. и 7. јуна, и прегрупишу. Немци их прате и жестоко нападају 8. јуна, 9. јуна корпуси настављају марш на југоисток, у шуме где су партизани. Ту су се одмарали три дана.

Потом су наставили ка путу Москва–Варшава. Немци су пут чували таквим снагама да није постојала могућност да их заобиђу. Једини излаз био је изненадни напад свим снагама. Масовни напад и прелазак преко пута корпуси су започели 15. јуна. Претрпели су огромне губитке, али су делови јединица, ипак, успели да се пробију. До поднева 4. корпус се прегруписао у шуми код Букова, али без 8. падобранске бригаде, која се није пробила.

На годишњицу почетка рата – 22. јуна – корпус праћен партизанима стигао је у шуму код Жилина, десет километара од немачких положаја који су их раздвајали од 10. армије. Сутрадан је Армија почела артиљеријски напад, док су истовремено 4. корпус и партизани нападали Немце. Пробој је успешно изведен. Коначно су изашли из окружења.

У међувремену, 8. бригада повезала се са 1. коњичким корпусом, придружио им се и одређен број партизана, кренули су југоисточно од места неуспешног преласка пута Москва–Варшава. У ноћи између 20. и 21. јуна успели су да га пређу северно од Победе, а 28. и 29. јуна да се пробију до 10. армије. Коначно су се вратили 4. корпусу, који је сада укупно бројао не више од 4.000 људи. Неколико дана касније сви су послати назад у базу у Раменско.

Тако се завршила највећа и најдужа ваздушнодесантна операција у историји, која је трајала шест месеци. Немци су морали да издвоје седам дивизија да би одговорили на њу. Четврти ваздушнодесантни корпус платио је високу цену – од 14.000 људи ангажованих у бици за Вјазму, имао је укупно 10.000 жртава. ■

(Насиљавак у следећем броју)

Бојан НАЂ

Монографија 63. падобранске бригаде

Књига посвећена стварању и развоју чувене 63. падобранске бригаде изузетна је по много чему: садржају, илустрацијама и привлачном изгледу. Војници са две заклетве, како зову припаднике те елитне јединице, вечни су пример војничке части, пожртвовања и врхунске обучености, а надасве осећања оданости отадзбини и униформи коју поносно носе. Црвена беретка с падобранским знаком њихово је прво уочљиво обележје.

Текст је посвећен бригади, људима који су је стварали, бранили њен углед, ратовали за слободу свог народа, часно гинули и одлазили у легенду.

О њима можете читати, њих можете видети на бројним фотографијама које богато илуструју књигу вишегодишњег новинара листа „Војска“, потом официра 63. падобранске бригаде Владике Крстића.

Књига је обима 184 стране, формата 22x25 цм, тврдог повеза, с пуним колором и квалитетним папиром.

НАРУЧЕНИЦА

НЦ „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд

Тел. 011/3241-009, телефакс 011/3241-363

Жиро-рачун : 840 - 49849 - 58

Овим наручјем _____ примерака књиге о 63. падобранској бригади **„ВОЈНИЦИ СА ДВЕ ЗАКЛЕТВЕ“** са попустом 50 % - по сајамској цени од 756,00 динара.

Књиге се плаћају унапред. Уз износ за књиге обавезна је доплата од 130,00 динара за поштарину.

Наручбеницу и доказ о уплати послати на наведену адресу НЦ „Одбрана“.

Купац _____

(име, очево име и презиме)

Улица и број _____

Телефон _____

Место и број поште _____

Датум _____

Потпис наручиоца _____

ВЛАДИЦА
КРСТИЋ **ВОЈНИЦИ
СА ДВЕ
ЗАКЛЕТВЕ**
Падобранци
63. падобранске
бригаде

